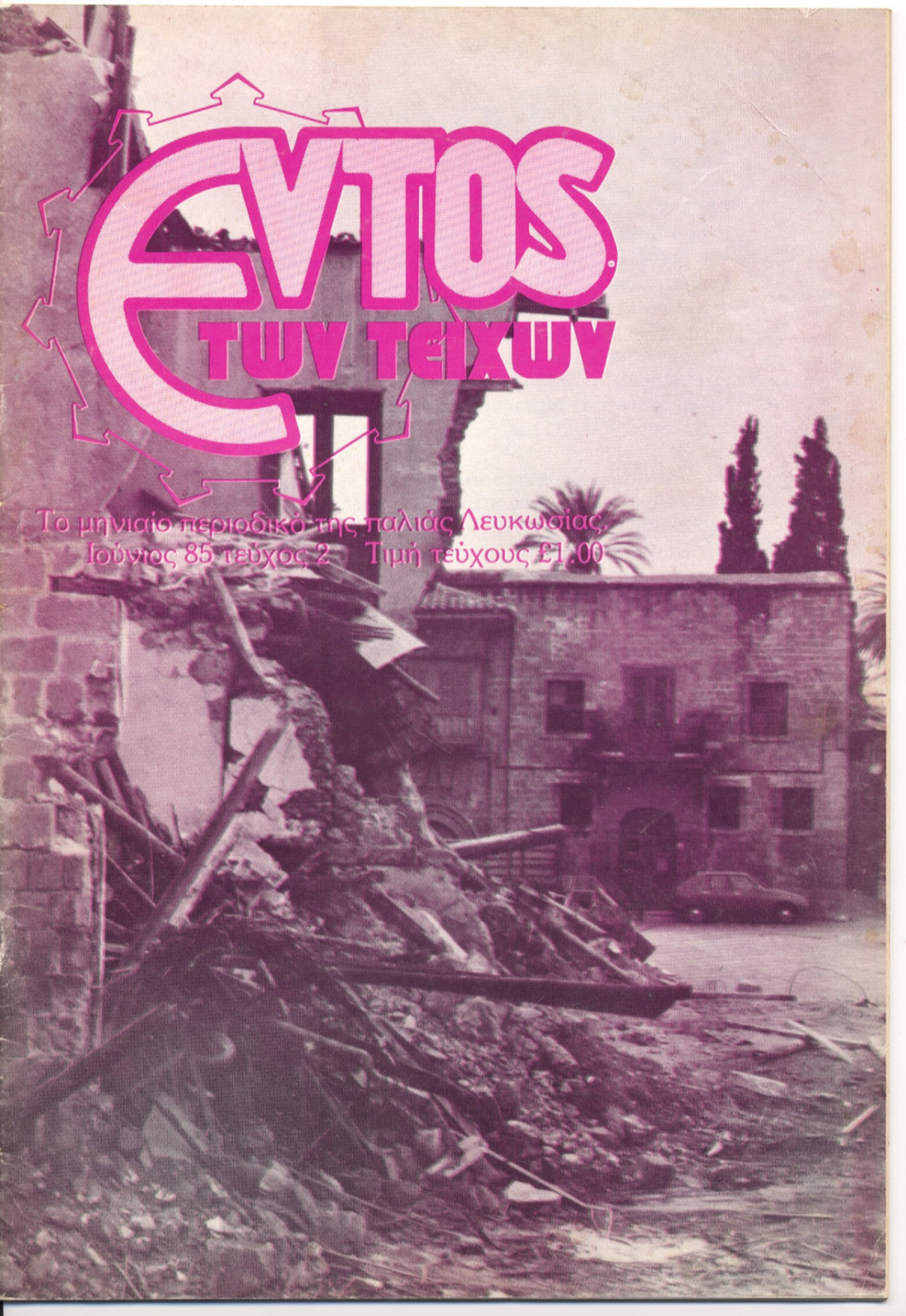

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Το μηνιαίο περιοδικό της παλιάς Λευκωσίας.
Ιούνιος 85 τεύχος 2 Τιμή τεύχους £1,00

Αγαπητοί Αναγνώστες,

Τώρα πια έχουμε τη πείρα ενός τεύχους, του «εντός των τειχών». Από το πρώτο τεύχος διαπιστώσαμε στη πράξη ότι υπάρχει σημαντικό ενδιαφέρον για το περιοδικό συχνά μάλιστα ενθουσιασμός. Η ισορροπία της θεματογραφίας έγινε «περίπου» δεχτή με ευχαρίστηση. «Περίπου» δεχτή διότι διαπιστώθηκαν ορισμένες ελλείψεις όπως π.χ. συγκροτημένης κοινωνικής ανάλυσης της παλιάς Λευκωσίας, ή αναφοράς σε φλέγοντα ζητήματα όπως αυτό του προσφυγικού συνοικισμού κ.λ.π. Αυτές οι ελλείψεις, που τις γνωρίζαμε και μεις από πριν, υπάρχουν και σ' αυτό το τεύχος και ίσως και στο επόμενο ακόμα. Άλλωστε χρειάζονται αρκετά τεύχη ενός οποιουδήποτε περιοδικού για να γίνει δυνατό να δοθεί μια τελείως σφαιρική προσέγγιση του θέματος του, στη περίπτωση μας της παλιάς πόλης.

Από τη πλευρά μας θέλουμε να σας ζητήσουμε μερικά πράγματα.

(α) Περισσότερες πληροφορίες για τα καθημερινά προβλήματα της παλιάς πόλης. Σας παρακαλούμε όταν συμβαίνει κάτι, στο δρόμο που μένετε ή εργάζεστε να μας ειδοποιείτε.

(β) Μπορείτε αν έχετε χρήσιμο υλικό για τη παλιά πόλη όπως φωτογραφίες, ιστορίες ή άλλα ντοκουμέντα να μας γνωρίζετε την ύπαρξή τους. Μερικά τηλεφωνήματα που πήραμε μας ήταν πολύ χρήσιμα.

(γ) Σαν μικρό περιοδικό που είμαστε έχουμε και θα έχουμε προβλήματα διανομής. Θα μας ήταν πολύ χρήσιμο αν γραφόσασταν συνδρομητές και αν προτεινάτε και στους φίλους σας να κάνουν το ίδιο.

Εντός των τειχών

Το μηνιαίο περιοδικό της παλιάς Λευκωσίας.
Εκδίδεται κάθε 1η του μήνα.
Διεύθυνση: Μίνως 6B τηλ. 431278
Υπεύθυνος για το νόμο: Κωστής Αχχιώτης.

Το τεύχος αυτό συντάχθηκε από τους:

Κωστή Αχχιώτη, Σοφοκλή Ρούσο, Ζήνωνα Σιερεπεκλή.
Ιούνιος 85 τεύχος 2ο.
Τιμή τεύχους £1.00
Συνδρομή 12 τευχών: £10.00

Για το έγκλημα στην Ισοκράτους	4
Σχολείο-σχολείο όχι δημαρχείο	7
Συνεντεύξεις, παρουσιάσεις βιοτεχνών και βιοτεχνιών	11
Νέα κτίρια στη παλιά πόλη Ζ. Σιερεπεκλή	16
Ορφέας 36 χρόνια ζωής Κ. Αχχιώτη	20
Ο Ολυμπιακός του Ταρτακαλά Θ. Χριστοφίδη	21
Συνέντευξη με το γλύπτη Κ. Βαρώτσο από τον Κ. Αχχιώτη	22
Σύντομη αναφορά στην εξέλιξη της Βυζαντινής τέχνης (Β' μέρος). Γιώργου Κέπολα	24
Από το βιβλίο της Κ. Κωνσταντινίδου «Η Αγγλική κατοχή της Κύπρου (1930)	26
Η πρώτη φιλαρμονική	30
Μια ποιητική βραδυά με το Μ. Πασιαρδή	31
Οι εκδηλώσεις στη Πύλη Αμμοχώστου για το Πορφύριο Δίκαιο	32
«Από τα τείχη» Κ. Χαραλαμπίδη	34
Αλληλογραφία	35
Συλλογική μνήμη Ζ. Σιερεπεκλή (επαναδημοσίευση)	37
Καταχωρήσεις	38
Πρόγραμμα δραστηριοτήτων της Πύλης Αμμοχώστου	39

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ονομα _____

Διευθυνση _____

τηλ: _____

ΑΝ ΔΕΝ ΤΟ ΞΕΡΕΤΕ

Στην πλατεία Αττατούρκ, στην εντός των τειχών Λευκωσία είναι στημένη μια κολώνα, η οποία θυμίζει την πανίσχυρη εξουσία των Ενετών πάνω στην Κύπρο. Η κολώνα αυτή χρησιμοποιόταν παλιά σαν αφετηρία για την μέτρηση των αποστάσεων σε αγγλικά μίλια προς όλες τις κατευθύνσεις... Το μέτρημα των μιλίων αυτών άρχιζε ακριβώς από αυτήν την κολώνα της πλατείας Αττατούρκ και αυτό γινόταν όχι μόνο για την Κερύνεια αλλά και για την Μύρτου, Μόρφου, Πιτσιλιά, Λεμεσό, Λάρνακα, Αμμόχωστο, Κυθρέα, με τοποθέτηση των μιλιοδεικτών στην δεξιά πλευρά του δρόμου για όσους ξεκινούν από την Λευκωσία.

(Από το βιβλίο «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΟΣΙΑΣ» του Ν. Κληρίδη. Λευκωσία 1959).

Σήμερα οι αποστάσεις από την Λευκωσία μετρούνται από το κτίριο Αρχιγραμματείας που όπως είναι γνωστό βρίσκεται στον χώρο του υπουργείου Εσωτερικών.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΛΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Διάφορα κατά καιρούς δημοσιεύματα αποκαλύπτουν πως πίσω από τις κλειστές πόρτες των διαφόρων κρατικών υπηρεσιών πολύς κόσμος «μελετά» την παλιά πόλη. Συνήθως τα δημοσιεύματα αυτά περιορίζονται σε λακωνικές περιγραφές, αρκούμενα στην επανάληψη των ελάχιστων πληροφοριών που τους δίνουν διάφορες «προσκειμένες πηγές». Η ζηλότυπη στεγνότητα που χαρακτηρίζει τις διάφορες υπηρεσίες που ασχολούνται με τον σχεδιασμό της παλιάς πόλης υποβαθμίζει την διαδικασία της πληροφόρησης σε τέτοιο βαθμό, που κανένας τελικά δεν είναι σε θέση, έξω από τα στεγανά γραφεία να έχει ολοκληρωμένη αντίληψη των πραγμάτων.

Έτσι διαβάζουμε κάθε τόσο πως διάφοροι «εμπειρογνώμονες μελετούν την παλιά πόλη», πως «ομάδα κυπρίων ειδικών εργάζεται πάνω σε ειδικά προγράμματα για την εντός των τειχών πόλη», πως «μελετάται το ενδεχόμενο να κηρυχθούν πεζόδρομοι και να γίνουν δενδροφυτεύσεις» πως «το Δημαρχείο θα μεταστεγαστεί στο Γυμνάσιο ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ», πως «τα προγράμματα προνοούν την διατήρηση και αναζωογόνηση των δυο γειτονικών ενοριών της Χρυσαινιώτισσας και του Αγ. Κασσιανού», πως ακόμα «μελετάται η επέκταση της λαϊκής γειτονιάς» και άλλα παρόμοια.

Ο τρόπος με τον οποίο δίνονται οι πληροφορίες αυτές, δηλ. γενικά, αόριστα, αποσπασματικά και χωρίς σύνδεση είτε με το γενικότερο πλαίσιο του σχεδίου πόλης, είτε με το ειδικότερο που αφορά τα σχέδια περιοχών, κάθε άλλο παρά βοηθούν στον σχηματισμό μιας καθαρής και ολοκληρωμένης εικόνας. Συνήθως η εντύπωση που μένει από την ανάγνωση των δημοσιευμάτων αυτών είναι πως πολλά γίνονται αλλά ότι κανένας δεν ξέρει να πει.

Είναι καιρός αυτή η μέθοδος πληροφόρησης να αλλάξει. Οι αρχές κεντρικές και δημοτικές, πρέπει να αντιληφθούν πως τα ζητήματα που αφορούν την παλιά πόλη (όπως και ολόκληρη την πόλη) είναι ζητήματα που ενδιαφέρουν τον κάθε πολίτη. Από αυτή την άποψη οι αρμόδιες αρχές έχουν υποχρέωση να δίνουν πλήρεις πληροφορίες, όπως και οι πολίτες έχουν δικαίωμα να απαιτούν ολοκληρωμένη ενημέρωση.

Τα προβλήματα της εντός των τειχών Λευκωσίας αφορούν πρωτίστως όσους ζουν και εργάζονται εκεί και αυτοί πρέπει να έχουν λόγο. Για να έχουν όμως λόγο πρέπει πρώτα να ξέρουν. Η γνώση και μόνο αυτή μπορεί να αποτελέσει το βάθος πάνω στο οποίο θα κτιστεί κάτι δημιουργικό και ποιοτικά αξιόλογο. Γνώση όμως χωρίς πληροφόρηση είναι

αδιανόητη, όπως αδιανόητη είναι η επικοινωνία χωρίς την διακίνηση της πληροφορίας.

Είναι απαράδεκτο να ασχολούνται για χρόνια δεκάδες άνθρωποι ντόπιοι και ξένοι, πάνω στην παλιά πόλη, ο καθένας να έχει την ιδέα του και οι κάτοικοι, οι χρήστες του χώρου να μην γνωρίζουν τίποτε. Έχουν γίνει μέχρι στιγμής πολλές μελέτες για την παλιά πόλη: Ρυθμιστικό σχέδιο, σχέδια περιοχών, κοινωνιολογικές έρευνες μελέτες σκοπιμοτήτων κ.λ.π. μελέτες που έχουν καταναλώσει εκατοντάδες μέτρα τετραγωνικά χαρτιού και όμως οι πολίτες δεν γνωρίζουν απολύτως τίποτε.

Είναι καιρός οι μελέτες αυτές να κοινοποιηθούν, να αναρτηθούν δημόσια γιατί αφορούν το δημόσιο. Οι πολίτες έχουν αναφαίρετο δικαίωμα να γνωρίζουν τις επιλογές που γίνονται για αυτούς, ερήμην τους. Το δικαίωμα αυτό πρέπει να το ασκήσουν έμπραχτα και αποφασιστικά γιατί μόνο κάτω από αυτό τον όρο τα διάφορα κέντρα λήψης αποφάσεων θα εξαναγκαστούν να το ικανοποιήσουν. Καμιά εξουσία όσο προοδευτική και να θέλει να φαίνεται, δεν θα παραχωρήσει μόνη της δικαιώματα, χωρίς την αίτηση από μέρους των εξουσιοδοτημένων.

Το προκείμενο δικαίωμα στην πληροφορία μεταφρασμένο σε όρους πρακτικούς, σημαίνει την εξασφάλιση της δυνατότητας κάθε πολίτη να επισκέπτεται και να βλέπει κάθε στιγμή την πορεία των διαφόρων μελετών για την πόλη του, είτε πρόκειται για ρυθμιστικά σχέδια είτε για σχέδια περιοχής.

ΟΔΟΣ ΓΡΑΝΙΚΟΥ

Η κατάρρευση τον περασμένο μήνα του σπιτιού με αριθμό..... στην οδό Γρανικού, αποτελεί ακόμα μια μαρτυρία - δραματική αυτή τη φορά - της εγκατάληψης από ιδιοκτήτες και αρχές των παλιών οικοδομών.

Η οικοδομή κατάρρευσε από μόνη της μη αντέχοντας άλλο στην δύναμη των φυσικών δυνάμεων. Ευτυχώς που την ώρα του μοιραίου τα παιδιά που συνήθως έπεζαν στο ετοιμόρροπο σπίτι δεν ήταν εκεί. Το περιστατικό που ευχόμαστε να νάνο το τελευταίο επιβόλλει άμεσα μια απάντηση σε δυο τουλάχιστον ζητήματα. Το ένα αφορά την προστασία των ετοιμόρροπων οικοδομών, που κατ'επέκταση σημαίνει την προστασία ζώων, το άλλο αφορά την δημιουργία κατάλληλων χώρων για παιγνίδι των παιδιών στην παλιά πόλη.

Όσον αφορά το πρώτο η κύρια ευθύνη βαρύνει το Δημαρχείο, το οποίο πρέπει χωρίς άλλη καθυστέρηση να καταγράψει όλες τις επικίνδυνες οικοδομές και να απαιτήσει επιταχυντικά - στην ανάγκη να επιβάλει - την έστω προσωρινή υποστήριξη αυτών των οικοδομών. Το

Δημαρχείο έχει και την υποχρέωση και την νομοθετική κάλυψη για τέτοιες επεμβάσεις.

Για το θέμα των χώρων παιγνιδιού θα εισηγήσουμε σαν άμεσο και προσωρινό μέτρο την εξής λύση: το Δημαρχείο να εξασφαλίσει με χαμηλό ενοίκιο - πράμα που είναι μπορετό - διάφορους κενούς χώρους στην παλιά πόλη, να τους καθαρίσει και αφού τους συμπληρώσει με τον αναγκαίο εξοπλισμό να τους παραχωρήσει για χρήση στις γειτονιές.

ΘΗΣΕΩΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Η απόφαση της Δημοτικής Επιτροπής να απαγορεύσει την διέλευση οχημάτων με απόβαρο που υπερβαίνει τους πέντε τόννους δικαιώνει μόνο μερικώς τους κατοίκους, γιατί στόχος της κινητοποίησης ήταν να κλείσει εντελώς η Θησέως. Ο τρόπος με τον οποίο έγινε η απαγόρευση στην είσοδο φορτηγών - δυο ταμπέλες - φοβούμαστε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιητικός γιατί είναι γνωστή η αδιαφορία πολλών οδηγών. Αν προστεθή μάλιστα και το γεγονός πως η περιοχή είναι μόνιμα χωρίς τροχονομικό έλεγχο καταλαμβάνει κανείς πως οι ίδιοι κίνδυνοι που επέβαλαν το κλείσιμο από τους κατοίκους εξακολουθούν να υπάρχουν.

Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΓΡΑΜΜΗ... ΣΤΗΝ ΛΑΪΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Αν δεν το προσέξατε στον καθημερινό τύπο, η πράσινη γραμμή.... μεταφέρθηκε ως την «λαϊκή γειτονιά». Και, με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου μια πράσινη γραμμή θα χωρίζει τον χώρο της πλατείας για να μην τσακώνονται καθημερινά οι Αντρέου με τους απέναντι στο που θα βάζει ο καθένας τα τραπέζια του.

Υποστηρίζουμε ανεπιφύλακτα την εκπληκτική αυτή ιδέα του Δημοτικού Συμβουλίου γιατί εκτός από την λύση της διαφοράς για τα τραπέζια, θα βοηθήσει επίσης τους ξένους επισκέπτες να κατανοήσουν καλύτερα το κυπριακό πρόβλημα. Θα τους απαλλάξει από το κόπο να επισκέπτονται την πραγματική διαχωριστική γραμμή, αφού μ' ένα καφέ στην «λαϊκή γειτονιά» θα μπορούν να βλέπουν «παραστατικά» και όχι «νοητικά» την πράσινη γραμμή.

Να περιμένουμε σαν επόμενο βήμα το στίσημο συρμοτομπλέγματος και κανενός πολυβουλευίου; Δεν θα εκπλαγούμε. Προτείνουμε στον Κύριο Λέλλο μετά από αυτό το εντυπωσιακά έξυπνο βήμα, να καλέσει τα ενδιαφερόμενα μέρη σε «εκ του σύννεγκης» συνομιλίες. Αντί της Νέας Υόρκης θάταν ίσως καλύτερα να οριστεί σαν χώρος συνάντησης η πλατεία Αττατούρκ.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ

Μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία πραγματοποιήθηκε το Μάη στο εργαστήριο Τέχνης του Δήμου με ευθύνη των Δημαρχείων Λευκωσίας και Κερύνειας. Πρόκειται για το θεατρικό εργαστήριο. Το συντονισμό του εργαστηρίου ανέλαβε ο Ανδρέας Χριστοδουλίδης και δίδαξαν σ' αυτό διάφοροι καλλιτέχνες. Έλαβαν μέρος 40 άτομα κατ' αρχήν και τερμάτισαν κάπου 35 αριθμός αρκετά ικανοποιητικός. Σκοπός της όλης εργασίας ήταν η έμπρακτη κατανόηση της όλης διαδικασίας ανεβάσματος ενός θεατρικού έργου, όσα δηλαδή προηγούνται μέχρι της παρουσίασης του έργου στη σκηνή. Μιλήσαμε λίγο με την Αρι-

άννα Οικονόμου η οποία δίδαξε μοντέρνο χορό στο εργαστήριο. Ήταν πολύ ενθουσιασμένη για δυο λόγους όπως μας είπε. Πρώτον διότι τέτοιες δραστηριότητες είναι τόσο σπάνιες που ο οποιοσδήποτε καλλιτέχνης τις βλέπει όπως κάποιος χαμένος στην έρημο αντικρύζει μια όαση. Δεύτερο διότι η σημαντική πλειοψηφία των ανθρώπων που συμμετείχαν λειτούργησαν πραγματικά μέσα σ' ένα πνεύμα ομαδικού ενθουσιασμού. Ήταν αξιοσημείωτο το γεγονός ότι υπήρχαν εκεί νέα παιδιά, ακόμα και μαθητές γυμνασίου μέχρι και «λιγότερο νέοι» άνθρωποι των 60 χρόνων. Το κοινό χαρακτηριστικό τους ήταν ένα πνεύμα αναζήτησης και ανησυχίας που δεν μπορεί να βρω διέξοδο στη καθημερινή ενασχόληση.

Το βασικό θέμα της Αριάννας ήταν η χρήση των σημείων του σώματος σαν

οδηγού κίνησης για πολλαπλή χρήση του χώρου. Για να το κάνουμε πιο λιανάς πάρουμε για παράδειγμα το σημείο του αγκώνα. Το σημείο αυτό μπορεί να κινηθεί με πολλούς τρόπους μέσα στο χώρο προκαλώντας την ανάλογη κίνηση του σώματος. Ας σημειωθεί ότι η ίδια, η στατική θέση του σώματος θεωρείται δυναμικό στοιχείο κίνησης.

Ο χρόνος και ο χώρος είναι βασικά στοιχεία αναφοράς και η μεταβλητότητά τους συνιστούν το «διάλογο» που επιδιώκεται. Η όλη εργασία αποτελείται από ένα χτίσιμο εικόνων που εναλλάσσονται μεταξύ τους και δίνουν τη ρευστότητα της φόρμας που είναι και ο στόχος του χορού σαν τέχνης πια. Για να γίνει αντιληπτός ο χορός πρέπει το πνεύμα να αφεθεί ελεύθερο στο παρόν με την ακοή και την όραση να εσωτερικεύουν την εναλλαγή του χώρου.

ΟΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΑΣ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΠΕΙΡΑΜΑ

Έχει σημασία, αυτός που λαμβάνει μέρος στο θεατρικό εργαστήριο, να ξέρει ότι τον ενδιαφέρει η τέχνη της έκφρασης, της κίνησης, να είναι έτοιμος να δεχτεί τη χαλάρωση, την αυτοσυγκέντρωση.

Νομίζω αυτού του είδους δουλειά είναι κάτι νέο και πολύ συναρπαστικό. Μας ξεδιπλώνει τις αισθήσεις μας, όλα βρίσκονται σε ενέργεια.

Ο χρόνος μας φαίνεται λίγος. Λίγος ο ένας μήνας για να μπορέσεις να πάρης τη γεύση του θεάτρου. Πρέπει να μπαίνει κανείς γρήγορα στο νόημα.

Ο τρόπος που εργαζόμα-

στε βασίζεται κυρίως στη δική μας δραστηριότητα. Δεν φαίνεται ότι το είδος διαλέξεων πέτυχε πολύ. Δηλαδή είχαμε επαγγελματίες που ήρθαν και μας έδωσαν ένα δείγμα της δουλειάς τους, αυτό δε φαίνεται, να ενθουσίασε πολύ. Ίσως αν γίνει ένα άλλου είδους σεμινάριο με σειρά διαλέξεων, τεχνικής, προετοιμασίας του ηθοποιού, και οι τρόποι αντιμετώπισης δυσκολιών στο θέατρο θα εύρισκε άλλο ενδιαφέρον. Προσωπικά πιστεύω ότι έχει σημασία η μάθηση μέσω της ατομικής εμπειρίας.

Όπως είπα ο χρόνος είναι λίγος και κάποτε αναπόφευ-

χτα χάνουμε την ολοκληρωμένη εικόνα. Δεν θέλουμε το χρόνο να επεμβαίνει και να μας φέρνει αλλού από το ένα θέμα στο άλλο, μήπως δε προλάβουμε.

Όμως το μήνυμα για το εργαστήριο μας, είναι αισιόδοξο. Υπάρχουν άνθρωποι έτοιμοι γι' αυτό, ίσως λιγότερο επιφυλακτικοί και καχύποπτοι στο ν' αφήσουν ελεύθερο τον εαυτό τους να εκφράσει το εσωτερικό υλικό. Και πραγματικά μόνο έτσι παίρνει κανείς πιο πολλά από αυτή τη δουλειά με το να αφήσει τον εαυτό του να ζήσει την εμπειρία που καθοδηγείται να ζήσει.

- Αγοράστε το «εντός» για κάθε ενδεχόμενο.
- Αρνηθείτε να είστε εχτός πάρτε το «εντός».
- Με κάθε «εντός» που αγοράζετε μπορείτε ν' αγοράσετε κι' άλλο ένα.
- Περιοδικό «εντός» το περιοδικό της παλιάς Λευκωσίας.

Για όσους αγαπούν τη παλιά Λευκωσία και για όσους δεν την αγαπούν για να την αγαπήσουν.

Μόνικα Οικονόμου

όχι τυπική προστασία, ισοδυναμεί στην πράξη με εύνοια υπέρ των κατεδαφισμένων. Την απόδειξη της θέσης αυτής την υπογράφουν τα πολυάριθμα κενά που χάνσκουν παντού στις πόλεις με την συνήθη χρήση PARKING, κενά που όμως είπαμε προηγούμενα πολλαπλασιάζονται με ρυθμούς ολοένα γρηγορότερους. Όσο και αν φαίνεται παράδοξο η μαθηματική σχέση είναι η εξής: Όσο ο αριθμός στους καταλόγους των διατηρητέων μεγαλώνει, τόσο μικραίνει ο αριθμός των διατηρητέων.

Σ' αυτή την κατάσταση οδήγησε η λαθεμένη αντίληψη των διαταγμάτων για προστασία μεμονομένων κτιρίων και όχι συνόλων, η λογική της καταλογοποίησης της παραδοσιακής μας αρχιτεκτονικής μέσα από διαδικασίες διοικητικο-γραφειοκρατικές.

Το ζήτημα της προστασίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής δεν μπορεί να μπει προσθετικά. Ένα κτίριο εδώ, ένα εκεί. Ένα σήμερα ένα αύ-

ριο. Η προστασία αν δεν συνοδεύεται ταυτόχρονα με την σχετική νομοθεσία, αν δεν πάει παράλληλα με μια έντονη και σωστή πληροφόρηση, που με την σειρά της θα αναπτύξει τους κατάλληλους κοινωνικούς μηχανισμούς προστασίας, τότε είναι καλύτερα να μην είχε εκδηλωθεί ούτε σαν πρόθεση. Επείγει λοιπόν μια πιο σφαιρική θεώρηση για να μην ξαναβρεθούμε μπροστά στο θλιβερό θέαμα της μουλτόζας και του πυρός.

Μια δεύτερη γενική παρατήρηση που βγαίνει συμπερασματικά από τα γεγονότα, είναι η εξής: Η άμεση αντίδραση-κινητοποίηση απλών ανθρώπων, χάρη στην οποία έγινε δυνατή η επέμβαση που σταμάτησε τη μουλτόζα στην μέση. Το γεγονός πως το μνημείο στην Ισοκράτους τελικά δεν κατεδαφίστηκε ολόκληρο, πράγμα που είναι πολύ σημαντικό αν σκεφτεί κανείς πως θα μπορούσε να είναι καταγής ολόκληρο, οφείλεται βασικά στην έγκαιρη αντίδραση

πολλών ανθρώπων. Αυτό δείχνει πως η διαδικασία συνειδητοποίησης της ανάγκης προστασίας της παράδοσης αγκαλιάζει ολοένα και περισσότερους ανθρώπους. Είναι μια ελπιδοφόρα εξέλιξη. Η σημασία της είναι τεράστια γιατί εντάσσεται στο γενικό πλαίσιο της ενεργούς συμμετοχής των πολιτών, συμμετοχής απαραίτητης για την ολοκλήρωση του έργου της διατήρησης της ιστορικής πόλης. Η συμμετοχή των ίδιων των πολιτών αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την έμπρακτη άσκηση του δικαιώματος στην πόλη, του δικαιώματος στην συλλογική μνήμη.

ΑΡΧΙΣΕ Η ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ

Πριν κλείσουμε τις πιο πάνω γραμμές πήραμε την πληροφορία πως ο Υπουργός Συγκοινωνιών και Έργων κος. Μαυρέλλη και ο Δήμαρχος κος. Δημητριάδης συναντήθηκαν με τον Αρχιε-

πίσκοπο για το ζήτημα της αναστήλωσης του ημικατεδαφισμένου μνημείου. Δεν έγινε γνωστό αν στην συνάντηση πείσθηκε ο Αρχιεπίσκοπος για την ανάγκη συντήρησης του μνημείου και την ανάλογη καταβολή χρηματικού ποσού για τον σκοπό αυτό. Το βέβαιο είναι πως το τμήμα Αρχαιοτήτων άρχισε ήδη εργασίες για την αναστήλωση στηριγμένο πάνω στο ποσό των 5,000 Λ.Κ. που το υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε για τον σκοπό αυτό.

Πρέπει να αναφέρουμε πως τα πρώτα μέτρα υποστήριξης του μνημείου αμέσως μετά την προσπάθεια κατεδάφισης έγιναν από τις τεχνικές υπηρεσίες του Δήμου.

Η εξέλιξη αυτή είναι ευχάριστη και προς τιμήν του Υπουργού και του Δημάρχου που ενήργησαν τόσο άμεσα και αποφασιστικά. Θα ήταν όμως προτιμότερο αν είχε βρεθεί τρόπος να προηγηθεί της προσπάθειας κατεδάφισης, πράγμα που θα ήταν αποτροπή για την τελευταία.

ΣΧΟΛΕΙΟ - ΣΧΟΛΕΙΟ ΟΧΙ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ

ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Διαφωνεί με την μεταστέγαση του Δήμου στό Γυμν. Φανερωμένης

Αγαπητή σύνταξη,

Τυγχάνει να παρακολουθώ με ενδιαφέρον τις διάφορες πρωτοβουλίες, προσπάθειες και έργα του Δήμου Λευκωσίας και πολλές φορές συμφωνώ με αυτές. Τελευταία, μετά από συνέντευξη του Προέδρου της Δημοτικής Έπιτροπής, δημιουργήθηκε θόρυβος, διαμαρτυρίες, σειρά ανακοινώσεων ακόμα και διαδηλώσεις μαθητών σε σχέση με την πρόθεση του Δήμου να μετακινηθεί τα γραφεία του στο κτίριο των σχολείων της Φανερωμένης.

Πιστεύω πως η ενέργεια του Προέδρου της Δ.Ε. ήταν άψυχολόγητη, αμελέτητη, άκαιρη και κυρίως αντίθετη με την πολυδιαφημισμένη τακτική ενημέρωσης των ενδιαφερομένων ομάδων και συλλογικών διαβουλεύσεων.

Τά πιο κάτω ερωτήματα απευ-

θύνονται στον Πρόεδρο της Δημοτικής Έπιτροπής γιατί χρειάζεται μία στοιχειώδης ενημέρωση από μέρος του έστω και ύστερα από την εκτόξευση του βεγγαλικού.

α) Ποιές κοινωνιολογικές, οικονομοτεχνικές ή τεχνικές μελέτες προηγήθηκαν της σχετικής εξαγγελίας;

β) Με ποιά πλειοψηφία αποφάσισε η Δημοτική Έπιτροπή μετά την μελέτη των πιο πάνω μελετών την σχετική εξαγγελία;

γ) Ποιές άλλες εναλλακτικές λύσεις μελετήθηκαν και απορρίφθηκαν;

δ) Ποιά διαδικασία ενημέρωσης και με ποιές ομάδες ή σώμα-

τα προηγήθηκαν της ανακοίνωσης;

ε) Ποιά συγκεκριμένα όφελη και έναντι ποιών άπωλειών προβλέπεται να έχουμε από τυχούσα εφαρμογή της εξαγγελίας;

Με την ευκαιρία θά ήθελα να ενημερώσει το Δημαρχείο τους δημότες σχετικά με τό ιστορικό και τους λόγους που οδήγησαν στην αυθαίρετη κατεδάφιση του χαρακτηρισμένου σαν «μνημείο» κτιρίου ιδιοκτησίας της Αρχιεπισκοπής. Ποιά μέτρα θά ληφθούν και ποιά θά είναι ή τύχη του μισοχλασαμένου κτιρίου;

Με εκτίμηση
Αντώνης Ανδρέου

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Την αντίθεση του να μετατραπεί το Γυμνάσιο Φανερωμένης σε οίκημα του Δημαρχείου Λευκωσίας εξέφρασε ο καθηγητικός Σύλλογος του σχολείου ο οποίος σε ανακοίνωσή του αναφέρει ότι λόγοι ιστορικοί και εθνικοί επιβάλλουν όχι μόνο τη διατήρηση του σχολείου αυτού, αλλά και την προστασία, συντήρηση και ενίσχυση του στο δύσκολο έργο που επιτελεί σήμερα κάτω από δύσκολες συνθήκες στην ακριτική αυτή περιοχή.

Για το σχολείο Φανερωμένης

Αγαπητή Σύνταξη,

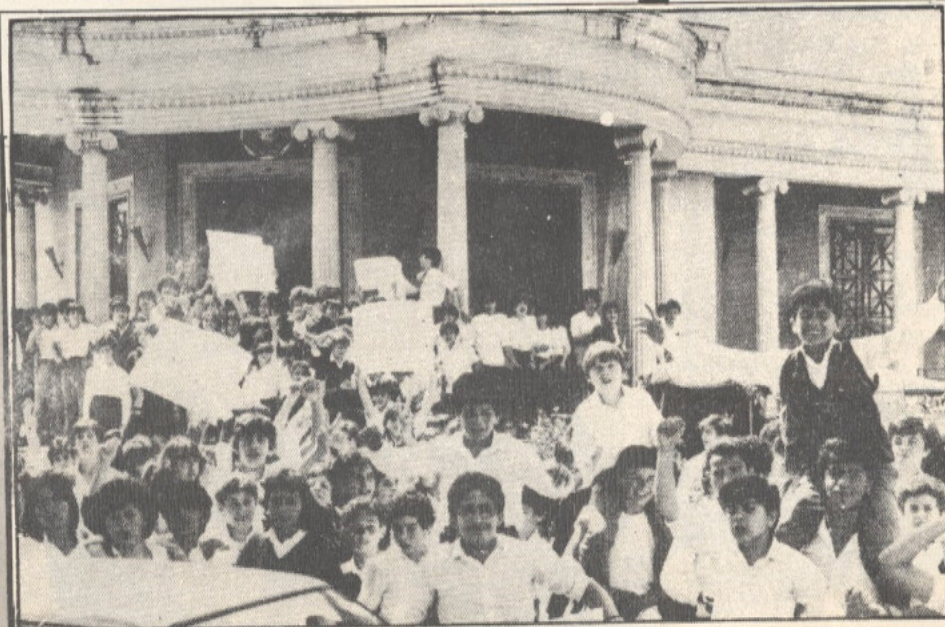
Θάθελα να συχαρώ και να ευχαριστήσω, μέσω της εγκρίτου εφημερίδας σας τον κ. Α.Χ. Ζένιον, πρόεδρο της Σχολικής Εφορείας Λευκωσίας, για τα ειλικρινή και ευγενικά αισθήματα που τρέφει για το σχολείο Φανερωμένης.

Παράλληλα θάθελα να τον συμβουλευθω και να του υποδείξω (σαν μεγαλύτερος του στην ηλικία έστω αν είμαι και αμόρφωτος) τα ίδια αισθήματα που τρέφει για το σχολείο Φανερωμένης να τα έχει και για το σχολείο του Αγίου Κασσιανού που είναι το πρώτο θύμα του αγώνα και ταλαιπωρείται από το φθινόπωρο του 1955.

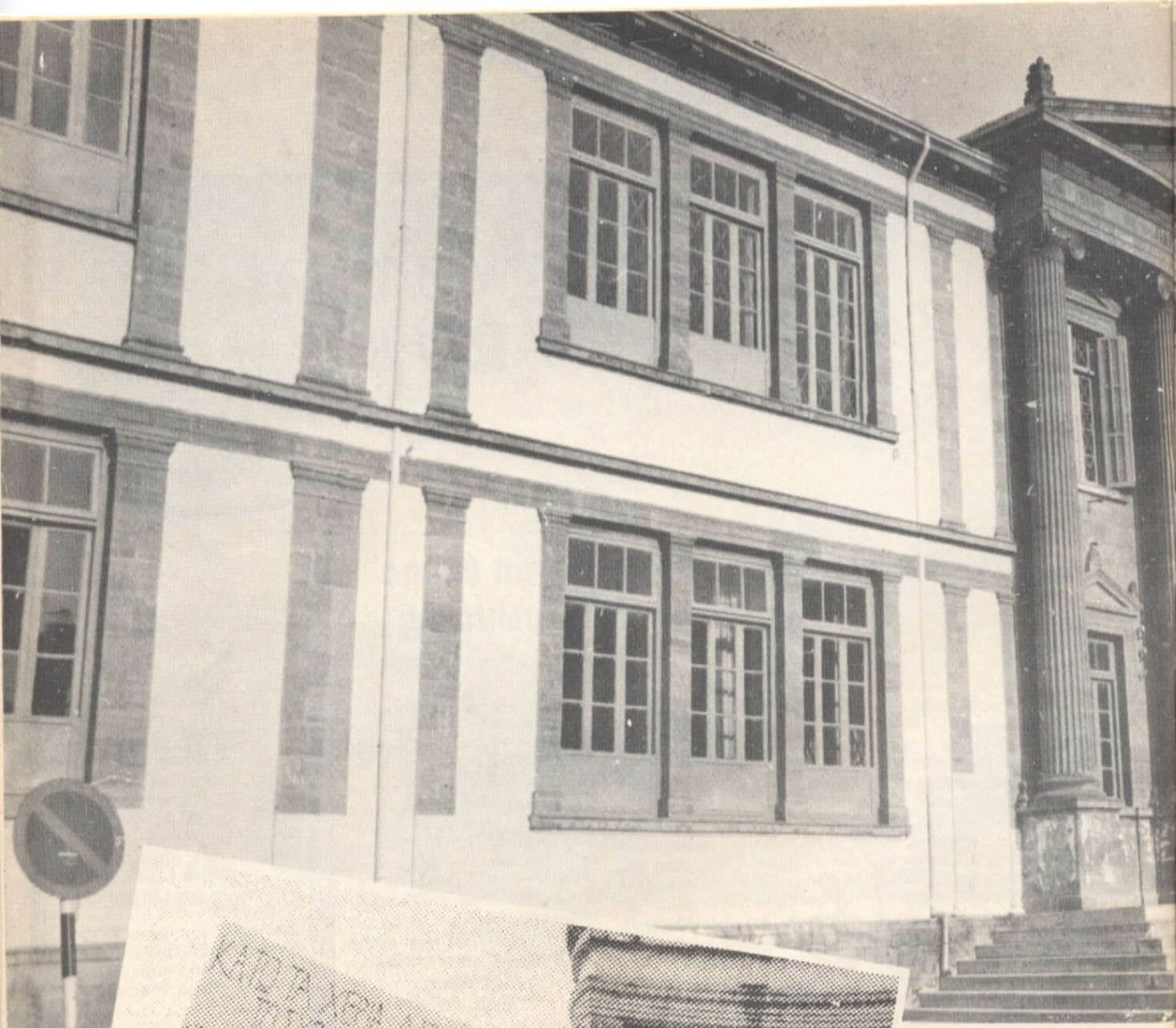
Ευχαριστώ

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΗΡΑΚΛΗ ΧΑΡΙΚΑΚΗ

Κοινοτάχης της ενορίας
Γιενή Τζαμί (Βορείου Λευκωσίας)

Για να διαμαρτυρηθούν ενάντια στις προθέσεις του Δήμου Λευκωσίας να μετατρέψει το κτίριο του σχολείου τους σε νέο δημαρχείο οι μαθητές κι οι μαθήτριες του Γυμνασίου Φανερωμένης έκαναν χτες διαδήλωση και «μπλόκαραν» το δημοτικό μέγαρο στη Λευκωσία, αλλά δεν βρήκαν τον δήμαρχο Λέλλο Δημητριάδη που τον αναζητούσαν με οργή. Λείπει στην Κοπεγχάγη.

Τα γεγονότα

Σύμφωνα με δημοσίευμα της «Σάυπρους Μαϊήλ» υπάρχει απόφαση μεταφοράς του Δημοτικού Λευκωσίας στο κτίριο του σχολείου της Φανερωμένης. Η πληροφορία αναδημοσιεύτηκε στον ελληνόγλωσσο τύπο στις 26 Απριλίου. Σαν αιτιολογία δίνεται η πολιτική του δημοτικού για αναζωογόνηση της πράσινης γραμμής. Οι πληροφορίες αποδίδονται σε πηγές προσκευμένες στο δημοτικό.

Στις 27 του Απριλίου το Σάββατο οι μαθητές του γυμνασίου Φανερωμένης έκαναν διαδήλωση ενάντια στη ανεπιβεβαίωτη ακόμα απόφαση του Δήμου. Στις 9 του Μάη υπάρχει ακόμα μια διαδήλωση. Επίσης διάφοροι φορείς και πολίτες έκαναν διάφορες δηλώσεις.

Αναφορά σε μια συνομιλία με την κα. Γ. Νεοπολέμου

Η κα. Νεοπολέμου, παλιά μαθήτρια του παρθεναγωγείου Φανερωμένης είναι διευθύντρια του εκεί δημοτικού σχολείου, εδώ και 22 χρόνια. Ο τρόπος με τον οποίο αναφέρεται στη δουλειά της, στους μαθητές, στους γονιούς τους, στους κατοίκους και μαγαζάτορες φέρνει έντονα τα σημάδια της νοσηρίας του παλιού δασκάλου που αντιλαμβάνεται το «διδάσκειν» σαν κοινωνική πρώτη προσφορά, και μετά σαν επάγγελμα.

Με χαρά ανακαλύψαμε ή μάλλον διαπιστώσαμε το «συνοικιακό» χαρακτήρα του δημοτικού σχολείου Φανερωμένης. Είναι έκδηλο ότι η

λειτουργία του σχολείου είναι πλήρως ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΗ στην όλη ζωή της γειτονίας και η απομάκρυνση του θάταν ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΗ για τη περιοχή.

Από τη συζήτηση με τη κα. Νεοπολέμου μεταφέρουμε ορισμένα σημεία τα οποία θεωρούμε βασικά και χαρακτηριστικά του σχολείου.

1) Ο σύνδεσμος των γονιών του σχολείου είναι εξαιρετικά δραστήριος και αποτελείται κύρια από κατοίκους της περιοχής. Πάρα πολλές δραστηριότητες του σχολείου οφείλονται σ' αυτόν. Μέχρι και πρακτικές δουλειές όπως ο έλεγχος της ποιότητας του

νερού και το καθάρισμα των ντεποζιτών γίνονται από το σύνδεσμο. Οι εκδηλώσεις υποστήριξης της παραμονής του σχολείου εκεί προωθήθηκαν από το σύνδεσμο τα μέλη του οποίου συμμετείχαν μαζί με τα παιδιά τους.

Τελειώνοντας η κα. Νεοπολέμου μας ανέφερε ότι το μόνο σημαντικό πρόβλημα που έχει το σχολείο είναι η έλλειψη αίθουσας τελετών. Μέχρι που ζούσε ο Μακάριος χρησιμοποιούσαν την αίθουσα της ΟΧΕΝ απέναντι. Τώρα δυστυχώς η αίθουσα δεν τους παραχωρείται πια. Δεν πειράζει λέει στωικά «γιορτάζουμε στους ηλιακούς», και για τη μεγάλη χρονιά γιορτή «πάμε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο».

«Από πλευράς εξοπλισμού είμαστε εντάξει» λέει. «Έχουμε ότι χρειαζόμαστε». Αυτό όμως δεν είναι σίγουρο. Διαπιστώσαμε π.χ. από μια πρώτη ματιά ότι στο σχολείο δεν υπάρχει δαχτυλογράφος. Πιστεύουμε ότι η επιμονή της κα. Νεοπολέμου στο πλήρες του εξοπλισμού απορρέει από τη θέλησή της να στηρίξει τη παραμονή του σχολείου εκεί. Όμως η τέχνη του ν' αφήνεται σε μαρasmus μια μονάδα και μετά να διαλύεται «λόγω μαρasmus» είναι γνωστή.

Όπως επίσης τα επιχειρήματα των γονέων περί νομικών δυσκολιών λόγω μεταγενεστέρων αγορών του σχολείου είναι ατυχή. Το σχολείο πρέπει να μείνει εκεί διότι απλά έτσι είναι το σωστό.

2) Το Γυμνάσιο βρίσκεται στο πρώτο πάτωμα του κτιρίου ενώ το δημοτικό και η προδημοτική στο ισόγειο. Η αυλή είναι όμως κοινή για όλους. Το φαινόμενο είναι κατά την άποψή μας αξιοπρόσεκτο. Το γεγονός ότι όλες αυτές οι ηλικίες παιδιών βρίσκονται μαζί φαίνεται θετικό και οπωσδήποτε το πέρασμα από το δημοτικό στο γυμνάσιο είναι ευκολότερο όταν δεν συνοδεύεται από αλλαγή του χώρου σπουδών.

3) Η κα. Νεοπολέμου μας ανέφερε επίσης ότι βγάζει πολύ ταχτικά τα παιδιά έξω, στα εργαστήρια, και μνημεία της περιοχής καθώς και στη Πύλη Αμμοχώστου όταν οι εκδηλώσεις που γίνονται είναι κατάλληλες. Τελευταία, μας ανέφερε, ενώ μιλούσε στα παιδιά μέσα στη τζαμού-

δα αρκετοί κάτοικοι παρευρίσκονταν ενθουσιασμένοι για την ευκαιρία. Φαίνεται δηλαδή ότι το σχολείο μπορεί να παίζει ένα ρόλο στην επανεχτίμηση της αξίας της γειτονιάς μέσα στους κατοίκους. Στο σχολείο είδαμε πολυγραφημένο έντυπο με τίτλο «Ενότητα: Περιοχή Φανερωμένης» στο οποίο περιέχεται ιστορικό σημείωμα για τα μνημεία της περιοχής και το οποίο αποτελεί μέρος της προσπάθειας που γίνεται για να γνωρίσουν τα παιδιά το περιβάλλον τους.

4) Το σχολείο είναι πηγή ζωντανίας και χαράς για όλη τη γειτονιά. «Όταν κλείσουν τα σχολεία το καλοκαίρι η ζωή μας αλλάζει και περιμένουμε ανυπόμονα το ξανάνοιγμα τους» λέει ο γιατρός ο Πρωτοπαπάς.

5) Το σχολείο πρέπει να θεωρηθεί διατηρητέο όχι μόνο σαν κτίριο αλλά και σαν «πνευματικό φυτώριο». Πρέπει να γίνει σεβαστή η ζωή του σαν σχολείου εδώ και 150 σχεδόν χρόνια. «Στήστε τ' αυτί σας παιδιά» έλεγε κάποτε ο Κάνθος επιθεωρητής τότε «Εδώ μπορείτε ν' ακούσετε τις φωνές και τους ύμνους των καλογραιών, που ήταν εδώ όταν το κτίριο ήταν κάποτε μοναστήρι». Πιστεύουμε κι' εμείς ότι τα παιδιά μπορούν ν' ακροάζονται καλύτερα από τους υπαλλήλους του δημαρχείου.

Ανάλυση

Στη δημαρχιακή πολιτική διαφαίνονται ορισμένες σωστές θέσεις που αξίζει να επωθούν:

α) Η προδιαγραφόμενη βούληση για αναζωογόνηση της πράσινης γραμμής.

β) Η διαπίστωση ότι η παλιά πόλη χρειάζεται πράσινο. (Παράλληλα με τη μεταφορά του δημαρχείου τονίζεται η δημιουργία κήπου στην αυλή του σχολείου).

γ) Το γεγονός ότι χρειάζονται «παραδειγματικές ενέργειες» από μέρους του δημαρχείου, προς τη μεριά της πράσινης γραμμής.

δ) Η αναγνώριση της αρχιτεκτονικής αξίας του σχολείου της Φανερωμένης.

Όλα αυτά τα σημεία είναι από μόνα τους περισσότερο από ορθά και αξία προβολής. Ωστόσο θεωρούμε τη μεταφορά του σχολείου της Φανερωμένης συνολικά λαθεμένη και άτυχη. Θεωρούμε ότι

σε καμμία περίπτωση οι θέσεις που αναφέραμε πιο πάνω δεν δικαιολογούν τη ενέργεια αυτή. Ας πάρουμε τα σημεία ένα-ένα.

α) Η αναζωογόνηση της περιοχής. Δεν βλέπουμε πως η παρουσία του δημαρχείου μπορεί να θεωρηθεί σαν «συνοδικά» παράγοντας αναζωογόνησης όταν ταυτόχρονα διώχνει 600 μαθητές και τους αντίστοιχους δασκάλους. Αυτοί οι μαθητές δεν είναι ίσως αξιοσέβαστοι «πελάτες» στη περιοχή όμως η παρουσία τους είναι ένα ξεχωριστό στοιχείο ζωντάνιας και χαράς που με κανένα τρόπο δεν μπορεί ν' αντικατασταθεί από οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα. Επομένως τυχόν άλλες ενέργειες στη περιοχή πρέπει να διαφυλάσσουν τη παρουσία του σχολείου και να τη συμπληρώνουν.

β) Πραγματικά η παλιά Λευκωσία χρειάζεται πράσινο και γενικά χώρους αναπνοής. Υπάρχουν όμως ήδη αρκετοί χώροι κενοί που χρησιμοποιούνται σαν χώροι στάθμευσης ή δεν χρησιμοποιούνται καθόλου.

Με την ρύθμιση του κυκλοφοριακού σε μερικά χρόνια και τη δημιουργία πεζοδρομίων (κι' είναι σωστό να προβλέπουμε μια και μιλάμε για σχεδιασμό) θα μειοვნουν αρκετοί χώροι κενοί οι οποίοι είναι μάλιστα σωστό να «φυτευτούν» παρά να γεμίσουν από οικοδομές που να μοιάζουν ή να μη μοιάζουν με παλιές. Ας αρχίσουμε να δημιουργούμε κήπους εκεί παρά στην αυλή του Γυμνασίου Φανερωμένης.

γ) Όπως αναφέραμε πιο πάνω η μετάθεση του δημαρχείου προς το εσωτερικό της παλιάς Λευκωσίας και ειδικά προς τη πράσινη γραμμή είναι επιθυμητή. Διότι δίνει κουράγιο στο κόσμο να κατοικήσει μέσα στη παλιά παρά τον κίνδυνο της πράσινης γραμμής. Θάταν ακόμα πιο θετικό όχι μόνο να μεταφερθούν τα γραφεία του δημαρχείου αλλά και οι κατοικίες του δημοτικού συμβουλίου. Φυσικά χρειάζονται κι' άλλα γενικότερης πολιτικής μέτρα για ν' αποβάλουν οι ελληνοκύπριοι τον πανικό αλλά και τέτοιες μικρές ενέργειες βοηθούν. Είναι όμως πιο ωφέλιμο να στεγαστεί το δημαρχείο αλλού στη πράσινη γραμμή σε κάποιο χώρο που δεν χρησιμοποιείται ή υποχρησιμοποιείται.

δ) Φαίνεται πολύ πιθανόν στη φερόμενη απόφαση του δημαρχείου να κρύβεται και μια συνιστώσα η οποία να θέλει το δημαρχείο να στεγάζε- τε σ' ένα μεγαλοπρεπές κτίριο για λόγους γοήτρου. Γι' αυτό είπαμε πως το δημαρχείο αναγνώρισε την αρχιτεχτονική αξία του κτιρίου.

Όμως φαίνεται ότι δεν αναγνώρισε και την ιστορική αξία του κτιρίου που λειτουργεί σαν σχολείο από το 1859

Είναι μάλιστα το πρώτο παρθεναγωγείο στη Κύπρο. Αν το δημαρχείο αναγνώριζε τη σημασία της ιστορικής πτυχής του σχολείου δεν θα σκεφτόταν να του αλλάξει χρήση.

Γενικά η απόφαση του δημαρχείου δείχνει προχειρότητα και έλλειψη σφαιρικής προσέγγισης του θέματος της παλιάς Λευκωσίας. Δείχνει μια στεγνή προσέγγιση του θέματος που παραβλέπει σημαντικά στοιχεία αναφοράς για μια σωστή συντήρηση και αναζωογόνηση.

Κατά τη άποψη μας βασικό στοιχείο το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για οποιαδήποτε ενέργεια πάνω στη παλιά πόλη είναι οι τομείς που συνεχίζουν να λειτουργούν.

Παρ' όλο ότι το δημαρχείο χρειάζεται να βρει ένα χώρο αρκετά λειτουργικό για να εγκαταστήσει το σύνολο των

υπηρεσιών του θεωρούμε ότι αυτή του η ανάγκη δεν πρέπει να υπερτερήσει του συνόλου άλλων βασικών στοιχείων της συντήρησης αναζωογόνησης. Υπάρχουν όμως κατά την γνώμη μας τρόποι να ικανοποιηθούν και οι ανάγκες του δημαρχείου. Δεν πειράζει αν ικανοποιηθούν σε κάποιο «ταπεινότερο» χώρο. Άλλωστε η ομορφιά και η λειτουργικότητα της παλιάς Λευκωσίας συνοδεύονται και από την ταπεινοσύνη της, και αν το δημαρχείο ενσωμάτωνε στη συμπεριφορά του και το στοιχείο αυτό θα κέρδιζε και κύρος και πνεύμα ανιδιοτέλειας.

9 Μαΐου 1985

Έντιμο Δήμαρχο
Κο. Λέλλο Δημητριάδη
Λευκωσία.

Έντιμε κ. Δήμαρχε,
Πληροφορηθήκαμε από τον Τύπο ότι προτίθεστε να χρησιμοποιήσετε το Συγκρότημα των Σχολείων Φανερωμένης Προδημοτική, Δημοτικό και Γυμνάσιο) για στέγαση υπηρεσιών του Δήμου Λευκωσίας.

Εμείς οι γονείς του Δημοτικού Σχολείου Φανερωμένης εκφράζουμε τη λύπη μας και σας πληροφορούμε ότι θα αντιταχθούμε στις ενέργειές σας για διάλυση του Πρώτου Παρθεναγωγείου της Κύπρου που γαλούχησε πολλές γενιές με τα νάματα της Ελληνοχριστιανικής Παιδείας.

Εσείς και οι συνεργάτες σας που σ' όλες τις εκδηλώσεις και δραστηριότητες σας τονίζετε την επιστροφή στις ρίζες μας και τη διατήρηση της πολιτιστικής μας παράδοσης έρχεστε τώρα να εκριζώσετε το «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ» να του ανακόψετε τον προορισμό και να το μετατρέψετε σύμφωνα με τις δικές σας επιδιώξεις. Στις τωρινές σας ενέργειες προτάσσετε την πρόφαση ότι θα αναζωογονήσετε την ακριτική περιοχή της Λευκωσίας. Υπάρχουν αρκετοί χώροι τους οποίους μπορείτε να αξιοποιήσετε όπως έχετε πράξει και σ' άλλα μέρη της Λευκωσίας.

Πιστεύουμε ότι τόσο εσείς όσο και όλα τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη θα διατηρήσετε το σχολείο της Φανερωμένης και θα το ενισχύσετε με κάθε μέσο για να συνεχίσει την ιστορική και πνευματική του πορεία.

Με εκτίμηση
Για το Σύνδεσμο Γονέων και Κηδεμόνων
Δημοτικού Σχολείου Φανερωμένης

Νίκος Χριστοφόρου
Αντιπρόεδρος

Μαίρη Κωνσταντίνου
Ταμίας

Από τη πλευρά του δήμου

Δυστυχώς δε μπορέσαμε να μιλήσουμε με το δήμαρχο για το θέμα. Σε μίνι-τηλεφωνική συνομιλία που είχαμε με το γραμματέα του δήμου μας επώθησαν περίπου τα εξής: «Ούτε σχέδιο ολοκληρωμένο υπάρχει, ούτε είναι έτοιμο το δημαρχείο να κάνει επέλαση στο σχολείο της Φανερωμένης».

Είναι μια σκέψη που έγινε εδώ στις υπηρεσίες μας με σκοπό και ελατήριο όπως πάντα να βοηθήσουν στην αναζωογόνηση της εντός των τειχών πόλης. Βέβαια η σκέψη τούτη δεν έγινε μόνη της αλλά (έγινε) μέσα σ' ένα πλαίσιο που περιλαμβάνει διάφορα μέτρα όπως τη δημιουργία πεζοδρομίων, πλατειών κ.λ.π.

Βέβαια υπάρχουν όλες αυτές οι απόψεις που έχουν εκφραστεί στο τύπο τις οποίες σύντομα θα συζητήσει, το δημαρχείο, με τους ενδιαφερόμενους για να τους διαφωτίσει, τι σκέψεις έγιναν ακριβώς και γιατί.

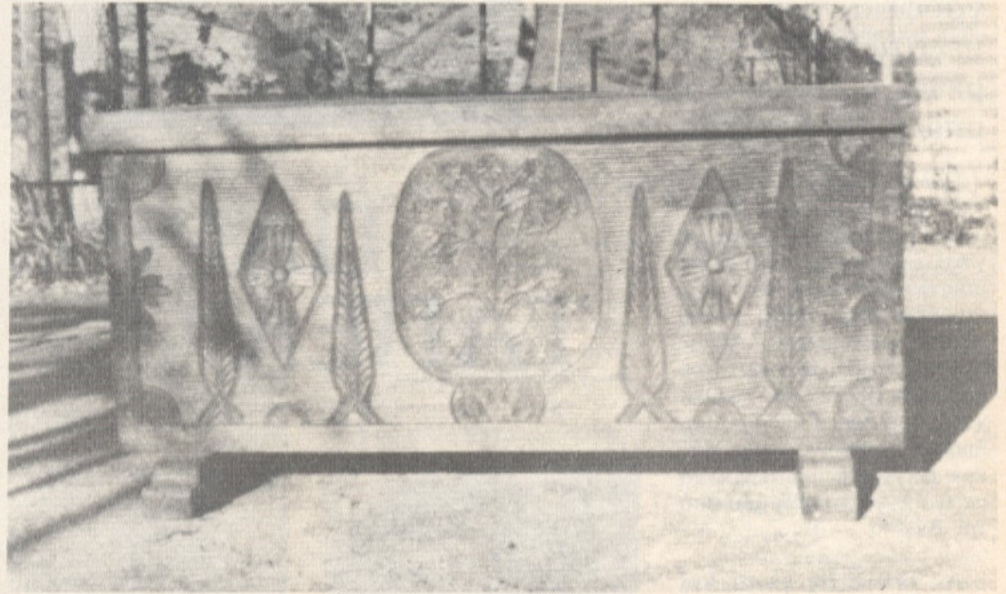
Ευλογλυπτική

το εργαστήρι στην οδό Επτανήσου

Συνέταιροι ιδιοκτήτες κι' εργάτες δυο εικοσιπεντάρηδες ο Μάριος Ηλιάδης και ο Παναγιώτης Νικολαΐδης. Είμαστε στη δουλειά από τα δεκαπέντε μας χρόνια, σε διάφορους ματόδρους. Πριν είχαμε ξεχωριστό μαγαζί ο καθένας μας. Όταν έγινε το αναλογικό σύστημα ασφαλίσεων το κλείσαμε και πήγαμε υπάλληλοι. Μετά ξαναπροσπαθήσαμε να ξανανοήσουμε τα μαγαζιά μας. Ήταν πάρα πολύ δύσκολα τα πράγματα. Έτσι σμίξαμε κι ανοίξαμε ένα κοινό μαγαζί πούχε και περισσότερο χώρο. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι η δουλειά είναι πιο ευχάριστη όταν δεν είναι μόνος του, κανένας. Από την άλλη όταν έχουμε πολλή δουλειά μένουμε όσο χρειάζεται χωρίς πρόβλημα, κι' όταν έχουμε λιγότερη μοιραζόμαστε όσα λεφτά υπάρχουν.

Οι πελάτες μας είναι κύρια επιπλοποιοί. Σπάνια έχουμε ιδιώτες που έρχονται σε μας κατ' ευθείαν.

Οι τιμές είναι περίπου σάνταρ στο παζάρι. 1 σκάλιμα πολυθρόνας μοντέρνο (αραιό σκάλισμα) στοιχίζει γύρω στις £6.00. Για μια πολυθρόνα στυλ Λουδοβίκου π.χ. το σκάλισμα είναι γύρω στις £50-£55. Ένα μπαούλο γύρω στις £200. Μια σουβάντζα των δυο μέτρων κάνει £60.00 περίπου. Αυτό το εικοностάσι που βλέπεις θα μας πάρει 18 μήνες να το κάνουμε. Οι διαστάσεις του εί-

ναι 12 μέτρα επί 3,5. Θα στοιχίσει £8.500. Αν δεν είχαμε αυτή τη δουλειά θα είμασταν υποασχολούμενοι.

Φαίνεται ότι τα χειροποίητα σκαλισματα προτιμούνται περισσότερο τώρα. Φυσικά τα εισαγόμενα πρεσσαριστά χτυπούν τη δουλειά μας αρ-

κετά, όπως και οι χαμηλοί μισθοί των Αράβων σκαλιστών που προσλήφθηκαν από τους μεγάλους επιπλοποιούς. Τελευταία συνάντησα ένα άρβα εργάτη, ενός γνωστού μεγάλου επιπλοποιού που παίρνει £18.00 τη βδομάδα.

Τεχνοτροπία ένα κατάστημα λαϊκής τέχνης

Στην οδό Ιπποκράτους στον αριθμό 45 βρίσκεται η «Τεχνοτροπία». Είναι ένα μαγαζί που περιέχει δώρα, αντικες και κύρια είδη λαϊκής τέχνης του τόπου. Κάτι που προσέχει κανείς αμέσως είναι η έλλειψη βιομηχανικού «σουβενίρ». Όλα τα είδη είναι χειροποίητα, συμπαθητικά βαλμένα στις γωνιές τους.

Σημαντικό χαρακτηριστικό του μαγαζιού είναι ότι πολλά από τα υφαντά του, τραπεζομάντηλα, κουρτίνες, σεντόνια και χαλάκια φτιάχνονται εκεί στον ίδιο χώρο, στον αργαλειό που βρίσκεται στο βάθος. Μπορεί ο επισκέπτης να παρακολουθήσει πως δουλεύει ο αργαλειός και η

Μαρία με προθυμία δίνει τις σχετικές υπενθυμίσεις. Ο Πέτρος, ο άντρας της, αφού φυσικά δεν βρήκε δουλειά στο κλάδο του σκέφτηκε τη δημιουργία αυτού του μαγαζιού. Είναι το πρώτο μαγαζί μας πληροφορεί ο ιδιοκτήτης του, που φτιάχτηκε στη συνέχεια της λαϊκής γειτονιάς.

Στο πρώτο όροφο του σπιτιού άρχισαν από το Μάη να γίνονται διάφορες εκθέσεις. Η πρώτη ήταν έκθεση παλιού βιβλίου και περιοδικού έντυπου σε εκδόσεις Ελλάδας, Λειψίας και Κύπρου. Ακολουθούν στη συνέχεια εκθέσεις κάδρων, κορνίζων, φωτογραφιών καθρωμένων κεντημάτων κ.λ.π.

Με λίγα πινέλλα, μερικές μπογιές και δυο καρέκλες διπλωτές ξεκίνησα αυτό το ταπελλογραφείο, Ιούνιο του 77. Μεταφορικό μέσο ένα ποδήλατο. Θυμάμαι που φτάνοντας μπροστά στα μαγαζιά ή τα γραφεία των υποψηφίων πελατών έπρεπε να περιμένω μισή ώρα πριν να μπώ μέσα ξελαχάνιαστος.

Πολλές οι δυσκολίες όπως για κάθε καινούργιο βιοτέχνη. Για μένα περισσότερες γιατί είχα γένια και μαλλιά μακριά και κρατούσα ένα σακκίδιο στη πλάτη, όπως και τώρα άλλωστε. Άθλος ήταν να πείσω ότι παρ' όλα αυτά μπορεί και να 'φτιαχνα ταπέλλες. Για νάμαι ειλικρινής ένοιωθα όμως κι' εγώ ξένος τα πρώτα χρόνια μετά την επιστροφή μου από την Αγγλία.

Αν δεν έχεις γένια και μαλλιά νομίζεις ότι τα πράγματα θάταν πιο εύκολα;

Φυσικά αν φορούσα σακάκι γραβάτα και κρατούσα κι' ένα χαρτοφύλακα θα πήγαινα πιο γρήγορα. Μετά όταν τους έπεισα ότι έβγαζα καλή δουλειά η εμφάνισή μου δεν έπαιζε πια τόσο ρόλο.

Αφού Πάρη είχες δυσκολίες λόγω εμφάνισης γιατί δεν άλλαξες;

Διότι πιστεύω στη προσωπική ελευθερία και έκφραση του ατόμου χωρίς τις πιέσεις μιας κοινωνικής υποκρισίας που οδηγεί το άτομο στην αδυναμία να «εμφανίζεται» διαφορετικά, αν θέλει. Κι αυτή η αδυναμία δημιουργεί και την έχθρα έναντι στο άτομο που διαφέρει. Το τι μετρά άλλωστε είναι η πράξη κι όχι η εμφάνιση.

Αφού αυτό που μετρά είναι το τι κάνεις κι όχι το τι φαίνεσαι γιατί δεν «φαίνεσαι» όπως συνηθίζεται;

Αφού θέλω να έχω γένια. Άλλωστε είναι πιο φυσικό να έχω, από το αντίθετο. Κάπου νοιώθω ότι έτσι μου ταιριάζει. Έτσι νοιώθω ωραία κι είμαι εντάξει με τον εαυτό μου. Είναι σωστό για μένα να παίρνω έτσι τα πράγματα. Κι όπως εγώ αντιμετωπίζω τους

ΠΑΡΗΣ Ο ΤΑΠΕΛΛΟΓΡΑΦΟΣ

μια σκόρπια κουβέντα

άλλους με σεβασμό και δεχτικότητα έτσι πρέπει κι άλλοι να με δέχονται. Αυτοί έχουν πρόβλημα, όχι εγώ, κι εξάλλου τους βοηθώ να ξεφύγουν από τα στενά πλαίσια μέσα στα οποία κινούνται.

Το ίδιο συμβαίνει και στην ιδιωτική μου ζωή. Π.χ. ότι δεν έκαμα εκκλησιαστικό γάμο, και ότι δε βαφτίσαμε τα παιδιά μας με τη γυναίκα μου, δεν είναι απλό. Πως είναι δυνατό όμως να δέχεσαι να χρειάζεσαι άδεια που τους παπάδες για να παντρευτείς να ζησεις ή να πεθάνεις. Χρειάζεται κανείς πολύ θάρρος για να διατηρήσει τη προσωπικότητά του. Είναι πραγματικά κάπως φυσιολογικό να «χάνεται κανένας». Και το να κάνεις αυτό που θέλεις είναι σωστό στο βαθμό που δεν ενοχλείς ή δεν πληγώνεις κανένα.

Πάρη είσαι σίγουρος ότι θέλεις να γράφω όλ' αυτά.

Μα βέβαια σου μιλώ ελεύθερα δεν με πειράζει. Γιατί με ρωτάς αν θέλω να τα βάλεις;

Διότι συνήθως δεν γράφονται τέτοιες απόψεις στον τύπο. Έχω την εντύπωση ότι δεν ξαναείδα κάτι τέτοιο γραμμένο σε κυπριακό έντυπο.

Το τι σου λέω είναι όπως το νοιώθω και το σκέφτομαι. Τώρα αν σ' ενοχλεί εμένα μη το βάλεις. Εγώ ποτέ μου δεν έκρυψα ούτε το τι νοιώθω ούτε το τι κάνω. Με πολλούς ανθρώπους έχω προβλήματα διότι ότι λέω τους το λέω στα ίσια. Εδώ στη Κύπρο επικρατεί ένα είδος «κολλητικής πανούκλας» ο φόβος του τι θα πει ο άλλος. Συνήθως ενεργούμε μ' αυτά τα κριτήρια και πιστεύω ότι αυτό είναι λανθασμένος τρόπος ζωής. Έτσι εξελίσσεται η καταπίε-

ση, το στρες, κ.λ.π. Νομίζω ότι υπάρχουν πολλοί που θάθελαν να μου μοιάζουν αλλά φοβούνται το τι θα πει ο άλλος. Στο τέλος αυτό το πράγμα εξελίσσεται σε θυμό εναντίον σου και καταντάς να φταις εσύ. Από το γεγονός ότι αυτοί δεν μπορούν να εκφραστούν με την ίδια ελευθερία.

Η καλή σχέση που παρατήρησα ότι έχεις με τους συνεργάτες σου και με τους γείτονές σου εδώ γύρω προέρχεται από το γεγονός ότι κάνεις καλές ταπέλλες; Ότι έγινες δεκτός σαν «καλός στη δουλειά σου»; Η νομίζεις ότι κατάφερες να έχεις μια γενικότερη επικοινωνία;

Βασικά και τα δυο. Αρχικά όμως χρειάστηκε πολύς κόπος για να δουν τα πράγματα και από τη δική μου σκοπιά. Υποθέτω ότι πολλές φορές η καχυποψία προέρχεται από το γεγονός ότι ο άλλος δεν ξέρει, δεν καταλαμβάινει.

Πάντως ταυτόχρονα κάνω καλή δουλειά. Αν κάποιος μου έφερνε ένα σχέδιο με ατέλειες εγώ προσπαθούσα να του το βελτιώσω, να του προτείνω άλλες λύσεις, να του δείξω τη σημασία της λεπτομέρειας, κ.λ.π.

Η αλήθεια όμως είναι ότι αν πέρασαν οχτώ χρόνια από τότε που είμαι εδώ, βλέπω ακόμα δυνατά ίχνη μη δεχτικότητας. Υποθέτω ότι είμαι κάπως μυστηριώδης γι' αυτούς ότι σε πολλά σημεία δεν ξέρουν πως να μου συμπεριφερτούν.

Από ζωγραφική τι γίνεται.

Κάτι γίνεται αλλά καθόλου ότι θάπρεπε. Η τέχνη δεν είναι παίξε γέλασε. Πρέπει να της αφιερώσεις καθημερινά. Κάπου τη στιγμή που γεννιέσαι σου φορτώνουν κάτι στη πλάτη που το κουβαλάς μέχρι θανάτου γονατι-

στός είσαι, όρθιος είσαι. Υπάρχει κάτι μέσα σου που σε πιέζει σ' αυτό το τρόπο έκφρασης κι' όταν νοιώθεις περιορισμούς η ζωή γίνεται αφόρητη.

Το γεγονός ότι εδώ κι ένα χρόνο απόχτησα ένα ξεχωριστό χώρο για να ζωγραφίζω είναι για μένα λυτρωτικό. Άλλωστε είναι και η πρώτη φορά στη ζωή μου που μπορώ να απομονωθώ κάπου. Φυσικά επειδή υπάρχει πάντα η πίεση του μεροκάματου και των οικογενειακών υποχρεώσεων είμαι υποχρεωμένος να κάνω σπασμωδικές κινήσεις με τη ζωγραφική. Δεν υπάρχει μια ομαλή πορεία. Από την άλλη πλευρά νοιώθω και μια ικανοποίηση γιατί βλέπω ότι συνολικά η δουλειά μου ωριμάζει και προχωρά.

Τελικά το σημαντικό για μένα είναι πρώτα να ικανοποιούμαι εγώ από τα πράγματα που κάνω. Μπορεί και να περάσουν 20 χρόνια μέχρι να κάνω προσωπική έκθεση. Μέχρι τώρα συμμετέχω σε ομαδικές εκθέσεις μ' ένα δυο κομμάτια. Κι είναι φυσικό δουλειά γίνεται στα διαλείμματα της ανάγκης του μερο-

κάματου. Αλλά για μένα είναι ενθουσιαστικό ότι τώρα π.χ. εγκρίθηκε δουλειά μου στη διεθνή μπιενάλε της Λουπιλιάνας. Είναι ένα πράγμα που με βοηθά κάπου να «μετρήσω» τη δουλειά μου.

Μια και μας έφερε η κουβέντα, τι μούλεγες τις προάλλες γι' αυτή τη μπιενάλε;

Έτσι περιληπτικά οι αφίσες μου εγκρίθηκαν για να παρουσιαστούν εκεί μαζί με τα χαραχτικά του Χαμητή του Τσαγγάρη και πήραμε κατά

συνέπεια μια πρόσκληση για να παρουσιαστούμε. Όμως γι' αυτό χρειάζομαστε κάπου £300 ο καθένας. Πήγαμε στη Μορφωτική υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και μας απάντησαν ότι θα «μελετούσαν» τη δυνατότητα να μας δώσουν £150. Έτσι κι εμείς οργανώνουμε μια έκθεση δι-αμαρτυρίας στη «Γκλόρια» για να μαζέψουμε από τη μια τα λεφτά και από την άλλη για να καταδείξουμε την ανεπάρκεια της κρατικής μέριμνας για τις πολιτιστικές ανάγκες του τόπου.

Δυσκολίες της δουλειάς

Ένα πρόβλημα για μένα είναι ο χώρος στάθμευσης, όχι μόνο ο εξωτερικός αλλά και ο εσωτερικός, έτσι ώστε να βάζω τ' αυτοκίνητα μέσα όταν φτειαχνω επιγραφές πάνω τους.

Ένα άλλο είναι οι παράλογες αυξήσεις των τιμών των υλικών. Ξαφνικά βρίσκεις υλικά στη διπλάσια τιμή με το απαραίτητο συνοδευτικό «το δολλλάριο κουμπάρε ακριβώσε». Εσύ όμως είσαι υποχρεωμένος να διατηράς 5 χρόνια τις ίδιες τιμές. Πρέπει να αναφερθεί ότι λίγα υλικά βρίσκονται στα χέρια μονοπωλίων που δε φαίνεται να έχουν κανένα έλεγχο.

Ακόμα η συνήθεια μας εδώ στη Κύπρο να κάνουμε τα πράγματα την τελευταία στιγμή. Έτσι ο μέσος πελάτης έρχεται σήμερα και θέλει την ταπέλλα χτες. Οπότε πρέπει συνέχεια να τρέχουμε.

Το πως πληρώνεσαι μετά τη δουλειά είναι άλλο ζήτημα. Εγώ από την αρχή ζητώ τα λεφτά των υλικών τουλάχιστο προκαταβολικά. Παρ' όλο ότι είναι ακόμα έξω από τις «συνήθειες» κατάφερα να επιβάλω αυτό το στυλ συναλλαγής. Παραμένει όμως το υπόλοιπο που για την εισπραξη του δεν βρήκα δραστική λύση.

Ο ρυθμός της δουλειάς μας είναι αλλοπρόσαλλος. Πότε η δουλειά «πέφτει» τόσο που δεν βγάζεις τα έξοδά σου και πότε πρέπει να πνίγεις για να την προλάβεις.

Για πολλούς πελάτες το να κάμεις μια ταπέλλα σημαίνει να τραβήξεις μερικές γραμμές. Ένας μικρός ταπελλογράφος όμως για ν' ανταπεξέλθω οικονομικά είναι ταυτόχρονα πτενεκετζής, συγκολητής, ηλεκτρολόγος. Οι άν-

θρωποι δυσκολεύονται να καταλάβουν όλη αυτή τη διαδικασία. Χωρίς να μιλήσουμε για τις απαιτήσεις που ένας καλός ταπελλογράφος βάζει στον εαυτό του για την καλλιτεχνική πτυχή της δουλειάς του, για τη σημασία της λεπτομέρειας, των χρωμάτων της γραμμής πράγματα που πολύ ταχτικά ο κόσμος δεν τα καταλαμβάινει.

Οι κοινωνικές ασφαλίσεις είναι ένα μεγάλο οικονομικό βάρος για τους μικρούς αυτοεργοδοτούμενους. Παρ' όλο ότι είναι σωστό να υπάρχουν, η αλματώδης αύξηση τους τα τελευταία χρόνια με κάνει ν' αντεπεξέρχομαι δύσκολα πολλές φορές. Χωρίς να λογαριάζουμε ότι τα ωφέληματα που μας παρέχονται σε αντάλλαγμα είναι πολύ μικρά.

Υπάρχει επίσης μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ των μεγάλων και των μικρών ταπελλογράφων και μεταεστουτών. Πάντως έχει γίνει ένας σύνδεσμος στη Λεμεσό. Μας έδωσαν το καταστατικό τους και προσπαθούμε τώρα να τον επεξεργαστούμε σ' όλη τη Κύπρο. Προς το παρόν βγάλαμε ένα κοινό τιμοκατάλογο, που δεν είναι πολύ ακριβός, και ούτε που τηρείται με συνέπεια ακόμα. Είναι όμως κάτι! Μερικοί πιο δραστήριοι προσπαθούν να δημιουργηθεί μια επιτροπή για να ελέγχει το σεβασμό του καταλόγου. Η αδυναμία μας φαίνεται στις εκάστοτε προσφορές που δίνονται από τους διάφορους οργανισμούς. Έτσι όντως εξευτελίζεται το επάγγελμα. Εδώ είναι που παίζουν μαζί μας οι προσφοροδότες. Ενώ υπάρχει αρκετή δουλειά και μια κάποια συνεννόηση μεταξύ μας θα ήταν σ' όλους ωφέλιμη.

Ο τσαεράς στην Ισαάκιου Κομνηνού

Στην οδό Ισαάκιου Κομνηνού, στο νούμερο 5 συναντήσαμε τον Χριστόδουλον Ευριπίδη, τον τσαερά. Μας μίλησε για τη ζωή και τη δουλειά του, για τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε τότε όταν άρχισε και το προβλήματα που έχει σήμερα.

Εγενήθηκα το 1922. Επή τρία χρόνια δημοτικό. Που τα εννιά μου χρόνια εμπήκα στο μαγαζί του πρώτου μάστρου μου, του Γιάγκου Χ' Κωνσταντή στο Σεράγιο κοντά. Τζαμαί έμεινα 6-7 χρόνια.

— Γιατί εθικιάλεξες τσαεράς;

— Γιατί τσαεράς; Τζειν τον τζαιρό ήταν ότι θέλει η μάνα σου. Εγώ ήμουν καλός μαθητής, που τους πρώτους. Τρία χρόνια επέρασα τέσσερεις τάξεις. Αλλά ήμαστε φτωχοί. Τζαι τα τσιουράκια ήταν δούλοι τζειν το τζαιρό. Να τους δουλεύεις ούλλη μέρα, τη νύχτα να τους καθαρίζεις να τους κουβαλάς νερό, να τρώσι τζεινοι τζ' ύστερα εσύ. Τζαι να τζιομάσαι έσσω τους τζαι να ξυπνάς πρώτος. Πλερωμή το φαί σου μόνο. Ύστερα άμμαν τζ' έμαθα τη δουλειά εδιαν μου έξη γρόσια την εβδομάδα.

Δεκαεφτά χρονών, το '39 άνοιξα μαγαζί με εφτά τριάρ-

κα (21 γρόσια) στη Κακοπετριά. Άρκεψεν ο Παγκόσμιος Πόλεμος το Δεκέβρη του '39. Γενάρη, Φεβράρη, ήρτα στη Λευκωσία τζ' ύστερα με την οικογένειά μου επήα στον Αμianto. Έκαμέ μας εκκένωση ο Εγγλέζος. Έκατσα 2-3 μήνες, εστράφηκα τζαι 'πεσα στη βιοπάλη, σαν «κάρφας», δηλαδή, μάστρος που ξέρει τη δουλειάν ούλλη (αρχιεργάτης). Εδούλεψα σε αρκετά μεγάλα μαγαζιά ως το '46. Με μια λίρα άνοιξα μαγαζί στη Λεύκα μεσ' τους Τούρκους (αφού οι παρέές μου ήταν Τούρτζιοι) επέρασα καλά. Τότε εν είχαμε διαφορές, επή ένναμε μαζί, εδιασκεδάζαμε μαζί, εν' τζ' ήτουν όπως τώρα.

Ύστερα εγίνηκεν η απεργία η μεγάλη, που την έσπασε η Σ.Ε.Κ. μαζί με τους Εγγλέζους. (Εν' ηξέρω αν είσαι δεξιός, αλλά έτσι εγινήκαστα πράματα). Ε πιον, εσπάσαμε τζαι μες. Κάτσε, κά-

τσε, να ταίξεις τους μεταλλωρύχους, να τους τζερνάς, να τρώεις τζαι σου, εφάμαε τζαι τη σουρμαγιά, τζι' ήρταμε μεροκάματο στη χώρα πάλαι, (τέλος '48). Ως το '54. Ύστερα επήα σαν τσαεράς στις επιχειρήσεις Λουκούδι, ως το '62. Μετά ήρταν οι «μοντέρνες καρέκλες». Που το '62 τζ' ύστερα είμαι δαμαί, στούτο το μαγαζί.

— Πόσα στοιχίζουν οι καρέκλες, η μια.

— Η τζουνούρκα €11.00 τζαι

να ντύσω μια παλιά €6.00. (Πριν 15 μέρες ήταν €5.00).

— Πως βγαίνει το μεροκάματο; Είσαι ευχαριστημένος;

— Ξέρεις είμαι μεγάλος πιον, εν' είμαι πολλά γλήφορος στη δουλειά, όπως πρώτα. Εν ημπόρω να φκάλλω τη δουλιά που έφκαλλα που 'μουν νέος. Όμως το μεροκάματο φκαίνει. Εν' έχω παράπονο. Ακόμα γυρεύκει ο κόσμος πο τούτες τες τσαερές.

Η ταβέρνα Αξιοθέας

Όλοι γνωρίζετε σίγουρα τη ταβερνούδα της οδού Αξιοθέας στον Άη Κασσιανό. Ωστόσο είναι τόσο γραφική που την αναφέρουμε και εδώ. Όχι μόνο το σπίτι στο οποίο στεγάζεται είναι αξιόλογο αλλά και τα γύρω σπίτια είναι από τα πιο αξιόλογα της παλιάς Λευκωσίας. Στη γωνιά δίπλα είναι το σπίτι του Περδίου συγκεκριμένα και απέναντι αυτό του Γρίβα. Επείγουν και τα δυο συντηρησιμωμένα το τελευταίο. Λίγα μέτρα βορειότερα στη «νεκρή» ήδη ζώνη μπορεί κανείς να δη μια γωνιά του ερειπωμένου Γυμνασίου τ' Άη Κασσιανού. Το καλοκαίρι η «Αξιοθέα» βγάζει τα τραπέζια της έξω, στο

δρομάκι με τα «τσαρτελλούδικια». Είναι μια πανέμορφη και δροσερή γωνιά που από μόνη της είναι αρκετή.

Όμως και η κουζίνα της με τα λίγα παραδοσιακά της σχάρας είναι πραγματικά ψηλού επιπέδου. Για να σας ευκολύνουμε σας δίνουμε συνοπτικά το μενού με τις τιμές. Σουβλάκια, Σιεφταλιά μεγάλη μερίδα 1.25, Χαλλούμι, Λούντζα, Λουκάνικα, Σαλάτα διπλή €1.00, Μπύρα 0.50, Κρασιά φτηνά 0.75, Κρασιά ακριβά 1.50, Κονιάκ μεγάλη 1.25 και μικρή 0.75. Όσοι θέλουν μπορούν ν' αγοράσουν σουβλάκια και να τα πάρουν μαζί τους με 50 σεντ.

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ των λουλουδιών ή των εργατών

Η Χαραυγή της 1ης του Μάη αναφέρεται απορριπτικά στο γιορταστικό της πρωτομαγιάς σαν μέρας των λουλουδιών.

Ο Προλετάριος της Πρωτομαγιάς γράφει: «Δική μας η σημερινή μέρα, συνάδελφοι Προλετάριοι. Εργατική Πρωτομαγιά. Κόκκινη Πρωτομαγιά. Τις άλλες τις «τρελλές-τρελλές Πρωτομαγιάς» αφήστε τις γι' αυτούς που τις οργανώνουν και τους είναι κατάλληλες».

Στο ίδιο φύλλο ο κ. Κολοकाσιδης αναφέρει:

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ένα-δυο χρόνια από διάφορους οργανισμούς και άτομα γίνεται μια προσπάθεια αλλοίωσης του ταξικού, εργατικού νοήματος και πνεύματος της Πρωτομαγιάς. Οργανώνονται εκδηλώσεις «πανηγυριώτικου» χαρακτήρα με πρόσχημα την αναβίωση παλιών εθίμων.

Η πρωτομαγιά δεν είναι μια οποιαδήποτε αργία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διασκεδάσεις και ξεφαντώματα. Για τέτοιες γιορτές υπάρχουν πολλές άλλες αφορμές.

Η Πρωτομαγιά καθιερώθηκε και καθαγιασθηκε από τους αγώνες και το αίμα των εργαζομένων σε όλο τον κόσμο. Μπορεί κάποιος να μη συμφωνούν μ' αυτούς τους αγώνες. Όμως νομίζουμε ότι δεν μπορούν να αρνηθούν το μεγαλείο και τις θυσίες των εργατικών αγώνων, γι' αυτό το λιγότερο που θα μπορούσαν να κάνουν είναι η σιωπηλή απόδοση τιμής στους πρωτοπόρους ήρωες-εργάτες. Μπορούν να μην συμμετέχουν στις μαχητικές εκδηλώσεις και παρελάσεις. Αυτό είναι δικαίωμα τους. Ας μη προσπαθούν όμως με διάφορες διοργανώσεις να αλλοιώσουν το πνεύμα της Πρωτομαγιάς.

Αυτοί που προσπαθούν να αλλοιώσουν το πνεύμα της Πρωτομαγιάς, στο τέλος θάχουν την ίδια τύχη μ' αυτούς που στο παρελθόν απεγνωσμένα προσπάθησαν να απαγορεύσουν στους εργαζόμενους να γιορτάζουν με τον δικό τους τρόπο τη μέρα τους. Στο τέλος θα αποτύχουν!

Ο «Προλετάριος» της 4ης του Μάη συνεχίζει στο ίδιο πνεύμα θέλοντας τη 1η του Μάη αποκλειστικά «εργατική». Αναφέρει μάλιστα γράφόμενα της «Σημερινής» (Μόνη ασχήμια στη μέρα των λουλουδιών οι παρελάσεις του ΑΚΕΛ) για να αποδείξει τον αποπροσανατολιστικό ρόλο που θέλουν να προωθήσουν οι διοργανωτές της τρελλής-τρελλής Πρωτομαγιάς.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι υπάρχουν αρκετοί που θέλουν να προωθήσουν το «λουλουδιό» χαρακτήρα της πρωτομαγιάς με συγκεκριμένο στόχο την απώθηση του εργατικού και διεθνιστικού της χαρακτήρα. Νομίζω ότι η Χαραυγή παίρνει βεβιασμένα την αντίθετη θέση αντιδρώντας καθαρά αμυντικά.

Εγώ πιστεύω ότι οι δυο πλευρές της Πρωτομαγιάς ταιριάζουν και εναρμονίζονται, και της δίνουν μια ολοκληρωμένη σφαιρική οντότητα, την οποία έχει ήδη αποκτήσει εξ' αντικειμένου μέσα στη παράδοση. (Και πριν ο Δήμος διοργανώσει τη τρελλή-τρελλή πρωτομαγιά). Είναι πλέον παραδοσιακά, μέρα γιορτής η πρωτομαγιά, για τ' αρχίνισμα της άνοιξης. Είναι επίσης μέρα μνήμης για τ' αρχίνισμα της άνοιξης των εργαζομένων, και πάλης και διεκδίκησης.

Στη Χαραυγή της 4ης Μαΐου πέρα από το κείμενάκι του Προλετάριου υπάρχει κι' ένα κείμενο του Παν Παιονίδη που τιτλοφορείται: «ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΕΤΩΠΟ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΜΑΖΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ». Σας μεταφέρουμε μια παράγραφο:

«Έτσι η Κύπρος, όντας ελεύθερη Κέρκυρα, χωρίς θώρακα, έγινε ο καλύτερος δέκτης της μαζικής κουλτούρας, στις χειρότερες μάλιστα μορφές. Και έλλειψε σοβαρού αντισταθμισματος απορροφά αυτή την «κουλτούρα», κάνοντας την βίωμα, τρόπο ζωής και συμπεριφοράς. Κι εδώ ακριβώς βρίσκεται η οξύτητα του προβλήματος. Κι όταν μιλούμε για μαζική κουλτούρα δεν αναφερόμαστε απλώς και μόνο στις

ταινίες, που μας βομβαρδίζουν συνέχεια από την μικρή οθόνη της τηλεόρασης και που τώρα με την εισβολή του βίντεο πολλαπλασιάστηκαν σε αριθμό, ούτε και στην «ντισκό μουσική», που έγινε η μοναδική σχεδόν τροφή των παιδιών μας στις ώρες της διασκέδασης τους, ούτε στα μελό των περιοδικών που κατάντησε το κύριο σχεδόν διάβασμα πολλών οικογενειών. Αναφερόμαστε σ' όλα αυτά μαζί και σ' άλλα πανομοιότυπα φρούτα που μας κατακλύζουν, κυρίως όμως αναφερόμαστε στην ατμόσφαιρα που ελκύει αυτή η υποκουλτούρα και που την αναπνέουμε συνέχεια. Μ' αποτέλεσμα να γινόμαστε μάρτυρες σοβαρών αλλοιώσεων στην ψυχολογία και στην νοοτροπία των ανθρώπων, κυρίως των νέων, των παιδιών, στα γούστα τους, στα ενδιαφέροντά τους, στον τρόπο σκέψης τους. Μπορεί να υπάρχει εδώ κάποιο στοιχείο υπερτονισμού, υπερβολικού χρωματισμού της εικόνας προς το γκριζο κανένας όμως δεν μπορεί να παραγνωρίσει την ύπαρξη του προβλήματος και ακόμη περισσότερο το γεγονός, ότι η δουλειά ολονών σ' αυτό τον τομέα είναι λειψή.

Για μας φυσικά, πέρα από τις διαπιστώσεις, σημασία έχει το τι πρέπει να γίνει, πως θα μπορούσαμε ν' αντιδράσουμε και σαν κράτος, αλλά και σαν κίνημα σ' αυτή την κατά μέτωπο ιδεολογική επίθεση του ιμπεριαλισμού, που σε τελευταία ανάλυση στοχεύει στην άλωση της Κύπρου και του λαού της».

Πιστεύω ότι ο γιορτασμός της Πρωτομαγιάς σαν μέρας των λουλουδιών είναι στη πράξη μια ενέργεια που θα μπορούσε να προωθείται και από το προτεινόμενο μέτωπο του κ. Παιονίδη. Διότι είναι όντως μια εκδήλωση που αντιστέκεται στη κουλτούρα πούχει μήτρα της τις σκοπιμότητες και τα συμφέροντα των διεθνών κέντρων εξουσίας. Η επιβολή αυτής της κουλτούρας εξώθησε άκριτα στο περιθώριο τη λαϊκή κουλτούρα του τόπου. Η χαρά με την οποία έρχεται ο κόσμος να

παιζει το λιγκρίν του είναι στοιχείο ελπιδοφόρο, και συμπεριέχει το αίσθημα της λύτρωσης. Δεν πρέπει με κανένα τρόπο η πρωτομαγιά των λουλουδιών να συγχίεται με άλλους τρόπους χασίματος ώρας σε μη συμμετοχικές εκδηλώσεις όπως είναι το ποδόσφαιρο (της πρώτης κατηγορίας ή το φτηνοσινεμά) Τα δυο πράγματα είναι διαμετρικά αντίθετα.

Δεν πρέπει όμως να παραβλέπουμε ταυτόχρονα το γεγονός ότι εμείς οι Κύπριοι δεν απασχολούμαστε όσο πρέπει με τη κρισιμότητα των καιρών. Σημαντικές δε αποφάσεις μενουν εξ' ολοκλήρου στην ευθύνη των ηγεσιών χωρίς συμμετοχική διάθεση από τη πλευρά του κόσμου. Είναι αυτό γενικότερο φαινόμενο το οποίο δεν μπορεί να λυθή παρά μόνο με μια συνολική επανατοποθέτηση της σχέσης της κοινωνίας με τις ηγεσίες της, δερμένη με μια αποτελεσματική των πολιτικών και κοινωνικών πραγμάτων. Τότε εξ αντικειμένου το ειδικό βάρος της γιορτής και της «σοβαρής» εκδήλωσης θα φτάσουν σε μια πιο ισόρροπη σχέση.

Πάντως λαμβάνοντας υπόψη τη γενική κατάσταση όπως είναι, μπορούμε να πούμε ότι στη Τρελλή-τρελλή πρωτομαγιά υπήρχε διάχυτη και η παρουσία της εργατικής. Τόσο λόγω της μαζικής παρουσίας των εργαζομένων, όσο και των κόκκινων μαντηλιών και αυτοκόλλητων που χρωμάτιζαν το χώρο. Υποθέτουμε ότι θα μπορούσε να υπάρχει και πιο οργανωμένη παρουσία συντεχνιών ή εργοστασιακών επιτροπών ή άλλων εργατικών σωμάτων.

Στο τέλος-τέλος και η ίδια η επανάσταση είναι χαρά και χορός της ζωής. Ίσως ποτε η ανθρωπότητα να μη παιδίρισε όσο στις επαναστατικές στιγμές της. Κατά που λέει και ο Μπράμος στην Αυγή (19/11/82) η επανάσταση παρουσιάζεται πάντα σαν το ορόσημο μιας στροφής, σαν η στιγμή της πραγματοποίησης των πιο απίθανων και «τρελλών» ονειρών του απλού ανθρώπου.

*Ψευδομοντέρνα, άσχετη και προκλητική αρχιτεκτονική
απέναντι από την πόρτα Αιμοχώστου.*

ΝΕΑ ΚΤΙΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ

Ζ. ΣΙΕΡΕΠΕΚΛΗ

Το πρόβλημα της ένταξης ή ενσωμάτωσης μιας νέας αρχιτεκτονικής σε ιστορικούς ή παραδοσιακούς πυρήνες, είτε αυτοί βρίσκονται στην ύπαιθρο είτε στις πόλεις, παρουσιάζεται ιδιαίτερα πολύπλοκο και αντιφατικό, ειδικά όπου η σύγχρονη τεχνολογία και σχεδιαστική πράξη αντικατέστησαν τους παραδοσιακούς τρόπους δόμησης. Πάνω σ' αυτό υπάρχουν διίστάμενες απόψεις και πρακτικές. Σε άλλες χώρες το ζήτημα απασχολεί από χρόνια χιλιάδες ειδικούς και μη, και πάρα πολύ μελά-νι έχει χρησιμοποιηθεί τόσο για γραπτά, όσο και στα σχεδιαστήρια. Στην Κύπρο το πρόβλημα δεν έχει σχεδόν τεθεί σαν τέτοιο, γιατί ακόμα επικρατεί μια υποβαθμισμένη συνείδηση της σημασίας του κτιστού μας περιβάλλοντος και πιο συγκεκριμένα των παραδοσιακών μας χώρων.

Παρόλο που δεν έχει όμως τεθεί στο επίπεδο της ανοιχτής συζήτησης - από την μια η απουσία Πανεπιστημίου και έρευνας, από την άλλη η ασφυκτικά περιορισμένη διακίνηση ιδεών ή κριτικής στον εξειδικευμένο χώρο της αρχιτεκτονικής - εν τούτοις είναι ένα πρόβλημα υπαρκτό. Οι όψεις του είναι δυο: Η μια αφορά την θεωρία (μεθοδολογία σχεδιαστικής προσέγγισης) και ειδικότερα τους μελετητές αρχιτεκτονες, η άλλη αφορά την πράξη δηλ. τα τετελεσμένα πια αποτελέσματα που στέκουν μεταξύ των παλιών κτισμάτων.

Το άρθρο που ακολουθεί στοχεύει σε δυο πράγματα. Το ένα είναι να καταγράψει την προβληματική και το σκεπτικό του γράφοντος στο θεωρητικό επίπεδο, ώστε να σχηματιστεί μια υπόθεση διερεύνησης δυνατοτήτων συζήτησης.

Ο δεύτερος στόχος αφορά μια κριτική προσέγγιση του χαρακτήρα και της σχέσης των υπάρχοντων νέων κτιρίων με την Παλιά Πόλη.

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΣΗ

Στα χρόνια πριν από την εισβολή των νέων βιομηχανικών υλικών δόμησης (μπετόν, ατσάλι, αλουμίνιο, πλαστικό κ.λπ.) και πριν εμφανιστούν στο προσκήνιο οι πτυχιούχοι σχεδιαστές του χώρου, το πρόβλημα της ένταξης ενός νέου κτίσματος στο υπάρχον σύνολο, ήταν απλό γιατί ακολουθούσε διαδικασίες συνεχείας. Υλικά, τεχνολογίες και τυπολογίες ήσαν περιορισμένα γιατί στηρίζονταν στο τοπικό, στο προηγούμενο. Οι ανάγκες, ατομικές και κοινωνικές, ήσαν περισσότερο ουσιαστικές και πιο κοντά

στις βασικές ανάγκες διαβίωσης-στέγασης, σε αντίθεση με τις σημερινές που σε μεγάλο μέρος τείνουν να ικανοποιήσουν τον καταναλωτισμό, την μικροαστική επίδειξη, τον πλούτο (συνήθως αρχοντοχωριάτικου χαρακτήρα) ή την ματαιοδοξία. Η κοινοτική ταυτότητα ήταν ισχυρή με έντονα χαρακτηριστικά κοινής αντίληψης για όλες σχεδόν τις εκφράσεις και εκφάνσεις της ζωής. Κοινωνία οργανική παρά την ταξική της διάθροιση.

Σαν αποτέλεσμα των πιο πάνω ήταν η δημιουργία ενός χώρου ενιαίου και ορ-

γανικού. Αρχιτεκτονικά ο χώρος αυτός (παραδοσιακός όπως συνηθίζεται να αποκαλείται σήμερα) σηματοδοτεί μια ενότητα αδιάσπαστη. Ο χαρακτήρας του διαθέτει έντονη αισθητική αξία γιατί λειτουργεί σε μια κλίμακα κοινή και ανθρώπινη, γιατί ζει σε μια διαλεκτική ισορροπία-σχέση. Το μέρος είναι οργανικό κομμάτι του όλου, το μικρό και το μεγάλο, το κάτω και το πάνω, το κενό και το πλήρες, γενικά όλες οι χωρικές αντιθέσεις λειτουργούν αντιληπτικά σ' ένα ενιαίο οργανικό σχήμα.

Ενώ, είναι εύκολα αναγνωρίσιμη η χρονική ταυτότητα του κάθε κτίσματος και ενώ μπορεί κανείς χωρίς κόπο να «ξεχωρίσει» τις διαφορές των κτισμάτων μεταξύ τους, εν τούτοις το όλο αποτελεί μια σύνθεση στην οποία κυρίαρχο στοιχείο είναι ο διάλογος και η αυτή πολιτιστική σχέση.

Η κατάσταση αυτή των πραγμάτων δημιουργεί μια αισθητική αντίληψη του χώρου ευχάριστη. Είναι μια ομορφιά απλή και γενικά αποδεκτή. Η αμφισβήτηση της είναι δύσκολη τόσο στην αυθόρμητη και άμεση σχέση με αυτήν, όσο και κάτω ακόμα από την αυστηρή «ορθολογιστική» εξέταση.

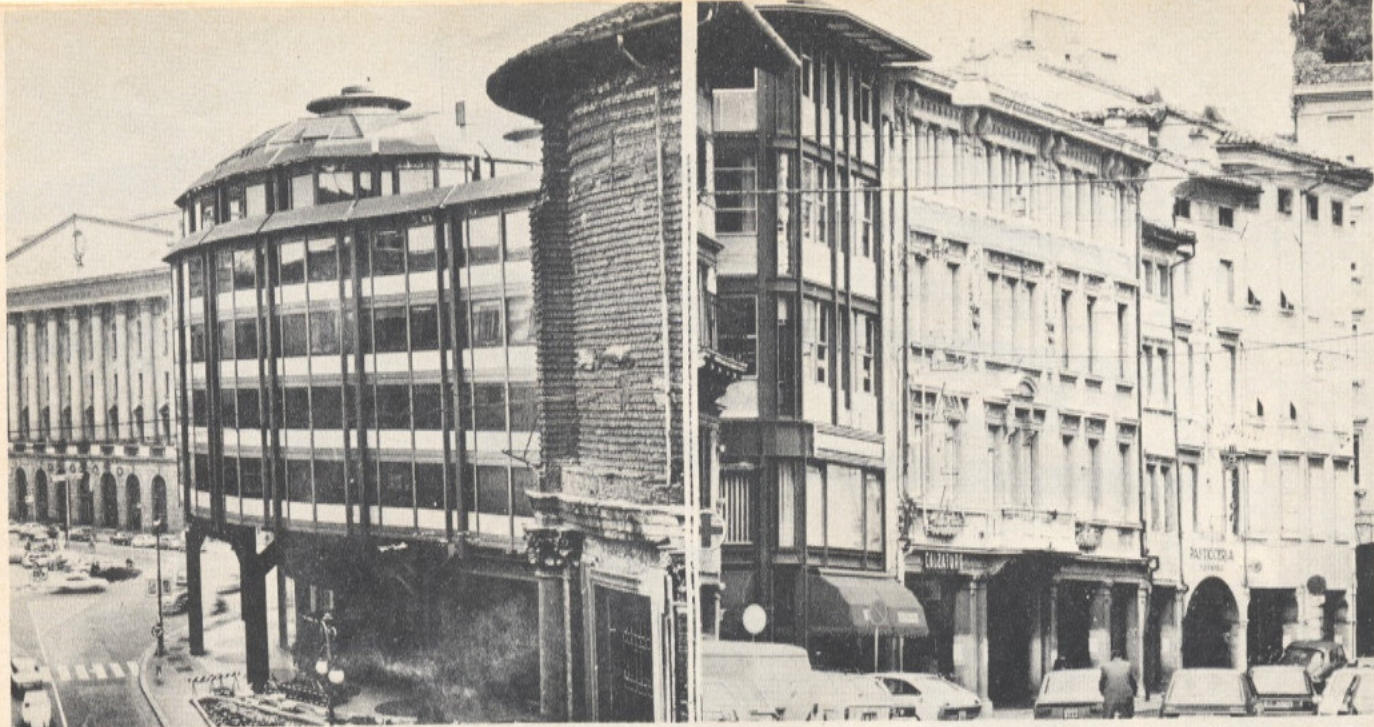
ΣΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΒΑΒΕΛ

Με την εμφάνιση στην Κύπρο της σύγχρονης οικοδομικής τεχνολογίας και υλικών, με την αλλαγή των κοινωνικοοικονομικών δεδομένων και με την νέα εισαγόμενη αρχιτεκτονική παιδεία (μην ξεχνάμε πως η συντριπτική πλειοψηφία των Κυπρίων αρχιτεκτόνων σπούδασε σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού) η συνέχεια της αρχιτεκτονικής γλώσσας που

περιγράψαμε προηγούμενα καταργείται. Το κύριο χαρακτηριστικό των κτισμάτων στην Παλιά Πόλη κατά την νέα περίοδο είναι η παντελής απουσία δεσμών με το προϋπάρχον κτιστό περιβάλλον. Όλα ανεξαιρέτα τα νέα κτίρια βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με τα γύρω τους. Είτε σε επίπεδο κλίμακας, είτε σε επίπεδο υλικών, είτε σε επίπεδο τυπολογίας, είτε σε επίπεδο μορφής και ύψους, τα ξετάζει κανείς. Αρχιτέκτονες και μη, προσεγγίζουν το θέμα με τρόπο τόσο ανεπαρκή, τόσο κυνικό που προσβάλλει ακόμα και όσους δεν διαθέτουν εξειδικευμένη ευαισθησία. Κραυγαλέα παραδείγματα αυτής της προσέγγισης θα μπορούσαν να καταγραφούν πολλά.

Αναφέρω μόνο μερικά στην τύχη: Μακαρονοποιείο Μιτσιδή και κτίριο ΣΠΕΛ απέναντι από την Πύλη Αμμοχώστου, νέο κτίριο «ολυμπιακού», νέο κτίριο κεντρικής Δημοτικής Αγοράς, σύμπλεγμα καταστημάτων στο τέλος της οδού Λήδρας, κτίριο Μαγκλή και άλλα πολλά, για να μην αναφερτούμε στην εγκληματική νομοθεσία που επέτρεψε εφτά ορόφους στις παριφές των τειχών.

Η σχιζοφρένια που επικρατεί στο αρχιτεκτονικό γλωσσολόγιο όλων σχεδόν των νέων κτιρίων στη Παλιά Πόλη δεν μπορεί να μας μεταφέρει νοητικά αλλού, παρά στον βιβλικό Πύργο της Βαβέλ. Ο μαϊμούδισμός που μεταφέρει άκριτα πρότυπα και μοντέλλα του μοντέρνου κινήματος της διεθνοίσαρχιτεκτονικής στην καρδιά της ιστορικής πόλης κυριαρχεί απόλυτα και καταστροφικά. Χωρίς έρευνα, χωρίς μεθοδολογία, χωρίς ίχνος ευαισθησίας και λεπτότητας απέναντι στο υφιστάμενο περιβάλλον, τα σχεδιαστήρια παράγουν κατόψεις και όψεις ▶

Κτίριο γραφείων στο Μιλάνο

νέα γραφεία στο Ούινε της Ιταλίας

Τρία παραδείγματα διαλεκτικού ξεπεράσματος της αρχιτεκτονικής αντίθεσης παλιού-νέου.

που μόνο την αυταρέσκεια (αμφίβολη και αυτή) των παραγωγών τους μπορούν να ικανοποιήσουν. Η αρχιτεκτονική από έργο μετατρέπεται σε προϊόν. Χώρος κατανάλωσης και κατανάλωση χώρου. Επιφάνειες και όγκοι με αξία εμπορευματική. Την αισθητική αντικαθιστά το εύκολο κέρδος σε βάρος μιας ιστορίας, μιας παράδοσης, μιας μοναδικής περιβαλλοντικής αξίας.

Είναι εκπληκτικό να μην μπορείς να βρεις έστω ένα νέο κτίριο που να μπορεί να υπερασπιστεί την αρχιτεκτονική του πειστικά. Που να μπορεί να δηλώσει μια σχέση ικανοποιητική με το περιβάλλον του, που να μπορεί να αποκαλύψει στο περστικό ή στο χρήστη, μια κάποια ευαισθησία του σχεδιαστή του σε σχέση με την τεράστια ιστορική και πολιτιστική φόρτηση του περιβάλλοντος χώρου. Η αρχιτεκτονική των πιο πολλών από αυτά τα κτίρια είναι η ίδια στην «λογική» της είτε στην εντειχισμένη πόλη την βρεις, είτε στους Αγίους Ομολογητές, είτε στην πόλη της Χρυσόχους, είτε στην Άλωνα. Διατοπική μεν αλλά ισοπεδοτική, αρνητική και περιφρονητική. Κακόγουστη.

Στα περιορισμένα πλαίσια ενός άρθρου είναι αδύνατη η ανάπτυξη των αιτιών που παρήγαγαν και αναπαράγουν ακόμα αυτή την κατάσταση. Τα αίτια πρέπει να αναζητηθούν στην ίδια κατεύθυνση που μπορεί να ερμηνεύσει την γενικότερη πολιτιστική υποβάθμιση που υπάρχει πίσω από την ψευτική βιτρίνα της κυπριακής κοινωνίας, κυρίως μετά την ανεξαρτησία. Μια υποβάθμιση που καλύπτεται έντεχνα από το τυπικό, το εκφυλισμένο, το φορμαλιστικό, το αληθοφανές και όχι το αληθινό, τα ταμπού και τους μύθους.

Στα ρηχά νερά της σύγχρονης κυπριακής διανόησης βρίσκεται και η απάντηση για τα θλιβερά παραδείγματα της σύγχρονης μας αρχιτεκτονικής στην Παλιά Πόλη.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ

Το πρόβλημα της ενσωμάτωσης μιας νέας αρχιτεκτονικής σε παραδοσιακούς χώρους είναι στη βάση του πρόβλημα πολιτιστικό. Έχει να κάνει με ζητήματα ταυτότητας, ιστορικής συνέχειας, αυτογνωσίας. Δηλ. είναι ένα πρόβλημα πολυσήμαντο και γιαυτό δεν αντέχει σε λύσεις μονοσήμαντες. Η αντιμετώπιση του απαιτεί διεργασίες ανοιχτές. Απαιτεί αυτοαναίρεση, γιατί οι προεικόνες από την «ορθολογιστική» μεθοδολογία που μας δίδαξαν τα σχολεία, μας κάνει ανίκανους να αντιληφθούμε και να αποδεχθούμε την «λογική» του παραδοσιακού.

Το πρόβλημα από την φύση των όρων που το συνθέτουν απαιτεί ερευνητική προσέγγιση, δηλ. βαθειά κριτική στάση. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση είναι από μόνη της αυθαίρετη.

Από την συσσωρευμένη εμπειρία άλλων χωρών γύρω από το ίδιο ζήτημα είναι δυνατή η εξαγωγή ορισμένων συμπερισμάτων. Το πρώτο καθορίζει πως οι δυνατότητες και το φάσμα επιλογής στο να εντάξει κανείς μια νέα αρχιτεκτονική στον Παλιό χώρο, είναι πολλές. Σαν δεύτερη διαπίστωση έρχεται αυτή που θέτει σαν καθοριστικό για την αρχιτεκτονική του νέου κτιρίου, την ποιότητα της σχέσης του με το μικροπεριβάλλον του και όχι την αρχιτεκτονική του αυτή καθ' εαυτή. Την αρχιτεκτονική δεν μπορεί να την κρίνεις έξω από τον περιβάλλοντα χώρο.

Έτσι η απάντηση στο πρόβλημα βρίσκεται πιο κοντά στην ανάγκη προσδιορισμού μιας μεθοδολογίας παρά σ' ένα πλαίσιο κανόνων.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο σχήμα «νέα κτίρια σε παλιό περι-

βάλλον» υπάρχει ξεκάθαρα μια αντίθεση: Από τη μια η ανάγκη προστασίας και σεβασμού της παράδοσης, απ' την άλλη η ανάγκη δημιουργίας μιας σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Ανάγκες και οι δυο νόμιμες. Μπροστά στην αντίθεση αυτή υπάρχουν δυο τρόποι, δυο μέθοδοι καλύτερα, με τις οποίες είναι δυνατή η προσέγγιση. Η πρώτη είναι αυτή που επιχειρεί την κατάργηση του ενός από τους δυο όρους της αντίθεσης. Είναι μέθοδος που ουσιαστικά αποφεύγει το πρόβλημα, το αρνείται. Γιατί είτε την ανάγκη σεβασμού του παλιού «Καταργήσεις», είτε την ανάγκη του σύγχρονου στην πραγματικότητα καταργεί και το ένα και το άλλο.

Η αρχιτεκτονική επιλογή που αγνοεί εντελώς το παλιό, όσο «ωραία» κι αν είναι, δεν παύει να είναι στην ουσία καταστροφική για το περιβάλλον της. Το ίδιο και μια αρχιτεκτονική που περιφρονώντας το σύγχρονο προσπαθεί να αντιγράψει το παλιό δεν είναι ούτε δημιουργική, ούτε αυθεντική.

Η δεύτερη μέθοδος είναι η διαλεκτική. Είναι η μέθοδος που ξεκινώντας, από την αποδοχή της αντίθεσης, αναγνωρίζει ταυτόχρονα και την ενότητα της. Είναι η μέθοδος που επιχειρεί την αναγωγή της αντίθεσης σε μια νέα ποιότητα, μια ποιότητα πρωτόγνωρη γιαυτό και αυθεντική. Όπου το αποτέλεσμα δεν είναι ούτε το ένα, ούτε το άλλο, μα που ταυτόχρονα είναι και τα δυο. Όπως κάθε γόνος μοιάζει είτε λίγο είτε πολύ και στους δυο γονείς.

Η διαλεκτική μέθοδος σημαίνει βασικά να εξετάζονται τα φαινόμενα όχι σαν μεμονωμένα επεισόδια αλλά σαν στιγμές μιας ενιαίας διαδικασίας, όπου το κάθε τι αλληλοεξαρτάται και αλληλοσυμπληρώνεται από το άλλο.

Έτσι το ξεπεράσμα της αντίθεσης μεταξύ παλιών και νέων στον παραδοσια-

Εγκαίνια ενός Παλαιοπωλείου

Τραπεζικό κτίριο στην Στουτγκάρδη

κό χώρο πρέπει να αναζητηθεί σε έναν ποιοτικά φηλό διαλογικό συσχετισμό που να τονίζει τόσο την σύμπτωση (νέου-παλιού) όσο και την διαφοροποίηση. Η αναζήτηση αυτή σημαίνει την δημιουργία ενός αρχιτεκτονικού γλωσσολόγιου που να σηματοδοτεί από την μια το σύγχρονο του κτίσματος και από την άλλη τους δεσμούς του με το παλιό. Οι δεσμοί αυτοί μπορεί να εντοπιστούν στο πλούσιο φάσμα των δομικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών της παραδοσιακής και σύγχρονης αρχιτεκτονικής.

Προϋπόθεση όμως για όλα τα πιο πάνω είναι η βασανιστική και σοβαρή έρευνα, χωρίς αυτή η απάντηση θα είναι η ίδια που συχνά βλέπαμε γύρω μας, δηλ. της πλαστογράφησης (ψευδή αντίγραφα) ή του «μοντέρνου» (άσχετου και προκλητικού. Και οι δυο αυτές επιλογές που συνθέτουν τον εύκολο δρόμο συναντώνται τελικά σένα σημείο: στην πτώχευση της αρχιτεκτονικής, άρα και της πόλης.

Είπαμε πιο πάνω για την ανάγκη έρευνας. Αναφερόμαστε σε μια έρευνα του πνεύματος της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και όχι του τύπου. Σε μια μελέτη που στοχεύει να ανακαλύψει και αποκαλύψει της διαδικασίες που πραγματώνονται σαν το ιστορικό περιβάλλον. Γιατί η μελέτη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αποκτά νόημα μόνο με τον όρο πως αυτή χρησιμεύει στην γενική γνώση, δηλ. χρησιμεύει σαν πληροφορία, σαν παιδεία για την διαπίστωση διεργασιών και όχι μόνο τελειωμένων μορφών ή προτύπων.

Αυτή η γωνιά προσέγγισης αποκλείει αυτόματα το ξεπεσμό της σχεδιαστικής πράξης στη μιζέρια του μιμητισμού, και ανοίγει τους ορίζοντες για δημιουργικότητα στη σχεδιαστική σύλληψη. Ορίζοντες που έχει τόση ανάγκη η Παλιά Πόλη.

Το άνοιγμα του χώρου εδώ είναι μια απάντηση σ' αυτούς που χαλούν. Ο χώρος αυτός θάναι σημαντικός όχι μόνο λόγω του είδους της εργασίας του αλλά και γιατί θάναι τόπος συζήτησης και διαλόγου. Διαλόγου που τόσο λείπει απ' αυτό το τόπο. Προβλέπω ότι θάρχομαι ταχτικά εδώ για να κουβεντιάζω μαζί σας.

Έτσι άρχισε την ομιλία του στα εγκαίνια του «Παλαιοπωλείου» στην Οθέλλου 1 στις 13 του Μάη ο κ. Δημητριάδης, δήμαρχος Λευκωσίας. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στα γεγονότα της Θησέως (βλ. το 1ο μας τεύχος) τονίζοντας ότι η σωστή μέθοδος λύσης αυτών των προβλημάτων είναι ο διάλογος και το σφαιρικό τους αντίκρουσμα. Μετά ο κ. Δημητριάδης «έκοψε τη κορδέλλα», (δηλαδή άνοιξε τη πόρτα) και μπήκε στο νέο μαγαζί. Οι διακόσιοι τόσοι προσκεκλημένοι ακολούθησαν το παράδειγμα του αφού πρώτα εφοδιάστηκαν με κρασί που τους περίμενε έτοιμο.

Πραγματικά η συντήρηση του παλιού μπακάλικου «του μπακαλουδικιού» είναι μια απάντηση σε όσους χαλούν. Είναι ακόμα και μια συγκεκριμένη έμπραχτη

εισήγηση σε σχέση με τις μεθόδους συντήρησης. Το παλαιοπωλείο, στο κέντρο της μικρής πλατείας είναι ήδη τόπος συνάντησης των γειτόνων. Του Αντώνη από το αλλοιώτικο. της τετράδας των νεαρών που συντηρούν το σπίτι στη Θησέως, τα μέλη του αρχιτεκτονικού γραφείου της Θησέως (τετράδα κι' αυτή) ο μάστρε Αντρέας ο μηχανικός και φυσικά η ψυχή της γειτονιάς ο κύριος Παντελής. Σ' αυτούς προσθέτονται και οι φίλοι του μαγαζάτορα που μπιανοβγαίνουν πριν ακόμα το μαγαζί λειτουργήσει.

Το παλαιοπωλείο ανήκει στο Κυριάκο Ευθυμίου που φυσικά σαν ηθοποιός «εν Κύπρω» εξασκεί άλλο επάγγελμα. Μπορεί κανείς να βρει εκεί διάφορα παλιά πράγματα από παλιές κάρτες, φωτογραφικές μηχανές, κυάλια, ρολόγια, κ.λ.π. Υπάρχουν φθηνά πράγματα για τους μη εχούμενους όπως μια κορνίζα (£3.00 και πάνω), ένα ρολόι τσέπης με αλυσίδα (£8.50 και πάνω), ένα κηροπήγιο (3), ένας αναπτήρας (5). Υπάρχουν επίσης και πράγματα για το γούστο πιο γεμάτων πορτοφολιών: μια τρομπέττα του 1910, ένα τρομπόνι του 1925, κοσμηματα βικτωριανής εποχής, κοσμηματοθήκες, γκραβούρες κ.λ.π.

Ορφέας: 36 χρόνια ζωής

Εκεί στα σύνορα του αίσχους στις κάτω γειτονιές, πάνω στη Λεωφόρο του τείχους, υπάρχει ένα αθλητικό σωματείο. Ο Ορφέας. Μικρό και ταπεινό όπως και η γειτονιά του, η Χρυσαιλιώτισσα. Αφού μαζί διάσχισαν την έρημο της λήθης, μπαίνουν, αισίως πια, στη νέα περίοδο της αναζωογόνησης.

Ο Ορφέας ιδρύθηκε το 1948. Ήταν η εποχή της ήττας του αντάρτικου στην Ελλάδα και η απαρχή της προσπάθειας επέχτασης της και στη Κύπρο. Αρκετά ποδοσφαιρικά σωματεία, μαζί μ' άλλες γενικώτερης φύσης ενέργειες, ζητούν από ποδοσφαιριστές τους να υπογράψουν «δήλωση» αποκήρυξης των αριστέρων πεποιθήσεων τους. Πολλοί απ' αυτούς αρνήθηκαν με αποτέλεσμα να διαγραφούν από τα Σωματεία τους. Οι διαγραφέντες ιδρύουν νέα σωματεία (ένα απ' αυτά είναι και ο Ορφέας) και δημιουργούν και νέα ομοσπονδιά ερασιτεχνικών ποδοσφαιρικών ομίλων, την Κ.Ε.Π.Ο. Αυτή είναι η εποχή που τελεσιδικά δίνει πολιτική χροιά στο Κυπριακό ποδόσφαιρο.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες αρχίζει τη λειτουργία του το Αθλητικό σωματείο του Ορφέα. Αναφέρει χαρακτηριστικά ο Α. Μελαιστής, ένας παλιός ποδοσφαιριστής του Ορφέα «Αφού δεν είχαμε άλλη ώρα στη διάθεσή μας, μαζευόμαστε από τα χαράματα στις πέντε το πρωί, έτσι που να μπορούσαμε να πηγαίνουμε στη δουλειά μας χωρίς να χάνουμε μεροκάματο».

Το 1953 επιτυγχάνεται η ενωποίηση του Κυπριακού ποδοσφαίρου και ιδρύεται η Κ.Ο.Π. Ο Ορφέας (μαζί με την ΑΛΚΗ και τον Ν. Αστέρα) μένει έξω, προφανώς λό-

γω κάποιας επιδιωκόμενης ισορροπίας. Το 1954 εντάσσεται στη Β' κατηγορία της Κ.Ο.Π. Και το 1960 περνά στη Α' κατηγορία, όπου μένει για τέσσερα χρόνια. Μετά ξαναεπιστρέφει στη Β' κατηγορία όπου και παραμένει. (Πλην μιας χρονιάς το 1978, που υποβιβάστηκε στη Γ' κατηγορία).

Η παρουσία του Ορφέα στη γειτονιά της Χρυσαιλιώτισσας είναι πολύ σημαντική. Αμέσως μετά τον πόλεμο και κατά τα επόμενα λίγα χρόνια, ήταν ο μόνος χώρος εκεί, που συγκέντρωνε ανθρώπους. Διατηρεί τη ζεστή ατμόσφαιρα των ανθρώπων που γνωρίζονται καλά μεταξύ τους και συναντώνται ταχτικά. Είναι αυτοί της γειτονιάς, αλλά και αρκετοί άλλοι απ' όλη την Λευκωσία.

Το καλοκαίρι, στο δροσερό κήπο της Χρυσαιλιώτισσας, μαζεύει αρκετές εκατοντάδες ανθρώπους κάθε Δευτέρα στη βδομαδιάτικη τσίμπολα. Έτσι αυτή η ακριτική περιοχή που για αρκετό καιρό ήταν έρημη και που προκαλούσε φόβο σε όσους κατά λάθος περνούσαν απ' εκεί, τώρα γεμίζει κόσμο που δεν φοβάται να περάσει τη βραδιά του κοντά στα φυλάκια της πράσινης γραμμής.

Το κομμάτι της τάφρου που είναι μπροστά από το σωματείο χρησιμοποιείται σαν γήπεδο για να προπονηθεί η ομάδα του Ορφέα, δίνοντας μια πολύ σουρεαλιστι-

ΤΟΜΠΟΛΑ: Αρχίζει το τέλος Μαΐου και τελειώνει τέλος Σεπτεμβρίου.

κή εικόνα κάτω από τα ενετικά τείχη και τα φυλάκια της γραμμής. Τελευταίως άρχισαν εργασίες για τη κατασκευή κανονικού γηπέδου, που θα το χρησιμοποιεί σαν έδρα ο Ορφέας μεγαλώνοντας το κομμάτι αυτό της τάφρου. Η κατασκευή του γηπέδου θα γίνει με απόλυτο σεβασμό του περιβάλλοντος, όπως μας ανέφερε υπεύθυνος του σωματείου.

Η ομάδα του Ορφέα τερματίζει φέτος εκεί γύρω στη 4η θέση του πρωταθλήματος της Β' κατηγορίας. Χαρακτηριστική είναι η έλλειψη φανατισμού από μέρους των ποδοσφαιριστών και των φιλάθλων της ομάδας. Μοιάζουν κάπως να ξεφεύγουν από το γενικό κλίμα υστερίας που επικρατεί, και από την εσωτερική του ποδο-

σφαίρου σαν υποκατάστατο άλλων τρόπων εκτόνωσης. Μακάρι να συνεχιστεί αυτό, έστω κι' αν η ομάδα «κινδυνεύει» ν' ανεβεί στη Α' κατηγορία.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω ο Ορφέας, πέρα από ποδοσφαιρικό σωματείο, παίζει εξ' αντικειμένου οργανικό ρόλο στη Χρυσαιλιώτισσα.

Λειτουργεί σαν σύλλογος, με τη πραγματική έννοια της λέξης, για τους άρρενες κατοίκους της γειτονιάς. Μπορεί όμως να επεχτεινή περισσότερο τις δραστηριότητες του και να εμπλακεί πιο ενεργά στη διαδικασία αναζωογόνησης της περιοχής με πολιτιστικές ή άλλες εκδηλώσεις που ν' απευθύνονται στους γύρω κατοίκους.

Ο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΤΟΥ ΤΑΚΤΑΚΑΛΑ

Το κτίριο του Ολυμπιακού αμέσως μετά το κάψιμο.

Όταν ο φίλος Κωστής μούπε, δεν γράφεις κάτι και συ για τον Ολυμπιακό στο περιοδικό τότε κι' εγώ χωρίς δεύτερη σκέψη τούπα εντάξει. Τώρα πως θα χωρούσε το ποδόσφαιρο μέσα σ' ένα περιοδικό που καλά-καλά το σχήμα και το περιεχόμενο του δε τόχα υπ' όψη μου αυτό ήταν ένα πρόβλημα που θάπρεπε εγώ πια να λύσω.

Έτσι για μια ακόμα φορά ο Τακτακάλας, με τον Ολυμπιακό του τώρα, βρέθηκε μέσα στα πόδια μου και φαίνεται ότι όπως μέχρι σήμερα πάντα κάτι με σκάλιζε, θα συνεχίσει και στο μέλλον ο μαχαλλάς τούτος να με κεντρίζει και να με απασχολεί γιατί απλά τούτος ο χώρος πάντα με γοήτευε με τις ομορφιές και τις ιδιορρυθμίες του.

Πίσω λοιπόν τώρα στον Ολυμπιακό στο σωματείο που μαζί με τον Ορφέα αποτελούν τα δυο και μοναδικά σωματεία της «Εντός των Τειχών» και που βρέθηκαν πλάι-πλάι στον ίδιο μαχαλλά έτσι ίσως για να τονίζουν για μια ακόμα φορά στον κόσμο τις τότε χώρες και να θυμίζουν σε μας τους νεώτερους το περιήφημο «τακτακαλίτικο» πείσμα που εί-

ναι το πρώτο χαρακτηριστικό που σουρχειται στο μυαλό σαν ακούεις την λέξη «Τακτακαλίτης» για τον κόσμο του Άη Κασσιανού, της Χρυσαιλιώτισσας και του Άη Γιώργη.

Με τον ίδιο λοιπόν τρόπο που οι Τακτακαλίτες στήσανε στον ίδιο μαχαλλά τις εκκλησιές τους φτιάσανε και στα 1931 τον Ολυμπιακό, τον αθλητικό τους σύλλογο πού-μελλε να παίζει τον ιστορικό του ρόλο στην εξέλιξη της ενορίας του Άη Κασσιανού. Και υπήρξε αυτός ο ρόλος πολύς ενεργός και συγκεκριμένος όχι μόνο στην ίδια ενορία αλλά ακόμα και σ' όλη την Λευκωσία με αποκορύφωμα και την συγκεκριμένη πια δράση του σωματείου κατά τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του 55-59, πούχε σαν αποτέλεσμα τον εμπρησμό του Ολυμπιακού από τους τρομοκράτες της Τ.Μ.Τ. και τον θάνατο μελών του μέσα στο ιστορικό σωματείο.

Στα 1948 στον Τακτακαλί ιδρύεται ο Ορφέας που στη πραγματικότητα δημιουργείται από τους αριστερούς οπαδούς του «Τράστ» που αρνήθηκαν να υπογράψουν για γελοία δήλωση περι-

θεν καταδίκης της δράσης των αριστερών στο Εμφύλιο της Ελλάδας. Εδώ δε πρέπει να ανοιχθεί μια παρένθεση και να σημειώσω ότι η πολιτικοποίηση και κομματικοποίηση που μέχρι σήμερα και πιστεύω, δυστυχώς, για πολύ καιρό ακόμα θα κυριαρχεί στην «μάππα» είχε σαν αιτία αυτή την δήλωση που αναφέρω πιο πάνω.

Το γεγονός ότι η επίσημη «ποδοσφαιρική έκφραση» του αριστερού και του δεξιού βρίσκεται για τα σωματεία της Λευκωσίας στην Ομόνοια και το Αποέλ δεν συγκίνησε καθόλου τους Τακτακαλίτες και γι' αυτό μέχρι σήμερα συντηρούν τα δυο τους σωματεία και νάμαστε βέβαιοι πως θα κρατούνται για πολύ καιρό ακόμα ή καλύτερα θα υπάρχουν τα δυο τούτα σωματεία όσο υπάρχει και ο μαχαλλάς μας.

Γι' αυτό λοιπόν τον λόγο γράφοντας για τον Ολυμπιακό δεν είναι να γράφεις απλά μια αναφορά σε διάφορες αθλητικές δραστηριότητες και επιτυχίες αλλά είναι σαν να γράφεις κάτι που είναι σμιγμένο με την Εκκλησία του Άη Κασσιανού με την «περβόλα του Τταντή» με την Πύ-

λη της Αμμοχώστου, με το τζαμί το τούρκικο ακόμα με τη εκκλησία του Άη Γιώργη και τη Χρυσαιλιώτισσα μέχρι να συνθέσεις τον Τακτακαλά και πάλιν στρεφόμενος προς τα πίσω μιλώντας για τον Τακτακαλά είναι σαν να αναλύεις όλα τα πιο πάνω στοιχεία.

Έτσι λοιπόν εύκολα καταλαβαίνουμε γιατί και οι οπαδοί του Ολυμπιακού και του Ορφέα αν και πιο λίγοι συγκριτικά με τις άλλες ομάδες της Λευκωσίας είναι πάντα πιο έντονοι σε παρουσία και πιο φορτισμένοι συναισθηματικά για την ομάδα τους.

Περπατώντας στους δρόμους του Άη Κασσιανού θα δεις τον καμένο Ολυμπιακό, δίπλα το γεγονός, ότι οι τακτακαλίτες διαλέξανε το κτίριο ακριβώς δίπλα από τον καμένο Ολυμπιακό για να στήσουν ξανά το σωματείο τους και τον σημερινό Ολυμπιακό στο ιδιόκτητο του οίκημα ένα καντούνι πιο πέρα από τον παλιό Ολυμπιακόν. Σε αντίθεση τα άλλα σωματεία της Λευκωσίας δηλ. του Αποέλ και της Ομόνοιας που τα οικηματά τους βρέθηκαν κατά διαστήματα ξαπλωμένα από την μια άκρη σχεδόν στην άλλη άκρη της Λευκωσίας.

Είναι λοιπόν ο Ολυμπιακός ένα κομμάτι από την ζωή του μαχαλλά μας και όπως είπα και πιο πάνω μπλεγμένος μέσα στις κοινωνικές και άλλες εκδηλώσεις με τους ανθρώπους του χώρου αυτού μαζί με τις άλλες τόσο όμορφες ιστορίες της περιοχής πάντα έχουν και μια αναφορά στον Ολυμπιακό τους. Είναι γι' αυτό ακόμα που ο Ολυμπιακός αποτελεί μια ξεχωριστή μορφή αγάπης για τους Τακτακαλίτες οπαδούς του.

Θάσος Χριστοφίδης

Μια συνέντευξη με τον Κ. Βαρώτσο

Ο Κώστας Βαρώτσος βρέθηκε πάλι στην Κύπρο, ολόκληρο σχεδόν το Μάη, στήνοντας ξανά το γυάλινο γλυπτό του. Αυτή τη φορά ο γυάλινος άνθρωπος στήνεται μόνιμα δίπλα από το εργαστήριο του Δήμου παίρνοντας μια γωνιά από το φυτώριο. (Ο κ. Σαββίδης των κήπων δεν ξέρεi αν πρέπει να χαιρέται το γυάλινο γίγαντα ή να λυπάται το δέντρο του που εκτοπίστηκε). Πάντως μας λέει ο γλύπτης αυτό το έργο γεννήθηκε και ολοκληρώθηκε στη Πύλη Αμμοχώστου. Ανήκει σ' αυτό το χώρο και έπρεπε να στηθεί εκεί γύρω. Ανάμεσα στα τέσσερα-πέντε σημεία που του προτάθηκαν διάλεξε αυτό γιατί συνδυάζει τη δύναμη του τείχους με μια ταυτόχρονη διακριτικότητα και σεμνότητα. Δεν επιβάλλει τη παρουσία του στο περαστικό του δρόμου, πρέπει κάποιος να το γυρέψει για να το δει.

Η συνομιλία που ακολουθεί έγινε το Σάββατο 18 του Μάη, όταν η εργασία για το στήσιμο του γλυπτού είχε ήδη αρχίσει.

Τι θυμάσαι από το πρώτο στήσιμο αυτού του γλυπτού στη Πύλη;

Πέροι όταν έφτιαχνα το γλυπτό, πέρασα πολλές νύχτες άγρυπνος στη Πύλη. Είχα ήδη αρχίσει να το στήνω, όταν ένα ξημέρωμα που άργησα περισσότερο εκεί γύρω στις τέσσερις άκουσα το Χότζα. Το τραγούδι του που κάλυψε με μιας το χώρο γύρω μου, παραπονιάρικο και απειλητικό λειτούργησε πάνω μου και σαν κάλεσμα. Πήρα το δρόμο προς τη φωνή κι ανακάλυψα τα στενά σοκάκια της παλιάς πόλης και τη ερειπωμένη ερημιά της πράσινης γραμμής. Η Κύπρος ήτανε παρούσα μέσα μου από τότε που ήμουνα παιδί· όμως εκείνη τη στιγμή την ανακάλυψα, τότε την ένοιωσα βαθιά. Η ιδέα του έργου μου που ήτανε ο αναζητητής, ο ποιητής, ο περιφερόμενος αλήτης με μια μπουκάλια στο χέρι, ο Έλληνας, κουβαλητής της κατάρας του Ομήρου, σε συνεχές ταξίδι ενσωματώθηκε με τη βαρεία ατμόσφαιρα της γραμμής. Το γλυπτό μου περιέχει όλη αυτή την ένταση που με γέμιζε και που με οδηγούσε σε μια εκρηκτική διάθεση. Η ανακήρυξη του κράτους του Ντεκτάς ήταν το αποκορύφωμα που με όπλισε με την αγριάδα και το μένος που χρειαζόμουνα για να αποδώσω στο γυάλινο μου ποιητή τη «ηρωική» του φόρμα και διάσταση.

Όταν τελείωσα πια, και είδα ολοκλη-

ρωμένο τον άνθρωπό μου κατάλαβα ότι ήταν φτιαγμένος για να μείνει εδώ, ότι ήταν μια συνέχεια αυτού του χώρου.

Τι εννοείς, λέγοντας ότι σου έχει ξεφύγει από τα χέρια;

Ειδικά όταν δεν λειτουργείς μεθοδολογικά τ' αντικείμενα που βγαίνουν απ' τα χέρια σου, έχουν μια δύναμη μέσα τους που μόλις στηθούν δεν σ' έχουν πια ανάγκη. Λειτουργούν μόνα τους. Αφού σου κλέψαν όλη σου την ενέργεια, σε ανομπάρουν, ζουν σε άλλα επίπεδα. Είναι αντικείμενα μαγικά.

Λειτουργούν όμως σε σχέση με τους ανθρώπους που τα βλέπουν...

Πολλοί καλλιτέχνες λένε εγώ φτιαχτω το έργο μου, για να εκφραστώ· αν ο κόσμος το καταλάβει ή όχι δε μ' αφορά....

Άλλοι προσπαθούν ν' αναλύσουν το έργο τους για να βοηθήσουν στη κατανόησή του.

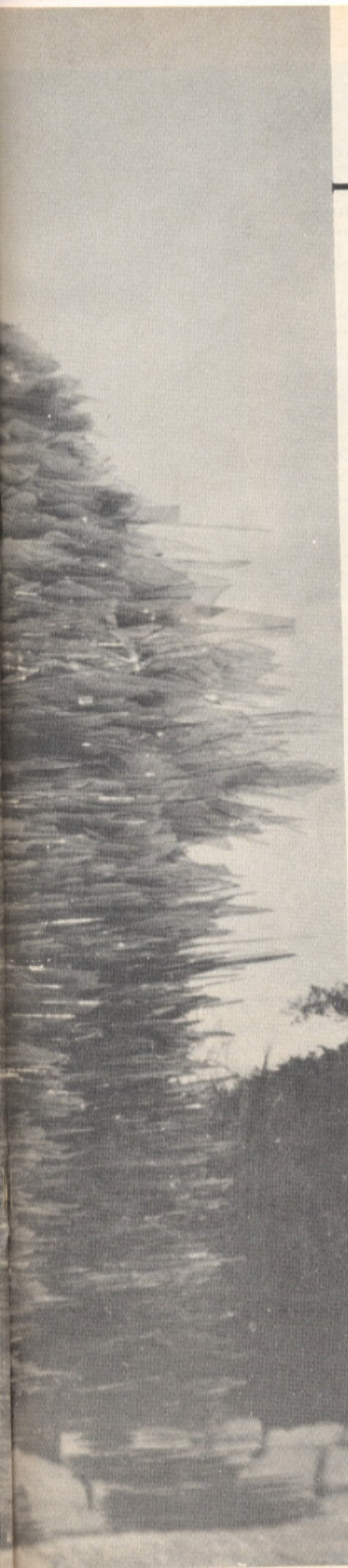
Εγώ θεωρώ λαθεμένες και τις δυο πλευρές. Πιστεύω ότι ένα έργο τέχνης βγαλμένο μέσα από ανθρώπινους κανόνες, μεσ' από τον άνθρωπο είναι αδύνατο να μη λειτουργήσει στον πολύ κόσμο. Εγώ καταλαβαίνω ότι ένα έργο μου λειτουργεί από το αν αρέσει σε όλους. Ξέρω φυσικά ότι υπάρχουν αρκετοί που λεν «Στίβασε μερικά κομμάτια γυαλί, και τι έγινε...» Αυτά είναι άτομα τα οποία λειτουργούν μεθοδολογικά. Ο απλός ο άνθρωπος ο οποίος είναι έτοιμος να κλάψει μ' ένα ηλιοβασιλέμα, μια γέννηση ή ένα θάνατο, συνδέεται άμεσα μ' αυτό το γλυπτό. Του αρέσει ακόμα κι' αν θεωρεί ότι δεν το καταλαβαίνει, το αισθάνεται.

Προηγούμενα είπες ότι δε δέχεσαι τη μεθοδολογία της σκέψης.

Στα τέλη του 19ου αρχές του 20ου αιώνα έγινε ένα μεγάλο ιστορικό λάθος το οποίο πληρώνουμε τώρα. Λάθος που έχει γίνει από τον Έγκελς... από το Φρόυντ.... Ξαφνικά αρχίσαμε τότε να εξυμνούμε το χρόνο. Για πιστεύουμε ότι ο χρόνος είναι το στοιχείο που θα μετρήσει για την εξέλιξη μ' αυτό τον έρωτά μας, για το πολιτισμό μας, για τα πάντα. Αρχίσαμε να χρονικοποιούμε το χώρο. Δηλαδή οι ιδεολογίες αυτής της περιόδου είχαν αυτή την αντίληψη. Που βγήκε μέσα από μια ανάγκη αντιμετώπισης των καινούργιων κοινωνικών συνθηκών.

Ο Le Corbusier π.χ. έλεγε: Έχω να

στεγάσω 3.000 εργάτες, χρειαζόμαστε τόσα υπονομαγία, τόσες κουζίνες κ.λ.π. χωρίς να λαμβάνει υπ' όψη του το χώρο. Αν ήταν εδώ και του ζητούσαν να φτιάξει τη παλιά Λευκωσία, θα τη χάλαινε όλη και θάφτειαν 15 ουρανοξύστες.

Αυτή ήταν μια ολόκληρη αντίληψη που έφτασε σ' ένα όριο το 68. Το 68 ήταν η κρίση του πολεμιστή, του ανθρώπου που πίστεψε σ' αυτή και ξαφνικά είδε ότι μπορεί να πιναχτεί στον αέρα από μια ατομική βόμβα πάνω στην οποία δεν έχει καμιά δυνατότητα ελέγχου.

Η τεχνολογία έφυγε μπροστά, έχει γίνει δεύτερη φύση του ανθρώπου. Ο απλός άνθρωπος ελέγχει την ατομική βόμβα όσο ελέγχει ένα σεισμό, ακολουθώντας τη μεθοδολογία της σκέψης, δηλαδή το χρόνο, ξεχάσαμε το χώρο. Ο χώρος χωρίστηκε στα δυο, τη βιομηχανία και τη φύση. Εμείς τις έχουμε χάσει και τις δυο, βρισκόμαστε σ' ένα τρίτο επίπεδο. Βρεθήκαμε εμείς με τον εαυτό μας με μια μπουκάλια στο χέρι. Εκεί βγαίνει ο άνθρωπος... βγαίνει η τραγική διάσταση του ποιητή...

... Και ξαναγυρίζω στο έργο... της εκρηκτικότητας και της αυτοχτονικότητας. Αν είδες αυτό το έργο, λες και τα γυαλιά έχουν καρφωθεί πάνω του... Εκρήγνυται όμως και το ίδιο. Είναι εκρηκτικό και αυτοκαταστροφικό, είναι η τραγωδία του σύγχρονου ανθρώπου.

Εγώ δε λέω « Δεν πιστεύω στη μεθοδολογία της σκέψης... φύση μόνο, όπως οι χίππυς. Εγώ λέω θα πρέπει να υπάρξει μια ισορροπία του χρόνου και του χώρου και να λειτουργήσουμε σ' ένα συντονισμό πια... όπως οι αρχαίοι αιγύπτιοι, οι έλληνες που λειτουργούσαν αρμονικά με το χώρο τους.

Έχω κάνει ένα έργο που εξέφρασε αυτή τη σχέση. Είχα πάρει μια ελιά (το δέντρο). Η ελιά παίρνει τη φόρμα της από το κλάδεμα του γεωργού και από τους ανέμους της περιοχής, δηλαδή, υπάρχει μια μεθοδολογία (το κλάδεμα) και αυτό το δέντρο το έγδουσα από τα φύλλα και το δούλεψα αναδείχνοντας τη φόρμα του. Έπειτα το κάρφωσα με μια πυραχτωμένη αντίσταση. Ήταν η εξύμνηση της σχέσης του γεωργού και του χώρου. Δεν ήταν μια πρόταση νατουραλιστική... δεν ήταν μια εννοιολογική ενέργεια, επέμβηκα και εγώ ο ίδιος, ήταν ένα έργο ενεργητικά δουλεμένο από μένα.

Θέλεις να μου μιλήσεις λίγο για τη Αθήνα;

Την Ελλάδα προσπάθησαν κάποιοι να την εκδημοκρατικοποιήσουν και δεν ξέρω «ποιοι» και «πως». Και ξαφνικά όλος αυτός ο κόσμος έχει τις δυνατότητες να εκφραστεί. Εδώ άρχισαν να βγαίνουν πράγματα στη φόρα, οι θολούρες, οι

αβειαιότητες, η άγνοια της δόμησης των πραγμάτων... Ενώ υπήρχε μια τρομαχτική διάθεση δημιουργικότητας, υπήρχε άγνοια του «πως» δημιουργείς. Το να φτιάξεις μια ταϊνιά σήμερα... υπάρχει μια διαδικασία... δε μπορείς να τη κάνεις όπως το 1930. Το ίδιο για οτιδήποτε... για να κάνεις μια εφημερίδα, ένα πίνακα κ.λ.π. Μαζί και η κούραση που βγήκε μέσα απ' την ένταση... Όλα αυτά έβγαλαν στην επιφάνεια μια τρομερή κρίση στην Αθήνα. Κρίση που έχει την δικιά της ιστορία αλλά ταυτίζεται σε ένα βαθμό με την αντίστοιχη κρίση στην Ευρώπη. Με τη μόνη διαφορά, πως στην Ευρώπη, όπως πάντα, έχει μια φόρμα να την εκφράσει αυτή τη κρίση, έχει μια υπόδομη φόρμας όπου μπορεί να την ακουμπήσει... Η Ελλάδα δεν έχει όλα αυτά τα πράγματα...

Ο «ανίκητος αντάρτης» του 68 νικήθηκε και στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Νικήθηκε γιατί... τον «κάνανε να νικήσει...» Αυτή η αντίφαση μου φαίνεται εξηγεί τη κρίση στην Αθήνα.

Οι άνθρωποι τρέχουν, αλλά δεν υπάρχει μια υποδομή να δεχτεί όλη αυτή την ενέργεια και να την στηρίξει. Περιμένω να δω τις φόρμες, περιμένω να δω τ' αποτελέσματα... Εκεί είναι η κρίση γι' αυτό και δεν μπορεί να βγει μια έκφραση. Ενώ ο Ευρωπαίος έχει σήμερα μια τεράστια κούραση, υπάρχει μια υποδομή που παίρνει τη κούραση αυτή και την κάνει φόρμα... και κατοχυρώνει την ιστορική στιγμή που περνάει. Στην Ελλάδα αυτή η κούραση δεν οδηγεί πουθενά. Υπάρχει μια ενέργεια που δεν έχει που ν' ακουμπήσει...

Θα μπορούσαμε να συμπυκνώσουμε σε λίγα λόγια όσα έχουμε πει;

Η συμπύκνωση όλων αυτών είναι ο γυάλινος ποιητής μου. Στο γλυπτό αυτό ξαναπροτείνω τον άνθρωπο, την ενέργεια του ανθρώπου, την εκρηκτική και αυτοχτονική ενέργεια του ανθρώπου. Ενέργεια που αποκορυφώνεται και εκτίθεται πάνω σ' ένα φρούριο έναντι σε μια πράσινη γραμμή. Δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα ουρλιαχτό του ανθρώπου για να καθορίσει ΜΟΝΟ την παρουσία του, την ύπαρξή του. Είμαι δω, είμαι παρών είναι το μόνο που μου απόμεινε. Με κοροϊδέψατε κύριοι με προδώσατε όταν μου δώσατε το αυτοκίνητο, με προδώσατε όταν μου δώσατε το ηλεκτρικό ρεύμα, με προδώσατε όταν μου δώσατε τη δυνατότητα «να λέω τη γνώμη μου» και με προδώσατε όταν μου δώσατε κι ένα σύστημα για να λέω τη γνώμη μου. Με προδώσατε σ' όλες τις φάσεις. Νοιώθω προδομένος σαν άνθρωπος. Δεν κάνω τίποτα άλλο παρά να σας δηλώνω ότι παρ' όλα αυτά υπάρχω.

Σύντομη αναφορά στην εξέλιξη της Βυζαντινής Τέχνης

Από τον 4ον μ.Χ. - 9ον μ.Χ. αιώνα

Β' μέρος

Ένα απόσπασμα από τη συνεισφορά του Γιώργου Κεπόλα στη διάλεξη που οργάνωσε ο Δήμος Λευκωσίας στις 21 Μαρτίου 1985 με θέμα «Λαογραφικές αναφορές στη Βυζαντινή τέχνη».

Όσο περισσότερο κανείς μελετά τη ζωή των Βυζαντινών τόσο κατανοεί το βάρος των φροντίδων που τους ετυρρανούσαν, ο φόβος που προκαλούσε ο άπληστος φοροεισπράκτορας, ο τρόμος από την αυθαίρετη τυρρανία του αρχηγού του κράτους, η αδυναμία του χωρικού μπροστά στην άπληστη επιθυμία του δυνατού για αρπαγή γης, η επαναλαμβανόμενη απειλή βαρβαρικής εισβολής. Η ζωή ήταν μια επικίνδυνη υπόθεση. Και εναντίον των κινδύνων που την απειλούσαν, μόνο μια υπερφυσική δύναμη μπορούσε να τη σώσει.

Δεν θ' αντιληφθούμε ποτέ, σ' όλη την έκταση το μέγεθος των αυτοκρατορικών επιτευγμάτων, αν δεν έχουμε μάθει σ' ορισμένο βαθμό την τιμή με την οποία αυτά τα επιτεύγματα πραγματοποιούνταν.

Το 305 μ.Χ. ο Αυτοκράτορας Διοκλητιανός έκαψε τα χριστιανικά βιβλία, κατέστρεψε τις εκκλησίες και εξετέλεσε τους επισκόπους, σε μια μάταιη προσπάθεια να διατηρήσει με κάθε θυσία την ενότητα της αυτοκρατορίας γύρω από τον αυτοκράτορα. Ξαφνικά δόθηκαν πλήρη δικαιώματα στην χριστιανική κοινότητα, που πριν λίγο καιρό ήταν παράνομη με το Διάταγμα των Μεδιολάνων το 313. Και όχι μόνο αυτό, αλλά απόκτησε κι' ένα είδος πρωτείων της Αυτοκρατορίας να διαπερνά μέσα από την ενότητα των ιδίων των Χριστιανών. Το 325 μ.Χ. ο Μέγας Κωνσταντίνος προήδρευσε στην Πρώτη Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας που

σκοπό είχε να καταδικάσει τον Άρειο. Απ' εδώ κι' εμπρός και μέχρι της πτώσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ο εκάστοτε Αυτοκράτορας θα χρίσει τον εαυτό του θεολόγο, ιδιότητα που πολλοί θα την υπερασπιστούν με πολύ πάθος.

Κατά τον 4ο αιώνα το κέντρο της Χριστιανικής Θεολογίας βρίσκεται στην Αλεξάνδρεια και την Αντιόχεια. Απ' εδώ ξεπήδησε ο Άρειος, ένας ιερέας από την Αλεξάνδρεια, που δεν μπορούσε να αποδέσει στον Πατέρα και τον Υιόν την ίδια ουσία και τον ίδιο βαθμό θεότητας. Έτσι εκήρυξε με τολμηρούς λόγους την πίστη της Αντιόχειας, με τους οποίους διέηρε τα πάθη του κόσμου είτε υπέρ είτε εναντίον των θέσεων του για το Χριστό.

Ο Επίσκοπος Αλέξανδρος αφώρισε τον Άρειο αλλά η διαμάχη αναζωπυρώθηκε. Για πρώτη φορά στην ιστορία του κόσμου η οικουμένη διαιρέθηκε σε δύο στρατόπεδα επί θέματος θρησκευτικής μεταφυσικής. Γιατί μπορεί να πει κανείς γενικά ότι η ελληνίζουσα Ανατολή ήταν αρειανική ενώ η λατινική Δύση σταθερά αντίθετα. Η Κων/πολη ακόμα δεν είχε αποχτήσει εκείνο το κύρος που να διδύ βάρος στις απόψεις της.

Η διαμάχη γύρω από τον Αρειανισμό κράτησε μέχρι το 381 μ.Χ. με χωρίς μεγάλες συνέπειες για την αυτοκρατορία όπως θα έχουν οι επόμενες διαμάχες, όπως τον Νεστοριανισμό το Μονοφυσισμό και την Εικονομαχία.

Ο Νεστόριος Πατριάρχης Κων/πόλεως ετόνισε τον Άνθρωπο-Χριστό γιατί είχε

την γνώμη ότι στην ανθρωπινή φύση του Χριστού οφειλόταν το γεγονός του λυτρωτικού θανάτου έδιδε επίσης ότι η Παρθένος ήταν μητέρα του Χριστού και όχι του Θεού. Η Σύνοδος της Εφέσου τελικά καταδίκασε τον Νεστόριο ο οποίος και εξορίστηκε στην Περσία όπου διέδωσε την αίρεσή του.

Όμως σε λίγο καιρό αναπτύσσεται στην Αίγυπτο και Συρία μια καινούργια αίρεση, ο Μονοφυσισμός. Οι Μονοφυσίτες κατηγορούνται από την Εκκλησία ότι αρνούνται το ανθρωπινό στοιχείο στο σώμα του Χριστού και κατά συνέπεια τα Πάθη. Η Σύνοδος της Χαλκηδόνας το 451 μ.Χ. καταδικάζει τον Μονοφυσισμό και γίνεται η αιτία να ξεσπάσουν βίαιες συγκρούσεις σ' όλην την Ανατολική Αυτοκρατορία με αποτέλεσμα λίγο αργότερα η Αίγυπτος και η Συρία να χαθούν για πάντα από την Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

Με την εικονομαχία, οι θεολογικές διαμάχες κατέβασαν το αντιμαχόμενο θέμα από τον Ουρανό στη γη. Έτσι το 724 ξεκινά η περίοδος της εικονομαχίας με πρωτογενεστή τον αυτοκράτορα Λέωντα τον Γ'. Ο εικονομάχοι υποστηρίζουν ότι ο Θεός τιμήρησε την Αυτοκρατορία με το χάσιμο της Αιγύπτου και Συρίας, γιατί επανήλθε σε εκδηλολατρικές συνήθειες λατρεύοντας τις εικόνες. Τελικά η Ορθοδοξία επικρατεί μετά από 120 χρόνια διωγμούς και αφού έχουν κατασταφεί πολλές εικόνες εξ' αιτίας των διωγμών που υφίσταντο.

Ο λόγος που έκανα αυτή την αναφορά πάνω στα θεολογικά προβλήματα αυτής της εποχής, να εμβαθύνουμε περισσότερο στην εξέλιξη της Βυζαντινής Τέχνης, αυτής της περιόδου και για να εννοήσουμε καλύτερα την κοινωνική και θρησκευτική κατάσταση της περιόδου αυτής, η οποία είναι άρριχτα δεμένη με την Βυζαντινή Τέχνη.

Με τον θρίαμβο του Χριστιανισμού το 313 μ.Χ. όπως ανέφερα βλέπουμε παράλληλα να κτιζονται μεγάλες εκκλησίες σ' ολόκληρη την Βυζαντινή Αυτοκρατορία, με την βοήθεια του Μεγάλου Κων/νου. Έτσι Εκκλησίες της εποχής αυτής είναι ο καθεδρικός Ναός του Λατέρα-

νου στη Ρώμη, των Αγίων Αποστόλων, της Αγίας Σοφίας, και της Αγίας Ειρήνης στην Κων/πολη, ο Τάφος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα, ο Ναός της Αναστάσεως κ.ά.

Ο αρχιτεκτονικός ρυθμός όλων αυτών των εκκλησιών του 4ου αιώνα είναι η Βασιλική. Ο όρος Βασιλική, προέρχεται από τις αίθουσες των ρωμαϊκών δικαστηρίων που ελέγονταν «βασιλικές» στοές. Η βασιλική ήταν μια υπόσπιλη ορθογώνια αίθουσα. Η πρώτη μεγάλη βασιλική της Ρώμης είναι η Μητρόπολη του Λατεράνου που πιθανόν να εχρησίμευε και ως πρότυπο για άλλες βασιλικές. Υπάρχουν παράλληλες ως προς την στέγη, γενικά όμως όλες κτιζονται με το ίδιο σχέδιο. Στη Δύση το σχέδιο αργότερο τροποποιήθηκε με την χρησιμοποίηση της εγκάρσιες πτέρυγες. Στην Ανατολή η αλλαγή ήταν πιο σημαντική με την εισαγωγή του τρούλλου και των θόλων.

Η σχεδόν ολοκληρωτική εξαφάνιση των πρώτων μεγάλων εκκλησιών του 4ου και 5ου αιώνα είχε ως αποτέλεσμα ότι ελάχιστα ίχνη από την πλούσια διακόσμηση τους έχει διασωθεί. Ωστόσο μπορούμε να πούμε ότι ενώ παρατηρούμε πολλές διακοσμήσεις με ειδωλολατρικά θέματα, ωστόσο σταθερά αρχίζει να φαίνεται υ' αναπτύσσεται μια χριστιανική εικονογραφία, με δική της στοιχεία. Όμως την μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη της Βυζαντι-

Ραβέννα, Εκκλησία Αγίου Βιταλίου. Ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός και η αυλή του 540-550 μ.Χ.

Η κατά μέτωπο παράσταση των προσώπων, οι συγκρατημένες κινήσεις τους, η πολυτέλεια των ενδυμάτων, τα έντονα χαρακτηριστικά στο πρόσωπο, μας αποσπούν από το κόσμο της γήινης και καθημερινής ζωής και μας εισάγουν στην σφαίρα του υπερφυσικού.

Αγία Σοφία 532-537. Κωνσταντινούπολη. Ανάμεσα στους Τούρκικους μινεράδες, η περίφημη βασιλική που σχεδιάστηκε από τον Ανθέμιο και τον Ισιδώρο. Εξωτερικά το οικοδόμημα φαίνεται κάπως βαρύ. Πρέπει να μπούμε μέσα στην εκκλησία για να νιώσουμε το μέγεθος και την τόλμη της κατασκευής.

νής Τέχνης θα την δώση ο Ιουστινιανός τον 6ον αιώνα.

Ο Ναός της Αγίας Σοφίας στην Κων/πολη είναι το αριστούργημα της Βυζαντινής Τέχνης. Όταν το 532 ο Ιουστινιανός έλαβε την απόφαση να ξανακτίση το ναό, τον οποίο ο Μέγας Κων/νος ανέγειρε τον 4ον αιώνα και αφιέρωσε στην Αγία Σοφία, ήταν αποφασισμένος να υπερβή όλους τους άλλους σε μέγεθος και λαμπρότητα. Προς το σκοπό αυτό βρήκε δύο μεγαλοφυείς αρχιτέκτονες τον Ανθέμιο και τον Ισιδώρο, και αφού είχε επιβάλει βαριά φορολογία, δεν φοβόταν ούτε χρήματα ούτε κόπο, η εργασία προχωρούσε γρήγορα και η Αγία Σοφία ολοκληρώθηκε σε 5 χρόνια.

Η διακόσμηση που καλύπτει το εσωτερικό της Αγίας Σοφίας είναι το ίδιο σπουδαία όπως και η αρχιτεκτονική

της. Υψηλοί κίονες από πορφύρα, στεφανωμένοι με μαρμάρια κιονόκρανα, δάπεδο από μάρμαρο και ψηφιδωτά. Οι τοίχοι καλύπτονται με μάρμαρα πολύχρωμα και πάνω στους τοίχους θαυμάσια ψηφιδωτά μέσα σε βαθύ μπλε και αργυρό φόντο.

Αν θέλη όμως κανείς να πάρη μια γενική αντίληψη της Βυζαντινής Τέχνης αυτής της εποχής πρέπει να επισκεφθεί και την Ραβέννα. Η εξέλιξη που πήρε εδώ η αρχιτεκτονική και η τέχνη των ψηφιδωτών δείχνει την ανάμιξη ιταλικών παραδόσεων και ανατολικών στοιχείων. Το άσπρο φόντο των παραστάσεων της Αλεξανδρινής Τέχνης αντικατάχθηκε πρώτα με γαλάζιο κι' έπειτα με χρυσό δίδοντας μια μεγαλόπρεπη λαμπρότητα στους Χριστιανικούς Ναούς. Επίσης οι ψηφοδέτες αυτής της εποχής

διατηρούν με αυστηρό τρόπο τους νόμους της μετωπικότητας και της συμμετρίας ακόμα κι' όταν η σύνθεση παρουσιάζη μια ορισμένη σκηνή όπως ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός και η ακολουθία του στον Αγίο Βιτάλιο, καθώς και η σκηνή της Μεταμορφώσεως στο ιερό της εκκλησίας της Μονής της Αγίας Αικατερίνης στο Όρος Σινά.

Τέλος φεύγοντας από την Ραβέννα έχεις την εντύπωση ότι υπάρχει μια γαλήνη στις παραστάσεις, μια ελπίδα για τους αμαρτωλούς, χωρίς σκηνές που να τρομάζουν τους ανθρώπους με δαιμονες και πλήθη καταδικασμένων στην κόλαση. Παραστάσεις δηλαδή που θα συναντήσουμε πολύ αργότερα. Ο Χριστός εδώ στην Ραβέννα ήλθε και κατέλαβε την βασιλική του θέση στον κόσμο, όπου ακόμα και οι αυτοκράτορες πρέπει να τον υπηρετούν. Πλαισιωμένος από Αγγέλους και Αγίους περιμένει τους πιστούς του στον Παράδεισο. Τα ψηφιδωτά της Ραβέννας σε κάνουν να πιστεύεις ότι δεν υπάρχουν πιά κολασμένοι.

Πέραν όμως από την Αγία Σοφία και τις εκκλησίες της Ραβέννας έχουμε ένα πλήθος εκκλησιών με εξαιρετική εσωτερική διακόσμηση όπως των Αγίων Αποστόλων στην Κων/πολη που καταστράφηκε το 1453 και που μας είναι γνωστή από τη περιγραφή του Νικολάου Μεσαρίτη, του Αγίου Δημητρίου στην Θε-

σ/κη η οποία καταστράφηκε το 1917, η Μονή της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά, η Παναγία η Κανακαριά, η Παναγία η Αγγελόκτιστη στη Κύπρο κ.α.

Έτσι στο τέλος κατά το τέλος του έκτου αιώνα η Χριστιανική Τέχνη στην ανατολή φαίνεται ότι αλλάζει μορφή δίδοντας τον δικά της χαρακτηριστικά. Συνεχώς όλο και περισσότερο εγκαταλείπει την χάρη της Ελληνιστικής παραδόσεως χάριν του ιεροπρεπούς και στατικού μεγαλείου της ιστορικής τεχνοτροπίας. Δίδει ζωή πνευματική και συχνά δραματική παρουσίαση στα γεγονότα του Ευαγγελίου. Μια μεγάλη θρησκευτική τέχνη αναπτύχθηκε η οποία ενώ πάντοτε διατηρούμε κάτι από την κλασική παράδοση, έφερνε πάντα έντονα τα σημεία της ανατολικής επίδρασης.

Ωστόσο μετά την μεγάλη ανάπτυξη που είχε την εποχή αυτή η Βυζαντινή Τέχνη ακολουθεί η κρίση της Εικονομαχίας 724-843 μ.Χ. η οποία προκάλεσε την καταστροφή αναρίθμητων έργων τέχνης. Ωστόσο, παρά το διωγμό, η θρησκευτική Τέχνη δεν εξαφανίστηκε. Αντίθετα κέρδισε κατά την διάρκεια αυτή απροσδόκητη φρεσκάδα και δύναμη για μια νέα δημιουργική αναγέννηση.

Στο επόμενο τεύχος
Η μεγάλη ανάπτυξη της
Βυζαντινής Τέχνης από τον
9ον-15ον αιώνα

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΡΑΓΙΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ

Κλεισμένη μέσα στα ύψηλά Ένετικά τείχη, τὰ ὁποῖα τὴν περιβάλλουν ὡς χαλύβδινος κλοιὸς ἢ καυμένη ἢ Λευκωσία μας ἔξοῦσε τὴν ζωὴν πουλιοῦ κλεισμένου μέσα ἔστο κλουβὶ καὶ καταδικασμένου νὰ ὑποστῇ τὸ μοιραῖον τέλος ἀπὸ μαρασμόν.

Ἡ βαρῆς καὶ καπλατισμένες μὲ σιδερένιες πλάκες Πόρτες τῆς Πάφου, τῆς Κερύνειας καὶ τῆς Ἀμμοχώστου κλείσονται κάθε βράδυ μόλις δύσῃ ὁ ἥλιος, ὅλα τὰ κλειδιά παραδίδονται εἰς τὸν Κουσλᾶν γιὰ νὰ μὴν ἔμπορῶν οὔτε οἱ φύλακες νὰ ἀνοίξουν τὴν νύκτα καὶ ἔτσι ἡ πόλις ἔχει τὴν ὄψιν πραγματικῆς φυλακῆς. "Ἄς ἔχη κανεὶς καὶ τὸν σοβαρώτερον λόγον εἴτε νὰ βγῆ, εἴτε νὰ μῆν ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν πόλιν ἦνε ἀπολύτως ἀδύνατον· πρέπει νὰ βγῆ ὁ ἥλιος τὸ πρωὶ γιὰ νὰ ἀνοίξουν ἡ Πόρτες τοῦ ἀληθινοῦ Φρουρίου, καθὼς ἦτο ἡ Χώρα μὲ τοὺς προμαχῶνες τῆς, τὰ τοὺς 80—100 τοποσιῆδες (= πυροβολητᾶς) καὶ ἄλλους στρατιῶτες ποῦ ἦσαν διαρκῶς στρατοπεδευμένοι στοὺς στρατῶνες.

Ἀπὸ τὴν αὐγὴν οἱ χωρικοὶ μὲ τὰ φορτωμένα ζῶα τῶν ἦνε μαζεμένοι ἔξω ἀπὸ κάθε Πόρταν καὶ περιμένον ὅλοι μὲ ἀγωνίαν νὰκούσουν τὸν κρότον ποῦ θὰ ἔκαμνεν τὸ ἔξω κλείδωμα καὶ πορομάνισμά τῆς καὶ ἔπειτα ἢ στρόφιγγες πᾶνω ἔστες ὁποῖες θὰ κινήθουν τὰ τεράστια πορτόφυλλα γιὰ νὰ δώσουν τόπον εἰς τοὺς δυστυχισμένους ραγιαδες ποῦ ἐπερίμεναν τὸ.... "Ἄγιον Φῶς τοῦ ἀνοίγματος. Φαντάζεται κανεὶς τί ἐγένετο τότε, ὅταν ὤρμουσαν ὅλοι μαζί πορὸς νὰ πρωτομπῇ καὶ πρωτοπουλήσῃ τὸ πρᾶμά του μὲ τὰ γαδούρια καὶ ἄλλα τρόφιμα. Μπαίνουν τέλος πάντων καὶ κάμνουν τὴν δουλειὰ τῶν ὄχι βέβαια μὲ τὴν σημερινὴν εὐκολίαν ποῦ τοὺς περικυκλώνουν· οἱ ἀγορασταὶ ἀλλὰ μὲ γύρους πολλοὺς εἰς τὴν πόλιν, γιὰτὶ δὲν ἦταν καὶ τόσον εὐκόλον νὰ δώσῃ κανεὶς 50—60 παράδες! νὰ πάρῃ μὴν γομαρῶν θρομπιὰ ἢ 100 παράδες γιὰ ἓνα γομάρι ξύλα κ. λ. Οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται 3—4 γροσία τὴν ἡμέραν, ἐπομένως ὁ «ππαρᾶς» ἦνε ἀκριβὸς

και σπάνιος και δι' αυτό πρέπει να κάμνη ο καθένας την οικονομίαν του για να κερδίση το ψωμί του, 120 παράδες την οκτώ και να περισσεύση και κάτι για ρούχα, δυο και τρία μετζίτικα την κάθε φορεσιά τα σκέτα και παπούτσια, 10 και 12 δλόκληρα γρόσια το ζευγάρι κατά την βεβαίωσιν του κ. Μιχ Τυμβίου. | Όπωςδήποτε είπαμεν ο χωρικός έκαμνε την δουλειάν του· άλλ' αν τυχόν «επεράρησεν» και έφθασε το βούττημα του ήλιου χωρίς να το προσέξη και έμεινε μέσα στην πόλι, πάει! δεν έχει να 'βγῆ ή Πόρτες εκλεσαν και υποχρεωτικώς θα περιμένη έως το πρωί κ' ας τον περιμένουν άδικα ή γυναϊκά του και τα παιδιά του να στραφῆ σπιτι του με αγωνίαν εύλογον ένεκα της έποχῆς.

Κάθε Παρασκευή ή Πόρτες εκλειαν και το μεσημέρι δια μιάν—δυο ώρες δια να εύρη καιρόν ή Φρουρά να πάη εις την Τζαμίν και κάμη την προσευχήν της εις τον 'Αλλάχ και να τον εύχαριστήση ίσως διότι ή τύχη τους έβόηθησε να ήνει αυτοί οι... Λύκοι και οι δυστυχημένοι ραγάδες τα πρόβατα. 'Αλήθεια πρόβατα με χαμηλωμένην πάντα την κεφαλήν δίδοντα το γάλα και το μαλλί των εις τον τρομερόν και έφησυχάζοντα χάρις εις το γιαταγάνι του Αϊθέντην, έτοιμα τα κατακαυμένα και για σφαγήν, αν ο Μουσελίμαγας τυχόν το ήθελε ή οι περι αυτόν καλοκάγαθοι 'Αγάδες. 'Αλλοίμονον εις όποιον θα έτόλμα να σηκώση λίγο την κεφαλήν· ένα «Χαππουσά πρέ!» (στη φυλακήν βρέ!) θα ήτο αρκετόν δια να συλληφθῆ άμέσως και κλεισθῆ στα μπουδρούμια του Σεραγιού.

Τόν γενικόν τρόμον ένέπνεεν ο Χατζημερτζάνας, μεγαλόσωμος και άγριοπρόσωπος μαῦρος άστυνομικός, ο όποιος μαζί με ένα όμοιον του Λαττήφασαν ήσαν μεν κατά το αξιωμα των επί της καταδιώξεως των κλεπτών εις την πόλιν και την 'Επαρχίαν πράγματι όμως έξήσκουν γενικην άστυνομικήν έξουσίαν και ήσαν το φόβητρον όλων. 'Πτο αρκετή και ή έλαφροτέρα κατηγορία έναντίον ενός προσώπου, κατηγορία στηριζομένη πολλάκις όχι εις συγκεκριμένην πράξιν άλλ' εις άπλην ύπόνοιαν, δια να διατάξη ο Μερτζάνας ένα ζαπτιέν να τον «πιάση κάβαλλον και να του δώση άνηλεως κουρπατζιές, έως ότου ο δυστυχημένος είτε έννοχος είτε άθῶος φωνάξη «ττοπέ!» (συγγνώμη!).

'Αστυνομία βέβαια υπό την σημερινήν έννοιαν δεν υπήρχε, δια να τηρῆ την τάξιν μετά σεβασμού προς τους πολίτας, άφου ούτε «πολίται» δεν υπήρχαν. 'Υπήρχε μόνον ή θέλησις του Μουσελίμη, το κουρπατζι του Μερτζάνας και του Λαττήφασα και ή αυθαιρεσία του τουρκικού όχλου. 'Ηνε άλλη-θεια ότι από του 1854 δηλ. από του Κορμαϊκού πολέμου, ο-

πότε αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἀνέλαβαν τὴν προστασίαν τῶν Χριστιανῶν οἱ Τοῦρκοι ἐφέροντο ὅπωςδῆποτε ἠπιώτερον, ἀφοῦ ἄλλως τε οἱ χριστιανοὶ ὑπῆκουαν τυφλὰ εἰς τὰ θελήματα τοῦ Τυράννου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων του, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1877—78 ἔνεκα τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου ἀγρίεψαν ἐκ Κύπρου. Μόλις ἔφθανε μία εἴδησις εὐχάριστος ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, οἱ ἀγάδες περιεφέροντο εἰς τοὺς δρόμους μὲ ἐνθουσιώδη.....λύσσαν ἐναντίον τῶν «Γκιαούρ» καὶ διέδιδαν πρὸς καταπτώσειν τῶν ραγιάδων τὴν μίαν ἡμέραν οὐ ἤχμαλώτισαν 50 χιλιάδας Ρώσους, τὴν ἄλλην 100! καὶ κάποτε 300! χιλιάδες, καθὼς μᾶς διηγείται ἀξιόπιστος συμπολίτης.

Ὑπὸ τοιαύτας λοιπὸν συνθήκας ἐπῆλθεν ἡ Ἀγγλικὴ Κατοχή, ὥστε νὰ μὴ εἶνε καθόλου ἀνεξήγητος ἡ στάσις τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων καὶ δὴ τῶν Λευκωσιωτῶν, ὅπου ἡ μεγάλη «φαραονιά» εἶχε τὴν φωληρὰν τῆς, ἀπέναντι τοῦ μεγάλου γεγονότος τῆς ἀλλαγῆς τοῦ Καθεστώτος καὶ τῆς καταλήψεως τῆς Νήσου ὑπὸ τῆς κραταιᾶς Ἀγγλίας.

Ὁ κόσμος εἶναι ἀφιερωμένος ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δουλειάν του μὲ προσήλωσιν ὑποχρεωτικὴν καὶ τρόπον ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει τὴν δουλειὰν πράγματι ὡς προσευχὴν· πρῶτ' πρῶτ' ὁ καθένας 'στὸ μαγαζί του καὶ ἐκεῖ ἐργασία σιωπηλὴ· συζητήσεις, φωνές καὶ ἐν γένει κίνησις μεγάλη καὶ ἀγοραῖος θόρυβος εἶναι ἄγνωστα πράγματα. Κέντρα δημόσια τίποτε· κυρίως δύο Καφενεῖα ὑπῆρχον εἰς ὅλην τὴν ἀγορὰν, τὸ Γεσίλ Καζίνο καὶ ἓνα ἄλλο εἰς τὴν Ἀγορὰν Κύκκου μὲ ἀνώγειον χρησιμοποιοῦμενον καὶ ὡς Ξενοδοχεῖον, ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι τὸ Κατάστημα τοῦ κ. Δ. Δημάδη καὶ διευθυνόμενον ἀπὸ κάποιον—περίφημον τότε—Γεωργιάτην τοῦ Σιεκκερτζή.

Σημειωτέον ὅτι ἡ τότε Ἀγορὰ κατὰ τὰς δοθείσας εἰς ἡμᾶς πληροφορίας δὲν ἦτο ἢ τὸ 1)20 τῆς σημερινῆς, κυρίως δὲ ἐξετείνετο ἀπὸ τὸ Κιουπροῦπαση ἕως τὸν Πλάτανον μὲ ἐλάχιστα μαγαζιά, κυρίως μαγαζιά τροφίμων—εἰς κάθε ἓνα σχεδὸν τῶν ὁποίων ἦσαν κρεμασμένα καὶ κρέατα—καὶ θουζικῶν. Κατὰ τὰς δοθείσας εἰς ἡμᾶς πληροφορίας ἡ ζωὴ θὰ ἦτο φρικώδης διὰ τὰ μαγαζιά ποῦ ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸ Κιουπροῦπαση πρὸς τὴν Πόρταν τῆς Ἀμμοχώστου καὶ εἰς τὴν γραμμὴν ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου πωλοῦνται σήμερον ψάρια πρὸς τὰ ἐπάνω εἰς ἀρκετὰ μέτρα· ἡ ὑπόνομος (ὁ λεγόμενος ποταμὸς) ἦτο ἀνοικτὴ καὶ ἐδέχετο ὅλας τὰς ἀκαθαρσίας καὶ ἐκείνας ἀκόμη διὰ τὰς ὁποίας εἰς κάθε κατοικίαν ὑπάρχει ἰδιαιτέρος κλειστὸς χώρος· φαντασθῆτε λοιπὸν νὰ ἐργάζωνται οἱ ἄνθρωποι ὅλη ἡμέρα μέσα εἰς τὸ δυσωδέστερον καὶ ἀν-

θυγιεινότερον περιβάλλον και να περιμένουν τον χειμώνα να βρέξει, δια να παρασύρη ή βροχή τους σωρούς των άκαθαρισίων. Έρχεται τώρα φυσικόν το ερώτημα: Καί το Δημομαρχειον τι έκαμνε; Δημομαρχειοι εκτελοῦντες δημοτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλ' αὐτοὶ ἦσαν μόνον δια να ζυγίζουν τὰ ψωμιὰ μήπως ἦσαν ἐξίγκι (=λιποβαρῆ) και να εποπτεύουν ὥστε να διατηρῆται τὸ νά ρ κ ι (διατίμησις) ἐπὶ τοῦ κρέατος και τοῦ ψωμιοῦ. Φροντὶς δια τὴν πόλιν, τὴν ὑγείαν και τὴν καθαριότητά της, τοὺς δρόμους κλ. καμμία. Κάθε καταστηματαρχη και κάθε νοικοκυρὰ εἶχε να φροντίζη δια τὴν καθαριότητα τοῦ ἀπέναντι τοῦ μαγαζιοῦ ἢ τοῦ σπιτιοῦ της μέρους τοῦ δρόμου, διότι δημόσιοι σκουπισταὶ δὲν ὑπῆρχαν· ἐννοεῖται δὲ ὅτι οἱ δρόμοι ἦσαν εἰς πρωτόγονον κατάστασιν, ἄστρωτοι και μόνον κάπου κάπου τσιρακιλωμένοι δια να ἦνε τὸ «σάρισμά» των σπίασιμο τῆς σπονδυλικῆς στήλης τοῦ προσώπου· ποῦ θὰ τοὺς ἐσκουπίζε με τὸ κλασσικόν μας φουρκάλι, γιατί σκούπα με μακρὸ ξύλινον χέρι οὔτε εἰς τὸ Σεράγιον δὲν ἦτο εἰς χρῆσιν.

Υδροδιανομὴ με σωλῆνας εἰς σπίτια καθὼς σήμερον ἦτο τελείως ἄγνωστη και ἔπρεπεν ὅλος ὁ κόσμος να τρέχη εἰς τὰς διάφορες δημόσιες κρήνες, τὰς περιφημὰς «φουντάνες» με τὰ ὀνόματά των κάθε μιάν, «τῆς Τζουτζιουῦς» π. χ. «τοῦ Μαύρου», «τῆς Καρυδιᾶς» κ.λ. Πρωτόγονος τελείως ἦταν ὁ τρόπος τοῦ ποτίσματος τῆς αὐλῆς κάθε σπιτιοῦ· κάθε αὐλὴ δηλ. ἐποτίζετο μέσον τοῦ δρόμου· ἄνοιγε κατόπιν ἀπὸ «παξις» ὁ σουβερετζῆς τὸ νερὸν τῆς φουντάνας τὸ ὅποιον, ἐνῶ ἔτρεχεν ἀπὸ αὐλάκι 'στους δρόμους, συνώδευεν ἕως ὅτου ἐφθανε 'στὸ ξωπόρτι κάθε σπιτιοῦ και ἀπὸ τρύπαν ἐπὶ τούτῳ ἐπερνοῦσε μέσα και ἔσβυνε τὴν δίψαν τῶν δένδρων του.

Κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀντώνιον ὁ Τσελεπῆ-Γιάγκος εἶχε νερὸ 'στὸ σπίτι του διοχετευόμενον με σωλῆνας· πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἀνεφέρετο ὡς προνόμιον δια τὸν πανίσχυρον Κοτζιάμπασην και ὁ Τελεβάντος εἰς τὸν Ἅγ. Λουκᾶν.

Καθὼς ἔλειπεν ἡ ὑπηρεσία καθαριότητος, καθὼς δὲν ἐγένετο ὑδροδιανομὴ εἰς τὰ σπίτια, ἔτσι δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Λευκωσίαν, ἂν και πρωτεύουσαν, φωτισμὸς δια να ἦνε τελεία ἡ ἔλλειψις και στοιχειώδους δημοτικῆς διοικήσεως· ἡ λάμπες και τὸ πετρέλαιον ἦσαν ἀκόμη ἄγνωστα πράγματα εἰς τὴν Κύπρον· ὅταν μετὰ τὴν Κατοχὴν εἰσήχθησαν ἡ πρῶτες λάμπες τὸ πρᾶγμα ἐθεωρήθη κοσμοϊστορικὸν γεγονός και ὁ κόσμος ἔτρεχεν εἰς τὰ ἀρχοντικὰ σπίτια δια να 'δῆ τὴν θαυμασίαν «μηχανὴν» καθὼς τὴν ἔλεγον, ἡ ὁποία ἤρχετο με τὴν πόζαν νάντικαταστήση τὸν ταπεινὸν λύχνον....

Με τον ερχομό της Αγγλικής εξουσίας το 1878, άρχισε και η παράλληλη εισαγωγή της «ευρωπαϊκής» μουσικής, στο νησί. Τα νταούλια, οι ζορνέδες και τα βιολιά ανταγωνίζονται πια, με τα πιάνο και τα πνευστά. Το 1900 ιδρύεται από την αποικιοκρατική κυβέρνηση η πρώτη φιλαρμονική της αστυνομίας. Για το σκοπό αυτό προσλαμβάνεται ο γαλλοκύπριος Αμβρόσιος Τζοζεφέν ο οποίος μετά τις σπουδές του στο Μονπελλιέ εργαζόταν σαν δάσκαλος της μουσικής στη Παλαιστίνη, τη Κωνσταντινούπολη και αλλού.

Μετά από τρία τόσα χρόνια εκπαίδευσης η φιλαρμονική ήταν σε θέση να παινίζει τα κυριακάτικα πρωϊνά στο δημοτικό κήπο και σ' όλες τις σημαντικές εκδηλώσεις της πόλης όπως π.χ. τη κηδεία κάποιου σπουδαίου προσώπου, ή στα εγκαίνια του τραίνου (1905).

Η φιλαρμονική απαρτιζόταν από 30 άτομα. Περιείχε κλαρίνα, φλαούτα, πίκκολο, κορνέττα, τούμπες, γαλλική κόρνα, μπάσσο και τύμπανα. Στο κέντρο της φωτογραφίας με τη μπαγκέτα ο ιδρυτής της.

Στο πίσω μέρος του αντίτυπου αυτού υπάρχει η εξής αφιέρωση: Εκλεχτό το δώρον όπερ μοι εδώνισεν ο Γεώργιος Αδάμου και περιέχει τους εν τη μουσική καταλαβόντας θέσιν εκ των εν τη κυβερνήσει υπαλλήλων. Γ. Γρηγοριάδης ;/8/1903

Ο Αμβρόσιος Ζοζεφέν

Βραδυά αφιερωμένη στην ποίηση του Μιχάλη Πασιαρδῆ (Εναλλάξ 30-4-85)

Στο καφεθέατρο «Εναλλάξ» στις 30.4.85 στα πλαίσια του προγράμματος «Τρίτη και θέμα» είχαμε την ευκαιρία ν' απολαύσουμε μιαν εξαιρετικήν βραδυά, αφιερωμένη στο ποιητή Μιχάλη Πασιαρδῆ. Εισηγητής του θέματος, ο Μάριος Τεμπριώτης. Ποήματα διάβασαν εναλλάξ, ο Κώστας Χαραλαμπίδης και η κ. Μαρούσα Αβραμίδου. Στην εισήγηση του ο Μάριος Τεμπριώτης σημειώνει:

«Η εποχή μας είναι μια εποχή σκληρή, και η ευαίσθητη, μοναχική φύση του Μιχάλη Πασιαρδῆ αντιδρά σ' αυτή τη πραγματικότητα με το δικό της ιδιόρρυθμο εσωτερικό λυρισμό. Ο Μιχάλης Πασιαρδῆς με βαθιές χωριάτικες ρίζες εκπροσωπεί ίσως τη πιο βασανισμένη και ταλαιπωρημένη κυπριακή γενιά. Τη γενιά που έζησε και συμμετείχε στα πιο σημαντικά αλλά και τα πιο δραματικά γεγονότα της νεώτερης Κυπριακής ιστορίας, που ανδρώθηκε μέσα στην αντιαποικιακή επανάσταση, αλλά και που ένοιωσε τη ταπείνωση της ήττας.

Όστε λοιπόν μακρά λαέ μου!
Χώρια λοιπόν! Εσύ κι' εγώ σ'
αυτό το κόσμο, σ' αυτό το δύ-
σκολο καιρό. Ας είναι. Κλαιύ.
Το δάκρυ είν' το άλλο αίμα, ο
άλλος άρτος ο πικρός. Σ'
αφήνω γεια πατρίδα μου πο-
διά στη θάλασσα, κλαδί στο
ήλιο! Κάνω ευχή λαέ μου! Μη
το κακό, μη το κακό. Ας μη
μας έβρη. Μη.

Αν λοιπόν η ποίηση του Μιχάλη Πασιαρδῆ είναι διαποτισμένη με θλίψη, η αν τη διαπερνά μερικές φορές μια γεύση θανάτου, δεν είναι γιατί η ίδια η φύση του ποιητή αντιδρά ήρεμα, χωρίς φωνές και κατώματα, στην βιαιότητα μιας εποχής, με την οποία δεν είναι ξένος, αλλά ο ίδιος αισθάνεται ότι δεν ταιριάζει στη δική του μελωδιά, στη δική του ευαίσθητη και ανυπεράσπιστη προσωπικότη-
τα..

*Τ' αυτοκτόνο πουλί
έκλεισε τα φτερά του
κι έπεφτε σα σφαίρα στο
βράχο
Μια στιγμή, πριν συντριβεί,
άνοιξε τα φτερά του
- ήταν αργά.*

Ίσως γι' αυτό ο Μιχάλης Πασιαρδῆς μας έδωσε μέσα από τους στίχους του στιγμές ασύγκριτου εσωτερικού λυρισμού, και μας έδειξε ένα γνήσιο δημιουργικό ταλέντο διαποτισμένο με τη βαθιά τιμιότητα που φέρνει ο ίδιος μέσα του σαν καλλιτέχνης.

*Μεσημέρι
η σιωπή μουντζουρώνει
τα δάκτυλα της στο φως
βάφει τις πέτρες, τους
τοιχους, χρυσώνει τις
όρνιθες, τις φωνές των
παιδιών,
το κουνριαχτό της ημέρας.
Κάνει ακόμη τ' αυτιά
του γαϊδάρου να λάμπουν
σαν μικρά καμπαναριά
ξωκκλησιών.*

○

— Πάνω στο κλώνο 'νου
δέντρου αντί πουλί να κάστει
— ήρτε το σιέρι σου κρυφά
τα φύλλα να ταράξει
— τζι' ακούστηκε τζιαι μια
φωνή μα 'ν' ήταν η φωνή
σου
— που λάλε π' όσα αγάπησα
επήρες τα μαζί σου.

○

— Είπες το όϊ τζ' έγυρες τζι
κάτω στο καντούνι
— έσπασαν ούλα τα κλωνιά,
τζ' εγίνικα κατσούνι
— Ει' να ξεράνω που καλά
τζ' εν θα ξαναπολιώσω
— μα να νεφάνης να σε δω
πριχού να ξεψυσιήσω.

Μ' αυτή την εικόνα του μεσημεριού ο Μιχάλης μαζί με πολλές άλλες, μας αναγκάζει να νιώσουμε τις χωριάτικες ρίζες των εικόνων του, και τις αφήνει να εισχωρήσουν βαθιά μέσα μας, για να θυμίζουν σε όλους εμάς, το ασύγκριτο βασανισμένο Κυπριακό τοπίο, που χάνεται μπροστά στα μάτια μας και που το βιάζει καθημερινά η εισβολή της «προόδου».

Το πραξικόπημα η εισβολή και η κατοχή του νησιού, διεισδυσαν βίαια μέσα στη δομή των στίχων του, και τη γεύση του θανάτου. Ο λυρικός Μιχάλης Πασιαρδῆς σηκώνει τη φωνή και διαμαρτύρεται. Μεταμορφώνει την ανυποψία του να αντιστρέψει τα γεγονότα, σε τραγούδι, για να περιχαράκώσει και ν' ασαλέψει τη μνήμη. Τη μνήμη μιας περήφανης και λεύτερης Κύπρου.

*Δεν είναι η Λευκωσία απόψε
η πόλη του γλυκού
καλοκαιριού
του δειλινού π' άναβε τ' άστρα
αυτή που ξέραμε ως εχτές
που πίναμε σ' ένα ποτήρι τη
δροσιά της.
Απόψε στα στενά παίζουν το
θάνατο
κάθε γωνιά φωτιά κι' αγώνας
Η Λευκωσία απόψε πολεμά
και πέφτει.*

Στο Μιχάλη Πασιαρδῆ βρίσκει κανένας πολύτιμες στροφές διαποτισμένες από την εποχή μας, ολόκληρο το έργο του είναι διαποτισμένο

απ' αυτή.

Όστόσο ο Μιχάλης δεν είναι ο ποιητής αυτής της εποχής, είναι ενός άλλου κόσμου.

Η εποχή μας είναι σκληρή, βίαια ανελέητη. Ο σημερινός τεχνολογικός πολιτισμός υψώνεται πάνω από τη θέληση τις ελπίδες και τις προσδοκίες του καθημερινού ανθρώπου, είναι ισοπεδωτικός, αλλοτριτικός, καταστροφικός.

Ζούμε ίσως στη πιο αβέβαιη περίοδο της ιστορίας. Ό,τι δημιούργησε μέχρι σήμερα η ανθρωπότητα κινδυνεύει να χαθεί μέσα σε κλάσματα του λεπτού. Η σημερινή παρακμή προκαλεί μια ανυπόφορη κοινωνική όξυνση που αντανακλάται άμεσα και στη τέχνη και κάνει πιο αναγκαία την απαίτηση για μια τέχνη λυτρωτική. Το γνήσιο λυρικό ταλέντο του Μιχάλη Πασιαρδῆ θα μπορούσε ν' απλωθεί ως το τέλος στη περίπτωση που η φωνή θα ήταν πιο αρμονική χαρούμενη, γεμάτη τραγούδια, σ' ένα κόσμο που δεν θα βασιλεύε εξουσιαστικής η βία, ο πόλεμος, η αδικία, μα η αγάπη, ο έρωτας και η κυριαρχία της άνοιξης και του φωτός.

*Κανοναρχώντας τη σιωπή,
πριονίζοντας το χρόνο
Κλαδί του τραγουδιού
Μετέχοντας και Μη ο
τζιτζικας
Καιρός του θέρους
το πυροφόρο άλογο*

έκανε τρεις γύρους του οριζοντα
Κι ήρθε και στάθηκε
μπροστά στην εκκλησία
Απ' τη δοξαρωτή πορτούλα
βγήκε ο Άγιος να το
καλωσορίσει.

Αυτή η εποχή θα ερθή.
Στους καιρούς μας θα έχουμε
ακόμα πιο πολλές σκληρές
αδυσώπητες μάχες των αν-
θρώπων με τους ανθρώπους.
Κι' έπειτα θάρθουν άλλες
εποχές που τις προετοιμά-
ζουν οι σημερινοί αγώνες. Τό-
τε πιο άτομο θα μπορέσει ν'
ανοίξει σαν αληθινό λουλούδι,
καθώς θ' ανθοβολήσει η
ποίηση. Οι άνθρωποι θα κα-
τακτήσουν την υπέρτατη πάλ-
λη για κάθε άτομο το δικαίω-
μα όχι μόνο στο ψωμί μα και
στη ποίηση.

Μέχρι τότε ο Μιχάλης Πασι-
αρθής θα είναι δίπλα μας,
μαζί μας για να μας θυμίζει με
τη μελωδία των στίχων του
πως το κυπριακό τοπίο ακό-
μα δεν πέθανε, ότι πίσω από
το μπετόν και τα συρματοπλέ-
γματα οι κάμποι μας ακόμα
πρασινίζουν και πως τα λου-
λούδια κοκκινίζουν πάντα κά-
θε άνοιξη και πεθαίνουν με το
έμπα του καλοκαιριού.

Ας μη χάνουμε λοιπόν το
θάρρος μας Μιχάλη, ας κα-
τακτήσουμε για τον καθένα
και για τη κάθε μια, το δικαί-
ωμα στο ψωμί, το δικαίωμα
στη χαρά, το δικαίωμα στον
έρωτα και το δικαίωμα στη
ποίηση.

Ο άνθρωπος βουλιάζει εύκολα
μέσα στη λάσπη του χωματό-
δρομου, στα κέρδη
της χειρονομίας, τη συναλλαγή,
ο άνθρωπος χάνεται γρήγορα
Ο άνθρωπος βουλιάζει εύκο-
λα
μέσα στα σπία, στα υπόγεια
μες στο τετράγωνο του
οχτώγρου
στο δούνα και λάβειν της
μέρας
Ο άνθρωπος είναι λεία εύκολη
σκορπίζει στο φιλί, ξεχνάει,
ο πρωϊνός του ήλιος σβήνεται
η νύχτα έρχεται και του
καρφώνει
Ο άνθρωπος βουλιάζει εύκολα
γι' αυτό σας λέω, εδώ
χτυπάτε
σταθείτε όρθιοι και μην
αφήσετε
το πρώτο παιδικό όνειρο να
φύγει

Ακολούθως ο ποιητής
αναφέρθηκε στην αλληλο-
γραφίες του με το Παύλο Λι-
ασίδη. Λέει σχετικά:

Είχα γράψει ένα τετρά-
στιχο για το Παύλο με σκοπό
να το βάλω σε μια συλλογή
μου με τον τίτλο Π. Λιασίδης.
Ο Κωστής που το διάβασε
«στείλε το» λέει μου «και θα
σου απαντήσει». Το έστειλα
μου απάντησε και το πράγμα
έμεινε ως εκεί. Αργότερα ο
ίδιος μου έστειλε άλλα δυο
ποιήματα ένα για προσωπικό
μας θέμα και άλλο για να μου
ανακοινώσει τη γέννηση του
πρώτου του εγγονιού. Στη
συνέχεια, στα 70 του χρόνια
του στέλλω εγώ ένα και του
γράφω:

— Κοστρείς του Μάρτη
έκλεισες Παύλο τα 70
— μα πε πως είσαι 20, για
τζαι 25 ίντα
— γιατί εν' ο στίχος σου
δροσιά, τζ' όμορφο καλο-
τζαίρι
— προίκα που το παράδεισο,
της νίκης σου το ταίρι.

Το περιβόλι του ήταν το
οπτικό του στούντιο και του
γράφω:

— Θέλω για να ρτω μιαν ημέ-
ρα στο περιβόλι σου δίχα να
ξέρης, να βρεθώ μες το σπι-
τουϊ
— Εσύ να μάσιεσαι να γρά-
φεις τζαι το ταίρι σου να πό-
ξω να τσαπίζει ένα δεντρούϊ
— Τζαι να τζαι βούτημα του
ήλιου, καταδειλίνα να ρκεται
χαμηλά το φως να δύνει
— Εσού να γράφεις ν' ανα-
στήνεις φως στη κόλλα σου
να σβύννει ο ήλιος τζαι τα
πλούτη του ν' αφήνει.

— Είσαι δεχτός όποτε θέλεις
στο περιβόλι μου
— μα δύμμα νίλιο εν' αρκε-
τά, να συντομέψης
— έλα στες τρεις γιατί στες
τέσσερεις βιώνω τα τζαι
στου Κωστή για του Χρουσή
να με γυρέψης.

— Τζαι δύμμα νήλιου, τζειν
την ώρα που φαντάζεσαι στο
νήλιο τζαι μέναν αναστάσεις
— Εγίω' μαι στη καμάρα του
διχώρου μου τζαι δοξά-
ζω να κοπιάσης.

— Το περιβολούϊ πιον επήε,
εβουλώθηκε πας τα παιθκιά
μου τζαι μείνα τζεγκένης.

— Είμαι που κάτω στη καμά-
ρα του διχώρου μου αντί πιθό-
ρι που' τουν πριν ο Διογέ-
νης.

— Δόστου δουλειάν όπου
'μου παιθκίος μα' χουν
προσθήσε το' να προστάθι
να το κάμω να' ρτει τρία

— Σήμερα γίνεται διαίρεση,
τζ' αφάιρεση που ήσουν πού-
ποτε λαλεί τζ' η παροιμία.

— Ζωή μαυρόψα, οι ορπίδες
τζ' αν μας λείπασι

— Πως έσει δεύτερη ζωή
τζαι άλλη κρίση
— με πορπισιά οι παραπάνω
ήσει να σβύννουςι
— ήτου θεός τζίνος που ήβρε
τουν' τη λύση.

— Εναν αμμέ, το μαύρο έχω
που γεννήσιος μου

— πο με σπουδάσασι πο πεί-
ραζεν η φτώσια

— τζαι εν έχω δύναμη στο
νουν όπως στη θέληση να
παραγύρνω μανιχός μου μιά-
λα αντρόσια.

— Με μαραζώνεις πο εν
εσπούδασες

τζαι μεν έσεις για τουτ' το λο
παράπονο κανένα

— που τα νερά που τρέχουν
εν τα βρυσιμιά τα πιο γλυτζιά

τζαι τα βτ οτζιμισμένα

— Όσοι σπουδάσουν με
θαρκέσαι τζ' αθρωπέφκουν-
ται για γίνονται της γνώσης
φάροι να φωτίσουν.

— Μετρούν τα γράμματα
τους που μαθαίνουςι με τους
παράες που' να καζαντίσουν.

— Τζαι εν περιτόό να σου το
πω πως εν γοράζονται η
ποίηση τζ' η ανθρωπιά με
τους παραάες

— Τζαι ξέρεις το πως τζ' ο
χριστός τους μαθητές του
εδκιάλεξε τους που μες τους
ψαράες.

— Τζαι ξέρεις το πως τζ' ο
χριστός τους μαθητές του
εδκιάλεξε τους που μες τους
ψαράες.

Ακολουθούν δυο ανέκδοτα
ποιήματα:

— Πέρι ο χρόνος ήταν κίτρι-
νος σα να κυπήσανε στη γη
τ' αυγά χιλιάδων αστεριών
— Εφέτος είναι μαύρος
αφού μου λείπουνε τα μάτια
σου κι' ο κόσμος
— Του χρόνου θα γυρίσει στο
σταχτί θα' ναι η προβιά μου
στους καιρούς των παγετών.

Απ' εκεί ο δρόμος κοβόταν
απότομα

Απ' εδώ προχωρούσε σ' ένα
βάθος απρόσμενο

Απ' εκεί λοιπόν φάνηκε ο
παλιός ο αμαξάς με τα τέσσε-
ρα άλογα

Στο ζεβρί του χέρι το μασιτίγο
και κάτι σα ματογιάλια στο
δεξιό του.

Τ' άλογα μοιάζουν ορφανά
δίχως τ' αμάξι τους

οι μικρές σκιές που φανήκαν
στο βάθος απ' εδώ μεγαλώ-
σαν

Ήταν οι νεκροί αγγελιαφό-
ροι του περασμένου πολέμου
Τα μαντάτα τους ήταν και πά-
λι μιας ήπας.

Μνήμη Πορφύριου Δίκαιου.
Πύλη αμμοχώστου, 13 Μαΐ-
ου. Ένα κοινό που θέλησε
έστω και για λίγες ώρες να
τιμήσει ένα μεγάλο Κύπριο
αρχαιολόγο, αλλά συνάμα
και ένα άνθρωπο που έζησε
και αγάπησε τον τόπο του
όσο λίγοι.

Το αφιέρωμα και η έκθεση
ήταν πρωτοβουλία της Πολι-

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΠΟΡΦΥΡΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

Εκδήλωση του Δήμου Λευκωσίας 13-20 Μαΐου 1985

τιστικής Υπηρεσίας του Δήμου Λευκωσίας.

Ο Πορφύριος Δίκαιος δικάια θεωρείται από την νέα γενιά των αρχαιολόγων, σαν ο πατέρας της Κυπριακής αρχαιολογίας. Γεννημένος το 1904 στη Λευκωσία, από πατέρα Καραβιώτη, και μάνα αη-Κασσιανίτισσα, ο Πορφύριος Δίκαιος έζησε τα παιδικά του χρόνια στο πατρικό

του σπιτι στον Άη-Αντώνη, φοίτησε στο Παγκύπριο βοηθώντας τον πατέρα του στο επάγγελμα της ραπτικής. Το 1923, φεύγει με υποτροφία της Επιτροπείας του Κυπριακού Μουσείου για σπουδές στην Αθήνα πρώτα και μετέπειτα στην Αγγλία. Το 1929, επιστρέφει στην Κύπρο, και διορίζεται αμέσως βοηθός έφορος του Κυπριακού Μουσείου. Μαζί με την ευθύνη για την οργάνωση, και διοικητική διεύθυνση του Κυπριακού Μουσείου, τον ακολουθούμε από το 1930 μέχρι το 1963, ημερομηνία που έφυγε από τη Κύπρο στις πιο σημαντικές ανασκαφές.

1930-31 Βουνοός
1933-35 Ερήμη
1936-46 Χοιροκοιτία
1941 Τρουλλί
1942 Αμπελικού
1943 Φιλιά
1947 Καλαβασός
1948-58 Έγκωμη.

Οι ανασκαφές του Πορφύριου Δίκαιου, φέρνουν την Κύπρο στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, του νέου πλέον κλάδου που λέγεται Μεσογειακή Αρχαιολογία. Οι ανακαλύψεις του στην Έγκωμη

φέρουν στο φως μια πόλη ολόκληρη, με ιδιαίτερο οδικό σύστημα, με σπίτια από κανονικούς ογκολίθους, αλλά ίσως και την πιο σημαντική αποκάλυψη, αυτή της εγκαταστάσεως των Ελλήνων στο νησί.

Το 1963 αναγκάζεται να φύγει από την Κύπρο, και πηγαίνει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής πρώτα, και τέλος στην Ευρώπη, στην Χαϊδελβέργη της Γερμανίας. Εκεί με πολλές δυσκολίες, και με την βοήθεια του ξένου Πανεπιστημίου, που τον υποστηρίζει, εκδίδει το σύγγραμμα της ζωής του, την Έγκωμη. Ο θάνατος τον βρίσκει στις 17 Αυγούστου του 1971.

Στην εκδήλωση που χαιρέτησε ο Δήμαρχος μίλησαν οι αρχαιολόγοι, Δρ. Ινώ Μιχαηλίδου-Νικολάου, ο Γερμανός καθηγητής και στενός συνεργάτης του Δίκαιου Prof. H.G. BUCHOLZ και η Άννα Μαραγκού. Ο καθένας έδωσε στο ακροατήριο μια ιδιαίτερη σκοπιά του Πορφύριου Δίκαιου. Η Δρ. Ινώ Νικολάου, επεξήγησε το ανασκαφικό του έργο και τη

σημασία του στον τομέα της έρευνας της Κυπριακής αρχαιολογίας. Τόνισε την συμβολή του στην οργάνωση και ταξινόμηση υλικού που επικρατεί ακόμη σήμερα στο Κυπριακό Μουσείο. Ο καθηγητής Dr. Bucholz τόνισε τη ιδιαίτερη θέση που έχει το έργο του Πορφύριου Δίκαιου στην αρχαιολογία και στα ξένα πανεπιστήμια καθώς και τη συμβολή του στα Πανεπιστήμια στα οποία διητέλεσε καθηγητής. Μίλησε για το εκδοτικό έργο του Δίκαιου, με ιδιαίτερη έμφαση στον κατάλογο του Κυπριακού Μουσείου, καθώς και στα δυο μεγαλύτερα του έργα την «Έγκωμη» και τη «Χοιροκοιτία». Η Άννα Μαραγκού, έδωσε στον κόσμο, ένα άγνωστο Δίκαιο, ένα φωτογράφο-ποιητή, για τον οποίο ο κόσμος και οι μορφές της Κύπρου είχαν μια ιδιαίτερη σημασία.

Η σύνδεση με τον τόπο είναι μοναδική. Μέσα από τα γράμματα του που είχα την τύχη να διαβάσω είτε αυτά απευθύνονται στη στενή του οικογένεια είτε σε φίλους ένα είναι το ερώτημα του πως είναι η Κύπρος, πως είναι ο τόπος και οι άνθρωποι που αγάπησε, η εκκλησία του Αγίου Αντώνη στη Λευκωσία όπου ήταν το πατρικό σπίτι το μοναστήρι του Αποστόλου Αντρέα.

Στη συνέχεια έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης για τη ζωή και το έργο του Δίκαιου. Η έκθεση αποτελείτο από φωτογραφίες με μια χρονική κατάταξη, της ζωής και των σημαντικότερων ανασκαφών του Δίκαιου. Ανάμεσα στις καθαρά αρχαιολογικές φωτογραφίες χαρήκαμε ιδιαίτερα τις φωτογραφίες του κόσμου των ανασκαφών, των απλών χωρικών, των γυναικών, των παιδιών και ιδιαίτερα της απόδοσης του ποιήματος του Γ. Σεφέρη για την Έγκωμη.

Με χαρά μαθαίνουμε ότι η έκθεση αυτή θα μεταφερθεί και στις άλλες πόλεις της Κύπρου. Ένα πρώτο βήμα στην αποκέντρωση που τόσο πολύ χρειάζεται ο τόπος αυτός.

Ήταν πλατύς ο κάμπος και στρωτός από μακριά φαινόταν

τὸ γύρισμα χειρῶν ποῦ σκάβαν.

Σεὸν φθρὰνὸ τὰ σύννεφα πολλές καμπύλες, κάπου-κάπου μιά σάλπιγγα χρυσεὴ και ρόδινη· τὸ δαίλι.

Στὸ λίγοστό χορτάρι και στ' ἀγκάθια τριγυρίζαν ψιλὲς ἀποβροχάρισσες ἀνάσες· θὰ γε βρέξει

πέρα στὶς ἄκρες τὰ βουνά ποῦ ἐπαίρναν χρώμα.

ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΕΣΙΑΣ

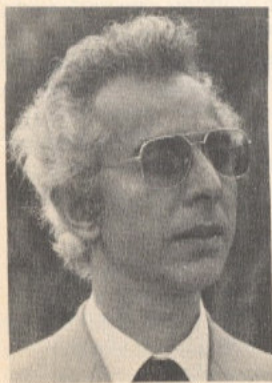
Ήταν πικρά ώρα για τον Μάϊου
 κι από τα τείχη (πρωτόβιο λογος)
 τήχηρα Jabs στις τείχη η ώρα
 πρ δάκρυα της Αναλίστα κολύβια
 το αίσθητό προποτι τον γαργαλις.

Η φιλία προφύλαξη στα δάκρυά του,
 φουδούσε τον καρδιά του, πρ δάκρυα η φωνή
 κι έφραε ο Jabs συρροφύφρα
 στα τείχη τα δοκίμαρα της Λευκωσίας.

Κάθε φορά που π' έβλεπα τον Λυκάβαρα Τούρκου
 σέρταν ξωταύ τους το αλμα του κερβού
 τήχηρα κι αδελφού και γιου και δώδεκα,
 σε κείτη του νεκρού παρροφά
 η ανολήτη καρδιά τους στήληρα.

Να βοηθήσω σε προπαίν από τα τείχη,
 τους δάκρυα πρ δάκρυα η χύμη να θυμώ
 τον κήρυκα προφύφρα του αγάπηφρα
 στήληρα και φίλου. Και νεκρός ερική.

Ένας πρ δάκρυα από τους πιο καλούς
 το αλμα τον φουδούσε και το κίβρα
 ολότι κερβούρα, π' κτήφρα όπως

σκήμπρς για το νεκρό: αντέχαι να τον σέρταν
 του κήρυκα Τούρκου π' έβλεπα.

Αυτή είναι η ποίηση του αγροφύφρα
 λέκτου της συστοχίας τήχηρα, να τον εβέτα
 ώτα σε τμήφρα κήρυκα, τήχη
 από π' έβλεπα πρ δάκρυα και κήρυκα κήρυκα
 πρ δάκρυα του Δυκότου Κήρυκα, στα κήρυκα
 δάκρυα του κήρυκα, στα κήρυκα δάκρυα
 και να κήρυκα κήρυκα του κήρυκα
 στήληρα, η κήρυκα τους στήληρα
 από π' κήρυκα πρ δάκρυα του κήρυκα
 κι η κήρυκα πρ δάκρυα του κήρυκα
 κι οι κήρυκα τους κήρυκα
 κήρυκα από το κήρυκα - ο κήρυκα τους είναι
 ο κήρυκα κήρυκα, το κήρυκα και το κήρυκα,
 το πιο κήρυκα κήρυκα και κήρυκα,
 το κήρυκα κι η κήρυκα του πρ δάκρυα
 κήρυκα να τον κήρυκα κήρυκα
 πρ δάκρυα τους κήρυκα η κήρυκα -
 κήρυκα σε κήρυκα κήρυκα, όλα είναι κήρυκα
 κήρυκα του κήρυκα πρ δάκρυα
 τα κήρυκα τα κήρυκα κήρυκα
 στα κήρυκα κήρυκα τους κήρυκα.

Μάρτιος 1983

Κυρίως Χυφούρα

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

Μέσα στα γενικότερα δικαιώματα του πολίτη, ένα βασικό δικαίωμα, είναι και το δικαίωμα στην Πόλη. Ένα δικαίωμα που δεν έχει σχέση με την ικανοποίηση των αναγκών που μας επιβάλλει καταναγκαστικά το σύστημα εξουσίας, κοινωνικό και πολεοδομικό.

Το δικαίωμα στην πόλη κυρίως συναρτάται με κάποιες άλλες ανάγκες ιδιότυπες, αλλά πολύ σημαντικές για τον άνθρωπο, όπως είναι η ανάγκη της δημιουργικής ενασχόλησης (ανάγκη έργου και όχι προϊόντος), η ανάγκη πληροφόρησης, φαντασίας, παιχνιδιού, δραστηριοτήτων αναψυχής κλπ. Μιλάμε βασικά για την ανάγκη του ελεύθερου χρόνου, και αφού ο χρόνος είναι αδιανόητος χωρίς τον χώρο, έτσι ουσιαστικά μιλάμε για τις ανάγκες χαρακτηριστικών τόπων: Τόπων συνάντησης, ανταλλαγής τόπων ταυτοχρονικότητας και επικινδυνότητας.

Δικαίωμα στην πόλη, σημαίνει δικαίωμα χρήσης της πόλης: (δρόμων, πλατειών, κτιρίων, μνημείων κλπ.) στο ίδιο πνεύμα που λειτουργούσε παλιά το πανηγύρι και η γιορτή. Χρήση δηλ. για ευχαρίστηση και επικοινωνία, όπου η ικανοποίηση λειτουργεί αυθόρμητα, απρόοπτα και φυσικά. Χρήση του χώρου σαν αξίας χρήσης (σαν έργου) και όχι σαν ανταλλαχτική αξία (εμπορεύματος για αγοραπωλησία).

ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Το δικαίωμα στην πόλη είναι ένα δικαίωμα που συνυπάρχει με την συνείδηση της πόλης. Συνείδηση και δικαίωμα στην πόλη αποτελούν τα συνθετικά μιας ενότητας αναγκαίας τόσο στην διαδικασία διαχείρισης, όσο και μετασχηματισμού της πόλης.

Χωρίς την συνείδηση της πόλης, κάτι που τείνει να διαλυθεί σήμερα με την αποξένωση την ανωνυμία και την αντιπαράθεση πληθυσμών που προκαλεί η σύγχρονη πόλη, (όπως τείνει να διαλυθεί και η ταυτότητα του κάτοικου της πόλης) αποτελεί το ουσιαστικό βάθος πάνω στο οποίο οικοδομείται το δικαίωμα στην πόλη.

Το δικαίωμα στην πόλη έχει ένα χαρακτήρα Κοινωνικό από την φύση του αντικείμενου που το καθορίζει. Γιατί σε τελευταία ανάλυση τί άλλο είναι η πόλη από την προβολή της Κοινωνίας πάνω στο έδαφος;

Η ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ

Στο πολύπλοκο φάσμα των χωρικών φαινομένων μιας σύγχρονης πόλης, ένα ιδιαίτερη σημασία μέρος είναι το παλιό μέρος μιας πόλης, το ιστορικό κέντρο όπως συνήθίζεται να αποκαλείται. Στην αυτική πραγματικότητα της σημερινής Λευκωσίας η παλιά περιτοχιμένη Λευ-

κωσία αποτελεί το ιστορικό κέντρο.

Το ιστορικό κέντρο είναι ανεπανάληπτο και μοναδικό έργο στην ιστορία της πόλης της Λευκωσίας. Είναι μια αναντικατάσταση μαρτυρία και αναπόσπαστο συνθετικό στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου, ταυτότητας που ορθοθετεί ταυτόχρονα και την ιστορική συνείδηση - συνέχεια του κυπριακού λαού.

Σημσιολογικά η παλιά Λευκωσία διαθέτει διαστάσεις διδαχτικές, αποτελεί ανατικατάστατο εργαλείο παιδείας, κίνητρο και ερέθισμα δημιουργίας πνευματικής και καλλιτεχνικής.

Οι αισθητικές και άλλες ιδιότητες της, την καθιστούν σαν μια αξεπέραστη αξία χρήσης, αξία που δικαιούται να την χρησιμοποιεί ολόκληρη η πόλη.

Από αξιολογική σκοπιά αποτελεί του πολυτιμότερο θησαυρό του τόπου στο επίπεδο του κτιστού περιβάλλοντος.

ΟΡΓΑΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ

Η αντίληψη δε, πως η παλιά Λευκωσία είναι ένα ενιαίο οργανικό σύνολο και όχι ο συνδυασμός μεμονωμένων προσθετικών επεισοδίων, προσδίδει στην ιστορική πόλη μια καθολική έννοια. Η αναγνώριση αυτού του καθολικού (συνολικού) σχήματος της εντός των τοιχών Λευκωσίας, είναι αδιανόητο να αμφισβητηθεί από οποιοδήποτε, γιατί οι όροι που συνθέτουν αυτό το όλο είναι αντικειμενικοί. Δυστυχώς κάποιοι που στα χέρια τους σφριάζονται οι σημαντικές αποφάσεις για την παλιά πόλη χειρίζονται την εντοχισμένη Λευκωσία σαν ένα άθροισμα μεμονωμένων στιγμών. (μεμονωμένα διατηρήσει κτίρια). Π.χ. αυτή η στάση που αντιφάσκει με την αντικειμενική πραγματικότητα οδηγεί αναμιβόλα στην περετώρη εξάρθρωση και κατακρηματισμό του ιστορικού κέντρου.

Η ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ ΣΑΝ ΜΝΗΜΕΙΟ

Η αναγνώριση του εξ' αντικειμένου καθολικού χαρακτήρα της παλιάς πόλης, η αναγνώριση της ιστορικής της ταυτότητας, η αναγνώριση της μοναδικότητας της σαν έργου και της ποιοτικής της στάθμης καθορίζουν χωρίς δεύτερη συζήτηση πως η παλιά Λευκωσία πρέπει να προσεγγίζεται γενικά σαν ένα μεγάλο μνημείο χώρου, ένα μνημείο ανθρωπολογικό, που αξίζει κάθε θυσίας για να προστατευθεί.

Κάτω λοιπόν από τα πιο πάνω δεδομένα η παλιά Λευκωσία πρέπει να θεωρείται ολόκληρη σαν μνημείο.

Στο βαθμό δε που τα μνημεία μαρτυρούν την ιστορία μιας κοινωνίας, το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης, μιας μνήμης διδαχτικής και ζωντανής, είναι ένα δικαίωμα που το έχει ο κάθε πολίτης, όπως και το δικαίωμα της συμμετοχής. Το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης είναι μέρος του δικαιώματος της πόλης όπως το διαγράφουμε στις πρώτες παραγράφους.

Με τον όρο συλλογική μνήμη δεν εννοούμε την τυπική διαδικασία μνημνεύσης στο στυλ «Δεν ξεχνώ», αλλά μια διεργασία δυναμική και κοινωνική, όπου η συμμετοχή και τα καθημερινά δράματα κρατούν την μνήμη ζωντανή και την παιδεύουν έτσι που η τελευταία να αναπαράγεται και να ανάγει σε ένα επίπε-

δα συνειδητότητας και ιστορικής πραγματώσεως.

Προστασία λοιπόν και συντήρηση της παλιάς πόλης σημαίνει ουσιαστικά προστασία της πολιτιστικής μας ταυτότητας και συνέχειας.

Έγραφε κάποτε ο Konrad Smigielski: «για πόλη χωρίς παλιά κτίρια είναι σαν ένα άνθρωπο χωρίς μνήμη». Αυτή η αλήθεια γίνεται ακόμα πιο αντιληπτή αν σκεφτεί κανείς τι είναι ένας άνθρωπος χωρίς μνήμη.

ΟΧΙ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πριν σχηματιστεί καμιά λανθασμένη αντίληψη για το τι εννοούμε λέγοντας πως το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης σημαίνει προστασία της παλιάς Λευκωσίας, τονίζουμε πως την προστασία από μουσειακή σκοπιά. Αναγνώριση της μνημιακής διάστασης της παλιάς πόλης, δεν συνεπάγεται αυτόματα και την μουσειακή αντίληψη. Αντίθετα το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης αποδίδεται σε μια λειτουργία ζωντανή που τελικά στόχο έχει να επαναπροδώσει στον ιστορικό χώρο την χαμένη του φυσιογνωμία και τον αυθεντικό του ρόλο. Προστασία και συντήρηση σημαίνει να επαναφέρουμε στον παραδοσιακό χώρο την χαμένη αξία χρήσης σε θέση υπερχείσης σε σχέση με την ανταλλαχτική αξία που του προσδίδει το κεφαλαιοκρατικό σύστημα. Η δυνατότητα αυτή υπάρχει μέσα στις ίδιες της ιδιότητες του παραδοσιακού χώρου, ιδιότητες που ευνοούν την επικοινωνία, την γεινιαισία, την συνδιαλλαγή, την αμεσότητα στις σχέσεις.

ΟΧΙ ΣΚΗΝΙΚΑ

Την παλιά Λευκωσία έχουμε δικαίωμα ο καθένας να την εμποδίσουμε να μετατραπεί από τους οποιοδήποτε σε προείσο καναλιώση για τους ξένους και τους τουρίστες όπως έγινε και γίνεται με την «λαϊκή γειτονιά». Η παλιά Λευκωσία ανήκει και θα πρέπει να παραμείνει στους κατοίκους της, και σε όσους θάβηλαν να την κατοικήσουν για να την ζήσουν και όχι να την ξεπουλήσουν.

Το ίδιο πρέπει να εμποδίσουμε τους διάφορους σκηνογράφους που κάτω από τον τίτλο του αρχιτέκτονα ή πολεοδόμου είναι έτοιμοι να μετατρέψουν την παλιά πόλη σ' ένα φετικό σκηνικό που θα αρκείται στην επιφανειακή εμφάνιση και που θα προσπαθεί εκ των υστέρων να εντάξει στον χώρο κοινωνικές σχέσεις ουσιαστικά ανύπαρκτες.

Ας αφήσουμε τις ορέξεις των καταναλωτών οποιασδήποτε εθνικότητας να χωρτάσουν από τις χιλιάδες ψευδοπαροδοσιακές τουριστικές κτιστές «ομορφίες» με τις οποίες κατακλύσαμε τα παράλια μας.

Η παλιά Λευκωσία δεν έχει ανάγκη ούτε από ψεύτικες καμάρες, ούτε από ψεύτικες επενδύσεις από πέτρα, ούτε από ψεύτικες κεραμιδόκοπες στέγες που θα αναπαύονται υποκριτικά πάνω σε κελιμέντες πλάκες από μπeton, ούτε από «μακιγιάζ» στις προσόψεις της οδού Αρμωστόπου. Μπροστά σ' ένα αμφοράγοντα ετοιμασμένο δεν παίρνει κραγιόνια

Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο πρώτο τεύχος με ανακατωμένα τα κεφάλαια. Το ξαναδημοσιεύουμε στο σημερινό αωστιά.

και παύδρα να πασαλείψεις το πρόσωπο και τα νύχια. (Αυτά για το ίδρυμα παλιάς Λευκωσίας, που έχοντας κάποια χρήματα στα ταμεία του δεν βρήκε καλύτερο τρόπο να τα διαθέσει).

Μα ως αφήσουμε σ' ένα άλλο άρθρο τα ζητήματα αυτά κι ως περιοριστούμε σε ό,τι το κείμενο αυτό καθόρισε σαν κύριο αντικείμενο του.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

Το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης, ενώ μπορεί σε θεωρητικό επίπεδο να είναι αναγνωρισμένο από τον καθένα, στην πραγματικότητα παραμένει ένα δικαίωμα χωρίς καμιά κατοχύρωση. Εδώ αφερόμαστε στην κατοχύρωση όχι με την μορφή ή θεωρητική έννοια αλλά με την κοινωνική. Την κατοχύρωση δηλ. εκείνη που κάνει το δικαίωμα δυνατό στην πράξη. Όπου η άσκηση του, μαζική και συνειδητή, διαμορφώνει θελήσεις, αποφάσεις και δράσεις που επηρεγούν καταλυτικά και καθοριστικά στην διαμόρφωση των διαφόρων φαινομένων γύρω από το αντικείμενο του δικαιώματος της συλλογικής μνήμης.

Κάποια δείγματα βέβαια συνειδητοποίησης και κινητικότητα γύρω από την ανάγκη προστασίας της συλλογικής μνήμης, είχαμε στην παλιά Λευκωσία με την μορφή διαφόρων εκδηλώσεων: αρθρογραφία, κινητοποιήσεις εναντίον κατεδαφίσεων, συμμετοχή σε οργανώσεις που στοχεύουν στην διατήρηση της παλιάς πόλης, και άλλα.

Η συνειδητοποίηση αυτή δεν έχει πάρει ακόμα χαρακτηριστική μορφή, ούτε έχει συγκροτηθεί σε μια οργανωμένη δυναμική.

Στο βαθμό που κάποια εξέλιξη διαταράζει τα λιμνάζοντα νερά της καθημερινότητας, κάποιοι (συνώνυμοι ιδίοι) κινητοποιούνται λίγο ή πολύ προς την κατεύθυνση σκίσης στην πράξη του δικαιώματος στην Πόλη. Όμως η εμβρυσική αυτή κατάσταση δεν είναι δύσκολο να μετεξελιχθεί σενα ισχυρό και ενιαίο κίνημα υπεράσπισης του δικαιώματος στην πόλη, ιδιαίτερα του δικαιώματος στην παλιά Λευκωσία.

Παίρνοντας σαν βάση αυτό το δεδομένο οι στήλες αυτές του περιοδικού μας σας, θα επιχειρήσουν αυτή την εμβρυσική συνείδηση για το δικαίωμα στην συλλογική μνήμη, να την βοηθήσουν στο επίπεδο της πληροφορίας και της κηρίας, να αναπτυχθεί σενα ώριμο κίνημα ικανό να διαδραματίσει αποφασιστικό παράγοντα στην διάσωση, συντήρηση και αναβίωση της υποβαθμισμένης παλιάς μας πόλης.

Ο βαθμός επιτυχίας αυτής της προσπάθειας θα εξαρτηθεί ασφαλώς από μια σειρά από βλεπόμενα και ίσως άγνωστους ακόμα παράγοντες. Ένας παράγοντας όμως σημαντικός που δεν μπορεί κανένας να τον καταλάβει ή να τον εξωστρακίσει είναι βασικά η συνειδητοποίηση του αναφέρεται δικαιώματος στην πόλη. Αν όσος έχουν κατανοήσει βαθιά αυτό το δικαίωμα, ταυτόχρονα αναγνωρίζουν πως ωφελούν να το ασκήσουν με κάθε μέσο, τότε οι δρόμοι μπορούν να κλείσουν... ακόμα και αν οι «μπούλτζερ» μηχανοκίνητες ή μη συνοδεύονται από αστυνόμους.

Αγαπητή Σύνταξη,

Στο πρώτο σας τεύχος υπάρχει κι' ένα άρθρο με τίτλο «κοινωνικός σκουπιδοτόπος». Φαίνεται ότι ο όρος αυτός τείνει να καθιερωθεί. Ήδη χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές και μάλιστα από τον ίδιο το δήμαρχο.

Ο όρος υποδηλεί προφανώς ότι η παλιά Λευκωσία κατοικείται ή είναι χώρος δουλειάς ή και «δουλειάς» από σκουπίδια της κοινωνίας. Μη βιαστήτε να μου απαντήσετε ότι με τον όρο ΔΕΝ εννοείτε ότι ΟΛΟΙ οι κάτοικοι της παλιάς Λευκωσίας είναι σκουπίδια. Μάλλον δεν το εννοείτε. Σίγουρα όμως εννοείτε ότι η συγκέντρωση σκουπιδιών είναι τέτοια ώστε να προκαλείται γενική δυσωδία.

Υποθέτω επίσης ότι σε τυχόν απάντησή σας είναι πιθανόν να προσπαθήσετε να εκτροχιάσετε τη συζήτηση γύρω από την ακριβή έννοια

του όρου «κοινωνικός σκουπιδοτόπος» και να τον δικαιολογήσετε μέσα από το κάλυμμα κάποιας επιστημονικότητας. Για να σας βγάλω από τον κόπο, σας εισηγούμαι ένα άλλο τρόπο συζήτησης. Αφού εκαθορίσετε γεωγραφικά το χώρο του σκουπιδοτόπου θα είναι ευκολότερο να κοιτάζουμε στα όρια αυτού του χώρου για να βρούμε έτσι τα σκουπίδια.

Ποιοι λοιπόν κατοικούν και εργάζονται στη παλιά Λευκωσία;

Κοινή συνισταμένη αιτία κατοίκησης και εργασίας στη παλιά Λευκωσία είναι το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και συχνά η φτώχεια ακριβώς και με όλη τη σημασία της.

Και πρώτ' από όλα η φτώχεια των υπερηλικών, παραδοσιακών κατοίκων, ή προσφύγων. Όλοι αυτοί αργοπεθαίνουν κάτω από τους ύμνους παπάδων και χοτζάδων και το κοφτό ήχο των

στρατιωτικών βηματισμών. Πολύ σωστά επισημαίνετε κι' εσείς την έλλειψη ή την ανεπάρκεια κοινωνικής μέριμνας.

Μια άλλη κατηγορία είναι αυτή των «υπηρεσιών» του αγοραίου έρωτα που στοχεύουν τη «λαϊκή αγορά», και που σε αντίθεση με άλλους συναδέλφους τους είναι δημόσια γνωστοί. Που δεν μπορούν να κρύβονται πίσω από την ανωνυμία ενός μονίμως μετατοπιζομένου διαμερίσματος πολυκατοικίας, δεν χρησιμοποιούν σαν «πίτσσα» χώρους «ευηπόληπτους» και «αξιοπρεπείς» αντιστοίχους της πελατείας τους.

Η άλλη κατηγορία είναι αυτή των μικρών βιοτεχνών (μεταξύ άλλων των πτενεκετζήδων) ή των μικρών υποτυπωδών βιομηχανιών. Αυτών δηλαδή που δεν μπόρεσαν για λόγους οικονομικής ανεπάρκειας να φτιάξουν τις βιτρίνες τους σε πιο

«λαμπερές» περιοχές.

Και υπάρχουν ακόμα κι άλλοι περιθωριοποιημένοι από διάφορες αιτίες ψυχοσθένειας, αναπηρίας, απροσαρμοστικότητας κ.λ.π.

Και κοντά σ' αυτούς υπάρχουν και αρκετοί παραδοσιακοί κάτοικοι που αρνήθηκαν να φύγουν, απ' τα σπία τους.

Αυτοί όλοι απαρτίζουν το κοινωνικό χώρο που χαρακτηρίζεται σαν «κοινωνικός σκουπιδοτόπος».

Το πιο επικίνδυνο είναι ότι οι εφευρέτες του όρου φαίνεται ότι εργάζονται ή έχουν σχέση με το ρυθμιστικό σχέδιο Λευκωσίας. Φαίνεται ακόμα ότι ο δήμαρχος ανακαλύψε στον όρο κάποιο ειδους εννοιολογική πληρότητα (όπως άλλωστε κι' εσείς) και τον χρησιμοποιεί.

Το ρυθμιστικό σχέδιο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την αναζωογόνηση και συντήρηση της παλιάς Λευκωσί-

ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΥΜΕ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Λυπούμαστε γιατί, ενώ με χαρά είδαμε την έκδοση του «ΕΝΤΟΣ», πιστεύοντας πως μπορεί να εξελιχθεί σ' ένα βήμα για την ελεύθερη έκφραση και συζήτηση προβληματισμών γύρω από την Παλιά Λευκωσία, θεωρούμε αναγκαίο να εκφράσουμε σήμερα την απορία μας για την επιπόλαιη παρουσίαση ενός θέματος που έχει ζωτική σημασία για τη περιοχή αυτή. Αναφερόμαστε στο δημοσίευμα του «ΕΝΤΟΣ» με τίτλο «Κοινωνικός Σκουπιδοτόπος», που ανακοινώνει τη χρήση του χαρακτηρισμού αυτού από τους κοινωνιολόγους του Δήμου Λευκωσίας.

Με έκπληξη παρατηρήσαμε το χαρακτηρισμό περιοχών με μια έννοια που ποτέ δεν παρουσιάστηκε ή αναπτύχθηκε από εμάς σ' οποιοδήποτε έγκυρη ανάλυση των προβλημάτων της Παλιάς Λευκωσίας, ούτε και συζητήθηκε με το συγγραφέα ώστε να μπορεί να αναφερθεί στους όρους και την ερμηνεία που, κατά την γνώμη μας, θα απέδιδαν πιο σωστά τις απόψεις μας. Η πρόχειρη χρησιμοποίηση του ονόματος τρίτων δεν αποτελεί γνώριμα της σωστής πληροφόρησης.

Η άποψή μας είναι πως ο

χαρακτηρισμός «κοινωνικός σκουπιδοτόπος» δεν αποτελεί επιστημονικό όρο, ούτε τον πιο κατάλληλο τρόπο περιγραφής της περιοχής. Η κατανόηση του πολυσύνθετου προβλήματος της παλιάς Λευκωσίας ή οποιασδήποτε περιοχής της δεν προωθείται με εντυπωσιακούς τίτλους.

Θέλουμε να παρατηρήσουμε πως τόσο η ατυχής χρήση του όρου αυτού όσο και η παράλειψη μιας ικανοποιητικής επεξήγησης του τον καθιστούν πιθανή πηγή παρεξήγησης και παραποίησης τόσο των θέσεων μας όσο και των προθέσεων του Δήμου Λευκωσίας.

Γι' αυτό διευκρινίζουμε: Η Παλιά Λευκωσία συγκεντρώνει πράγματι ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπων με ιδιαίτερα έντονα προβλήματα ευημερίας. Οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης τους εκεί, είναι αποτέλεσμα και ένδειξη της έλλειψης μιας ικανοποιητικής πολιτικής κοινωνικής ευημερίας. Μόνο σαρκαστικά λοιπόν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ο όρος «σκουπιδοτόπος» μια που η Παλιά Λευκωσία, και ιδιαίτερα ορισμένες περιοχές της, λειτουργεί σαν ένας πολύ «Βολικός» χώρος με τη δυνατότητα να κρύβει τις ανε-

πάρκειες της κοινωνικής μας οργάνωσης που εγκληματικά ανέχονται τόσο το κράτος, όσο και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Η χωρική υποβάθμιση και κοινωνική αποσύνθεση της εντειχισμένης πόλης όμως δεν είναι αποτέλεσμα της κοινωνικο-οικονομικής σύνθεσης του σημερινού πληθυσμού, αλλά μιας σειράς άλλων παραγόντων, κοινωνικής φύσης, στους οποίους δεν θέλουμε να επεκταθούμε τώρα. Η σύνθεση του πληθυσμού της επηρεάζει βέβαια αρνητικά τις δυνατότητες αναπαραγωγής και αναζωογόνησης της ώστε να παρουσιάζεται έντονη η ανάγκη για μια οργανωμένη επέμβαση. Γι' αυτό, με κύριο υποκίνητο το Δήμο Λευκωσίας, γίνεται μια πρωτοποριακή προσπάθεια για τη διαμόρφωση μιας κοινωνικής πολιτικής κατάληξης που θα πλαισιώνει τον πολεοδομικό σχεδιασμό-προγραμματισμό της παλιάς πόλης και θα αφορά τη δημιουργία των προϋποθέσεων για τη μεγαλύτερη δυνατή βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των σημερινών κατοίκων και για την ευρύτερη κοινωνική αναζωογόνηση της Παλιάς Λευκωσίας.

Εδώ θα θέλαμε να κλείσουμε την επιστολή μας, έχοντας υπόψη ότι δεν έχομε εξαντλήσει το θέμα μια που αυτό δεν ήταν και ο κύριος σκοπός μας. Ελπίζουμε πως θα μας δοθεί η ευκαιρία να αναπτύξουμε και να συζητήσουμε το θέμα πιο διεξοδικά στο μέλλον.

Μαρία Μαύρου
Μάκης Νικολαΐδης
(Κοινωνιολόγοι του Δήμου
Λευκωσίας)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Αγαπητοί Μαρία & Μάκη,

1. Δεν ξέρουμε αν ο όρος «κοινωνικός σκουπιδοτόπος» παρουσιάστηκε ή αναπτύχθηκε από σας σε οποιαδήποτε έγκυρη ανάλυση των προβλημάτων της παλιάς Λευκωσίας. Σίγουρα ο όρος αυτός καθ' εαυτός δεν συζητήθηκε προσωπικά με τον γράψαντα το σχόλιο. Ειπώθηκε όμως από σας σε συζήτηση, που έγινε στα πρώτα στάδια της έρευνάς σας. Λυπούμαστε που η υποχρέωση για την αποκατάσταση της

ας. Αν πράγματι ο όρος προέρχεται από τους κύκλους των μελετητών του σχεδίου είναι φυσικό να υποθέσουμε και ορισμένες από τις προθέσεις του σχεδίου αυτού. Ένας από αυτούς είναι σίγουρα να καθαρίσουν τους στάβλους του Αυγεία και τους βλέπω ήδη να κορδώνουν σαν νέοι Ηρακλείς.

Που θα μεταφέρουν όμως τα σκουπίδια; Θα δημιουργήσουν ΑΛΛΟ σκουπιδότοπο - φαντάζομαι προς την κατεύθυνση των συνοικισμών - ή θα τα καταχωριάσουν λίγα από δω, λίγα από κει για να ΜΗ ΦΑΙΝΩΝΤΑΙ. (Παίρνω σαν δεδομένο ότι δε θα τα κάψουν σε ειδικούς φούρνους).

Όμως το ότι η παλιά Λευκωσία δεν έγινε ολοκληρωτικά ένας σωρός από ερείπια (σε αρκετά σημεία οφείλεται ακριβώς σ' αυτούς τους ανθρώπους. Αυτούς που είχαν το θάρρος (ίσως το θάρρος της φτώχειας) να μείνουν εκεί

απ' όπου οι άλλοι ΕΦΥΓΑΝ ή δεν ήρθαν ΠΟΤΕ. Σ' αυτούς τους τελευταίους ανήκουν μάλλον και οι σφοδρόμελετες εφευρέτες του όρου αλλά σίγουρα όχι εφευρέτες της ιδεολογίας που τον παράγει της αστικής φυσικά. Που παράγει φτώχεια και πορνεία και περιθωρία αλλά προσπαθεί να τα κρύψει στις γωνιές κι' όταν δεν τα καταφέρνει στρουθοκαμηλίζει, σ' ότι αφορά την οπτική χρήση των οφθαλμών και κροκοδειλίζει σ' ότι αφορά την διακρυγώνα λειτουργία τους.

Τα παραπάνω είναι ενδειχτικά του πως το «ρυθμιστικό σχέδιο» θα «ρυθμίσει»

μια καινούργια σκηνογραφία και φυσικά θα φέρει νέους θεατρίνους αντάξιους του νέου σκηνικού.

Κούλλης Ανδρέου

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΘΩΝΟΣ

Αγαπητή Σύνταξη,

Αναφερόμαστε στο «ήπιο» σχόλιο σας του Ιου τεύχους, για τις υταλικές που μπαίνουν στη παλιά πόλη και ειδικά στην Όθωνος. Σας πληροφορούμε συμπληρωματικά ότι:

α) Οι υταλικές έχουν προκαλέσει αρκετές ζημιές περισσότερο από μια φορές και σε σύρματα του τηλεφώνου και σε τοίχους.

β) Σας πληροφορούμε επίσης ότι μετά τη δημοσίευση του σχολίου σας, μια υταλικά προκάλεσε ζημιές στη στέγη του σπιτιού που φέρει τον αριθμό 7. Συγκεκριμένα παράσχεσε αρκετά κεραμίδια και τη γωνιά της στέγης. Σε πα-

ρατήρηση που έγινε στους υπευθύνους δόθηκε η απάντηση, «αφού είναι ετοιμόροπα... θα πέσουν ούτως ή άλλως».

Εκφράζουμε επίσης την έκπληξή μας ότι παρά το δημοσίευμα σας, η υταλικά συνεχίζει κανονικά τα δρομολόγια της χωρίς καμμία υπεύθυνη αρχή να ενδιαφερθεί για τη κατάσταση.

Είναι καιρός πιστεύουμε κάποιοι υπεύθυνοι να ενεργήσουν πριν να έχουμε μεγαλύτερες ζημιές.

Φιλικά
Κάτοικοι Όθωνος
21/5/85

μικρής αυτής αλήθειας πέφτει σε μας, μια και στο γράμμα σας, αφήνετε να νοηθεί ότι ποτέ δεν ειπώθηκε.

2. Δεχόμαστε και συμφωνούμε πως ο όρος δεν λήχτηκε ίσως υπεύθυνα και στα σοβαρά, γι' αυτό απολογούμαστε για την χρήση του στο σχόλιό μας, ιδιαίτερα και γιατί δεν συννενοηθήκαμε πρώτα μαζί σας.

3. Συμφωνούμε απόλυτα πως η κατανόηση πολυσύνθετων προβλημάτων, όπως αυτών της παλιάς πόλης δεν προωθείται με εντυπωσιακούς τίτλους. Είναι κάτι που ολόκληρη η συνταχτική ομάδα του περιοδικού απεχθάνεται. Αν δόθηκε αυτή η εικόνα με το σχόλιο, δεχόμαστε την κριτική. Δεν ήταν πρόθεσή μας.

4. Για την ανάγκη ικανοποιητικής επεξήγησης του όρου, θα λέγαμε πως το πρόβλημα δεν είναι εκεί. Τα κοινωνικά προβλήματα της Παλιάς Πόλης δεν πρέπει να αναζητηθούν σε επίπεδο ορολογίας, αλλά στο πραγματικό επίπεδο της ζωής και των συνθηκών διαβίωσης. Σ' αυτή την προσπάθεια το περιοδικό είναι ανοιχτό για οποιαδήποτε συνεργασία και ιδιαίτερα από όσους ήδη έχουν εργαστεί πάνω στο ζήτημα.

... ΚΙ ΕΝΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ

Αγαπητό «Εντός»,

Η γνωριμία μαζί σου ήταν μια ευχάριστη έκπληξη, γεμάτη συγκίνηση, ξάφνιασμα και νοσταλγία. Νοσταλγία για κάτι που θεωρείτο χαμένο, παραμλημένο, καταδικασμένο να χαθεί στη ροή του χρόνου και της εξέλιξης.

Η εμφάνιση σου κάπου εκεί στην Οδό Μίνως αντιστοιχεί και με κάποιους δικούς μου οραματισμούς. Τη Μίνως που το καθημερινό στην αντίκρου τουρκική σημαία δεν δίνει παρά ένα γνώριμο μούδιασμα στο διαβάτι που θέθελε να ρίξει ένα περίεργο σουλάτσο, απόγευμα, σ' αυτούς τους ετοιμοθάνατους δρόμους.

Στην οδό Μίνως λοιπόν, συνοικία Αγίου Κασσιανού, δρόμος παλιού Ολυμπιακού εναφανίστη η εκπλήρωση της ανάγκης της εντός των τειχών Λευκωσίας, αυτής της περιέργης πολίχνης που επιμένει να ζει, ενώ την πολιορκά μια υποβόσκουσα ἴσηψη, ν' αποχτήσει τη δική της φωνή να βγάξει έξω τα δικά της μηνύματα, να μεταφέρει την

αγωνία της σ' όλους εμάς τους φιλήσυχους βολεμένους πράους Λευκωσιάτες. Ενσαρκώθη αυτή η προσπάθεια εις το πρόσωπο του περιοδικού με τον εύστοχο τίτλο «Εντός των τειχών». Μια αξιόλογη προσπάθεια που από μακριά μυρίζει ποιότητα καλή δουλειά κι ένα απέραντο μεράκι για τη συντήρηση και επιβίωση της μητρικής μνήμης της παλιάς Λευκωσίας. Ένα μεράκι που το λένε πόνο, ανησυχία, αγωνία και που οι διαδρομές του συγκλίνουν κάθε μήνα στα τυπωμένα φύλλα του «Εντός των τειχών». Αυτή η προσπάθεια να μην σπάση η συνοχή των ιστορικών αποτυπωμάτων και ν' απεγκλωβιστή η θνήσκουσα πόλη από τα πλοκάμια της γενικής αδιαφορίας, πρέπει να δεχτή όλο μας τον ενθουσιασμό και βοήθεια. Το περιοδικό αυτό πρέπει να επιζήσει διότι κατά τα φαινόμενα είναι η μοναδική κραυγή που μπορούν να εκβάλλουν η ακρωτηριασμένη Ερμού, τα παλιά ερειπωμένα αρχοντικά κάποιες ξεχασμένες γριούλες που όπως πάμε θάνατι οι μοναδικές ζωντανές

υπάρξεις που θα συναντούμε στη παλιά Λευκωσία, τα φυλάκια της πράσινης γραμμής και οι μνήμες. Οι μνήμες, του Κυπριανού, του Κορνέσιου, του προμαχάνα, της Φανερωμένης. Τέλος πάντων όλες αυτές οι έμφυχες και άφυχες λεπτομέρειες που δένουν το σύνολο της ταυτότητας αυτού του ζωντανού κυττάρου, που εύχωμαι να συνεχίσει, νάναι ο πυρήνας της βιολογικής και πολιτιστικής παράδοσης.

Πριν αφήσω αυτή την επιστολή απευθύνω έκκληση σε όλους του επώνυμους και ανώνυμους συμπολίτες και σ' όλα τα πολιτιστικά σωματεία και οργανώσεις να συντρέξουν αυτή τη προσπάθεια αν θέλουμε να μην είμαστε η τελευταία γενιά που γνώρισε τη μητέρα της ιστορίας μας των τελευταίων 300 χρόνων.

Ευχαριστώ για τη Φιλοξενία
Ανδρέας Εγγλεζάκης

(Σημείωμα σύνταξης: Είναι πιθανόν να παρεϊσφρυσαν μερικά λάθη κατά τη διαδικασία της αποκριτογράφησης της επιστολής).

ΚΑΤΑΧΟΡΗΣΕΙΣ
ΚΑΤΑΧΟΡΗΣΕΙΣ
ΚΑΤΑΧΟΡΗΣΕΙΣ
ΚΑΤΑΧΟΡΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΗ

Ισαάκιου Κομνηνού - 7 τηλ.
451803.

Επιγραφές και μεταξοτυπίες πάνω σε όλα τα υλικά (χαρτί, πλαστικό, γυαλί, ύφασμα κ.λ.π.).

Κάθε είδους κατασκευές σ' οποιοδήποτε υλικό όπου χρειάζεται ι γνώση ζωγραφικής και γλυπτικής.

Πληροφορίες καθημερινά-καφέδες τα Σάββατα τζαι καλές βροσιές.

Εργαστήρι

Χαλκογραφίας και Προυντζογραφίας

Τρικούπη - 33 τελέφωνο
461348.

Οι για να χουμιστούμε μπορεί τζιαι νάχουμε τη μεγαλύτερη συλλογή χαλκογραφημάτων τζιαι προυντζογραφημάτων του παζαρκού. Τζιαι σχεδόν ούλλα κάμνουμεν τα εμείς. Μπόρετε θέμα να μας δήτε να δουλεύουμε. 'Αμαν έσιετε ώρα ελάτε να πιούμε καφέ τζιαι να κουβερτζιάσουμε.

ΣΟΥΒΛΑΚΙ ΚΟΚΟΣ

Απέναντι που τον Ορφέα. Φρέσκο σπιθκιάσιμο σουβλάκι τζιαι σιεφταλί. Περιβάλλον πάνω στις επάρξεις τζιαι το καλοτζαίρι πουκάτω που τα δέντρα. Τιμές πρσίνης γραμμής! 10 (δέκα) σελίνια τη πίττα. Τζιαι πρώτη ποιότητα τζιαι περίτου. Τζιαι κάθε δευτέραν εις την τζομπολα οφτόν κλέφτικο.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ

Θέμης Χριστοδούλου ΛΤΔ
Τρικούπη - 58 τηλ. 463572

● Ειδικευμένο πάνω σε αρχιτεκτονικά είδη και τουριστικές χρήσης έντυπα.

Σ Κ Α Ρ Π Α Ρ Η Σ - ΜΑΣΤΡΟΣ ΣΠΥΡΟΣ

Ισαάκιου Κομνηνού - 7 τηλ.
451803.

- Κάμνω παπούτσια παντός είδους κανονικά τζιαι ορθοπεδικά.
- Κάμνω ΠΟΪΝΕΣ τσαγαρίσιμες, ΠΟΪΝΕΣ για τζινίν ΠΟΪΝΕΣ με κεντήματα για λούσο τζ' ότι χρώμα θέλετε. ΠΟΪΝΕΣ χαμηλές.

ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΙΚΗ

Μ. Ηλιάδης + Π. Νικολαΐδης

Επτανήσου 86—88 τηλ.
459011

Αν θέλετε να παραντζείλετε σκαλιστά χειροποίητα κάμετε το κόπο να δήτε τη δουλειά μας. Αλλοίως χάνετε τζιαι χάνουμε.

Τεχνοτροπία

Ιπποκράτους - 45 τηλ. 454541

- Είδη Κυπριακής λαϊκής τέχνης.
- Αντίκες (έπιπλα, σκευή).
- Σουβενίρ, δώρα κ.λ.π.
- Υφαινουμε κατά παραγγελία.

ΚΑΦΕΘΕΑΤΡΟ ΕΝΑΛΛΞ

Λεωφόρος Αθηνάς Νο. 16 τηλ.
430121.

Τι να σας πω. Αφού το ξέρετε. Τζι' αν δεν το ξέρετε δικό σας λάθος. Ελάτε να το μάθετε!

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Πειραιώς 10 τηλ. 476420

Απέναντι που το ππάρκι του παληού δημαρχείου.

Μαιερκο για όσους βαστούν τζιαι για όσους έββαστούν.

'Ότι φαί πεθυμά ο καθένας.

ΠΑΠΛΩΜΑΤΑ ΗΡΑΚΛΗ

Ισαάκιου Κομνηνού 17 τηλ.
477607.

'Όσοι θέλουν ν' απλώνουν τα πόδια τους μακριά κάμνουν το πάπλωμα τους στου Ηρακλή.

Τιμές στάνταρ. Για όσους κρατούν μαζί τους το «Εντός» τα ίδια.

ΤΑΠΕΛΛΟΓΡΑΦΕΙΟ «NEON LAMPS»

Χριστόδουλος Βιλανός
Τρικούπη 44 τηλ. 475297.

Κάμνω σας ταπέλλες κάμνω σας τζ' ευκολίες φτάνει να με πικιρώνετε με δίχως δυσκολίες.

Πρωτότυπες πίττες στη Λαϊκή γειτονιά

Σωκράτης. τηλ. 450663

Τυρρόπιττες, εληόπιττες, κοτόπιττες, φλασούνες, κινέζικες κρεατόπιττες, σουφλέ, καρπασίτικο, πίσιης, λουκουμάδες, χυμούς φρούτων κι' άλλα ποτά.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Οθέλλου 1, τηλ. 438052

(κοντά στη πύλη Αμμοχώστου). Κάτι για σήμερα μιας άλλης εποχής.

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδός Αξιοθέας - 9 τηλ. 430787
'Αγιος Κασσιανός.

- Περάστε τη δραδυά σας στο κλασσικό παραδοσιακό δρομάκο με τα γεράνια.
- Μαζί με τ' όμορφο και δροσερό υπάρχει και η αντίστοιχη κουζίνα ποιότητας.
- Επίσης Σουβλάκια σιεφταλιά ττέικ αγουέι με δέκα (10) σελίνια τη πίττα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

- Ταπέλλες και τέντες κάθε είδους.
- Μεταξοτυπία σπέσιαλ.
- Το γοργόν και χάριν έχει κι' όποιος βιάζεται σκοντάφτει.

ΜΑΧΑΛΕΠΙ

Καλό τζιαι φρέσκο μαχαλεπί καθημερινά στο έμπα του Κολοκάση. 'Εσσιε τζιαι περιβάζι στον οσσιόν.

ΚΑΦΕΝΕΣ ΜΟΥΣΚΗ

στο έμπα του Κολοκάση.

- Για καλό λευκωσιάτικο καφέ στου Μουσκή.
- Για ραχάττι στη πρωινή λιακάδα στου Μουσκή.
- Για ένα κονιάκκι με κάτι τις στου Μουσκή.
- Για ιστορίες της παλιάς Λευκωσίας στου Μουσκή με τον Μουσκή.

ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

'Έλα στο κατάστημα «Λαϊκής τέχνης» στην Αριστοκύπρου 17 της λαϊκής γειτονιάς. Θ' ανακαλύψεις ένα σωρό όμορφα χειροτεχνήματα. 'Αλλα παραδοσιακά κυπριακά καμωμένα από χείρα χέρια κι' άλλα φτιαγμένα από μας με κέφι και γούστα.

Τηλέφωνο 459907.

ΚΑΒΑΛΛΕΤΟ

Ιπποκράτους 39Α τηλ. 459142
Είδη: ζωγραφικής
Αγιογραφίας
Ψηφιδωτού.

Μαζί με τις συμβουλές μας σε όσους τις χρειάζονται. Βρισκόμαστε πίσω από τη λαϊκή γειτονιά.

Αγγειοπλαστείο - Αγγειοπωλείο

Γ. Κοντού στη Λαϊκή γειτονιά,
τηλ. 456977.

- Όλα τα προϊόντα μας κατασκευάζονται από μας.
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποία ενσωματώνει πνεύμα έρευνας και ανανέωσης με σεβασμό της παράδοσης.

Κουρείο και μαδηματα Μπουζούκιου Ο ΤΤΟΜΗΣ

Εκκωρος 34 τηλ 430804
παρα τον Ολυμπιακό

Για κουρεμα
για ξουρισμα
αγε βρησε
τζια περποιημενο
για να μαδεξε μπουζουτι
η να δπτε να μαδαινουν
εαν ξειουριζεσε

Ελάτε στου ττομη

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Μ + Γ Περικλέους
Πειραιώς - 19 τηλ. 475996-7

Μεταφέρω, κουβαλώ ότι θέλετε που μιτσιίν ως μιάλο, 'Αψε σβήσε.

Φκιερώνω τζιαι βόθρους.

ΡΑΔΙΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΕΙΔΗ

Αλέξαντρος Στεφανής
Ιπποκράτους 3 τηλ. 463487
Εισάγουμε τις κασέτες Βίντεο και μαγνητοφώνου "KONICA".

ΜΠΑΚΑΛΙΚΟ

Ανδρέας Χριστοδουλίδης
Ταρτακαλάς, τηλ. 466365

- φρέσκα φθαρτά, όλων των ειδών κονοέρβας και κατεψυγμένα.
- Δεχόμαστε παραγγελίες από το τηλέφωνο.

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Στοά Θεοδουλίδη (δίπλα στο παλιό δημαρχείο) τηλ. 465329-465085.

- Το πρώτο γραφείο μεταφορών της Λευκωσίας με την ανάλογη πείρα, γρήγορη εξυπηρέτηση τζιαι ζαμηλές τιμές.

Σάββατο 1 Ιουνίου, 5.30-9.00 μ.μ.

Στην τάφρο της Πύλης Αμμοχώστου

«Φεστιβάλ Παιδιού», που οργανώνεται από την Επιτροπή Προστασίας και Ευημερίας του Παιδιού.

Τρίτη 4 Ιουνίου, 8 μ.μ.

Η Παγκύπρια Κίνηση «Ίσα Δικαιώματα - Ίσες Ευθύνες» οργανώνει διάλεξη με θέμα «Η εξουσία πάνω στη γυναίκα».

Εισηγητής: κ. Άθως Ερωτοκρίτου, Ψυχολόγος.
Θα ακολουθήσει συζήτηση.

Πέμπτη 6 Ιουνίου 7 μ.μ.

Υπαίθριο θέατρο Πύλης Αμμοχώστου

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Παιδική Ορχήστρα και Χορωδία «Karl Orff»
Η συναυλία αυτή οργανώνεται από το Δήμο Λευκωσίας σε συνεργασία με το Εθνικό Ωδείο Κύπρου.
Είσοδος ελεύθερη.

Παρασκευή 7 Ιουνίου, 8.30 μ.μ.

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Ρεσιτάλ πιάνου από την Κούλα Κωνσταντίνου
Το ρεσιτάλ οργανώνει ο Δήμος Λευκωσίας σε συνεργασία με το Ελληνικό Ωδείο Λευκωσίας.
Είσοδος: £1.00 και £0.50 σεντ από το Ωδείο και την Πύλη Αμμοχώστου

Δευτέρα 10 Ιουνίου — Σάββατο 15 Ιουνίου

Έκθεση Κινέζικης Τέχνης και χειροτεχνίας που οργανώνεται από την Πρεσβεία της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Κίνας, σε συνεργασία με τη Μορφωτική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας.
Τα εγκαίνια της έκθεσης θα γίνουν τη Δευτέρα 10 Ιουνίου στις 8.00 το βράδυ.

Τρίτη 11 Ιουνίου, 8.30 μ.μ.

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Η Γερμανίδα πιανίστρια Gunda Scharlach παρουσιάζει ένα πρόγραμμα από έργα Händel και Bach.
Εισιτήρια προς £2.00 και £1.50 από την Πύλη Αμμοχώστου

Πέμπτη 13, Παρασκευή 14 και Σάββατο 15 Ιουνίου, 9.00 μ.μ. — Υπαίθριο θέατρο της Πύλης Αμμοχώστου

«Αντιγόνη» του Jean Anouilh
Θεατρική παραγωγή από το ACT (Anglo-Cypriot Theatre)

Εισιτήρια προς £1.50 από το βιβλιοπωλείο Bridgehouse και από τον κ. Tim Caudery Τηλ. 421943.

Δευτέρα 17 Ιουνίου, 8.30 μ.μ.

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Συναυλία από τους μαθητές του Ελληνικού Ωδείου Ακροπόλεως — Στροβόλου
Είσοδος: £1.00 και £0.50 σεντ από το Ωδείο και την Πύλη Αμμοχώστου

Τρίτη 18 Ιουνίου — Κυριακή 10 Ιουνίου

«Έκθεση για τους Karl Marx - Friedrich Engels»
Την έκθεση αυτή οργανώνει το Γερμανικό Ινστιτούτο Goethe

Στις 8 το βράδυ, ο καθηγητής Dr Iring Fetscher, θα μιλήσει με θέμα «Ο Μαρξ - σήμερα» (η διάλεξη θα δοθεί στα αγγλικά με σύντομη περίληψη στα ελληνικά).

Τετάρτη 19 Ιουνίου, 7.30 μ.μ.

Υπαίθριο θέατρο της Πύλης Αμμοχώστου

4ο Καλλιτεχνικό Φεστιβάλ «Ειρηνική Συμβίωση»
Οργανώνεται από το Σύνδεσμο Ηνωμένων Εθνών Κύπρου. Το φεστιβάλ περιλαμβάνει έκθεση τεχνης των μαθητών δυο Δημοτικών Σχολείων της Λευκωσίας με θέμα: «Ηνωμένα Έθνη — 40 χρόνια ζωής».

Δευτέρα 24 Ιουνίου, 8.30 μ.μ.

Υπαίθριο θέατρο Πύλης Αμμοχώστου

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
«Βραδυά Μπαλέτου»

Η βραδυά οργανώνεται από το Δήμο Λευκωσίας σε συνεργασία με την Ακαδημία Μουσικής και Μπαλέτου.

Είσοδος: £1.00 και £0.50 σεντ από την Ακαδημία και την Πύλη Αμμοχώστου.

Τρίτη 25 Ιουνίου, 8 μ.μ.

Κυπριακό Κέντρο Unesco

Συζήτηση με θέμα: «Η συναδελφσύνη και η καλύτερη επαφή μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων της Κύπρου»

Τετάρτη 26 Ιουνίου, 8 μ.μ.

Υπαίθριο θέατρο Πύλης Αμμοχώστου

Κυπριακό Κέντρο Unesco

Καλλιτεχνικό Πρόγραμμα με Λαϊκούς χορούς
Συμμετέχουν χορευτικά Συγκροτήματα εκπροσώπων κοινοτήτων της Κύπρου.

Πέμπτη 27 Ιουνίου 8.30 μ.μ.

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Συναυλία μαθητών με κονσέρτα του Ελληνικού Ωδείου Λευκωσίας

Η συναυλία οργανώνεται από το Δήμο Λευκωσίας σε συνεργασία με το Ελληνικό Ωδείο Λευκωσίας.

Είσοδος: £1.00 και £0.50 σεντ από το Ωδείο και την Πύλη Αμμοχώστου.

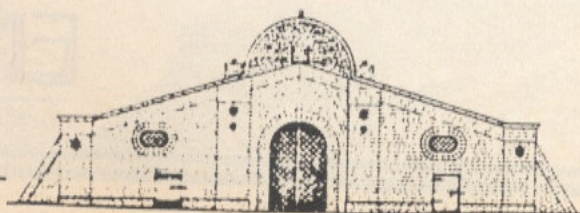
Παρασκευή 28 Ιουνίου, 7 μ.μ.

«Τενεκεδούπολις» της Ευγενίας Φακινού
Παιδική Θεατρική παράσταση από τα παιδιά του νηπιαγείου «Το Περιβόλι»

Σάββατο 29 Ιουνίου, 7.30 μ.μ.

Υπαίθριο θέατρο Πύλης Αμμοχώστου

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Μπαλέτο από το Εθνικό Ωδείο Κύπρου
Είσοδος δωρεάν

Μέχρι τώρα στο «Τρίτη και θέμα» έχουν γίνει εκδηλώσεις-παραστάσεις για την «Κυπριακή Ποίηση», «Το Κυπριακό Θέατρο Σκιών», για την ταινία του Κύπριου σκηνοθέτη «Κάθοδος των Ενιά», για την Ποίηση του Μιχάλη Πασιαρδή, για τον « Έρωτα και την Ποίηση» με τον Κλείτο Ιωαννίδη, για το νέο περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας «Εντός των Τειχών».

Στο πρόγραμμα του «Εναλλάξ» έχουν ήδη προγραμματιστεί και οι εκδηλώσεις για τους ποιητές Κυριάκο Χααραλαμπίδη, Λεύκο Ζαφειρίου, Κώστα Μόντη, Παύλο Λιασιδη, Θεόδωση Πιερίδη, Τεύκρο Ανθία, Ναζιμ Χικμέτ, Μπέρτολτ Μπρέχτ, τους νεώτερους και Κύπριους ποιητές και μια σειρά από κοινωνικά θέματα.

Φωτογραφία από την εκδήλωση του «Κάθε Τρίτη και θέμα» που έγινε στις 2 Απριλίου '85, για τον μεγάλο ποιητή της Χιλής και της Αμερικής ΠΑΜΠΛΟ ΝΕΡΟΥΝΤΑ. Εισηγητής ήταν ο Ρικάρτο Λόπεζ που διάνθιζε την ομιλία του με ήχους και παραδοσιακά τραγούδια της Χιλής.

Η ΜΕΣΗΒΡΙΝΗ ΑΡΓΙΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΑΤΟΧΗΣ

ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ:

«Το ΑΚΕΛ-Αριστερά πιστεύει πως η μεσηβρινή αργία είναι μία από τις σπουδαιότερες κατακτήσεις της εργατικής τάξης, ιδιαίτερα σαφείς τις δύσκολες στιγμές που περνά ο τόπος μας. Η ώρα της μεσηβρινής αργίας είναι ιερή γιατί εκείνη την ώρα, με την ηρωχία που επικρατεί, μπορούν οι κατώτερες τάξεις του λαού να βγάλουν το φθορμό τους.

Όταν υπάρχει ποιοτική, τίθικια, ηρωχία, μπορεί κανένας πιο εύκολα να ακούει τους πλανόδιους μικροπολιτικούς που διαλαλούν το πράσινο τους, τους παγωτάρηδες, τους μαχαλιπαρήδες, τους κολλουράδες κ.λ.π.

Πρέπει να σβαστούμεν τούτες τις ώρες και να καταλάβουμε πως κι αφτόι, οι τίθικιοι, οι κολλουράδες κ.λ.π. είναι άνθρωποι που θέλουν να ζήσουν. Είναι κι αφτόι λαός που με τον αγώνα τους βοηθούν στη διεθνοποίηση του Κυπριακού. Οι καιροί είναι δύσκολοι, ενώ ο ημεριαλισμός δυναστεύει τον λαό μας πλάσφα.

Ο κύριος Κυπριανός πρέπει να καταλάβει πως δεν μπορεί να παίξει με ταίτην, την τίθειαν την εξουσίαν, και να αρνείται στο λαό τον αναφαίρτο δικαίωμα του να κάνει μεσηβρινήν αργίαν. Απατούμεν να συγκλειθεί το Συνταγματικό Δικαστήριο και να αποφασιστεί. Ο ημεριαλισμός δεν θα περάσει!»

ΚΑΗΡΙΑΔΗΣ:

«Ο Δημοκρατικός Συναγερμός και εγώ προσωπικά πιστεύουμε πως ο έπος του λαού είναι από τα βασικότερα πράγματα σε μίαν εθνομορφούμενη πολιτεία με δημοκρατικούς παρδύσαν δικαίωτος τύπου.

Θα συμφωνούσαμεν να καταχωρωθεί συνταγματικά αφτό το αίτημα κι ο λαός να κοιμείται απόσκαπτα, δεδωμένου ότι δεν θα τον ενοχλούν οι φωνές των μικροπολιτών. Όταν καταχωρωθεί θεσμικά ο έπος πιστεύουμε πως είναι αχρείαστη η μεσηβρινή αργία. Εξ'

άλλου αφτά τα επαγγέλματα είναι εντελώς παρασιτικά και δεν εμπίπτουν στο υπάρχον σύνταγμα, ούτε προσδίδουν κέρος σ' ένα πολιτισμένο λαό. Συμφωνούμεν και εμείς ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί και να ερμηνεύσει τας γραφές. Εφχαριστώ.

ΛΥΣΣΑΡΙΑΔΗΣ:

«Αδύλφια, φίλοι, συναγωνιστές. Δεν υπάρχουν περιθώρια επανάστασης. Ο λαός πρέπει να παραμείνει άγρυπνος. Η ΕΔΕΚ τούσταν εναντίον του θίνου και της μεσηβρινής αργίας. Για να σωθεί αφτός ο λαός θα πρέπει να σωθείηβη το δίκτυο εθνικής σωτηρίας, που ημείς τόσο καθαρά ανάλασμε στο λαό. Δηλαδή: θα πρέπει 1ον) Να συσταθούν αντιπαραδοσιακές σκοπιές εναλλάξ σ' άλλους τους περιβολούς και τις πλατείες, και 2ον) Να ιδρυθεί Λαϊκή Πολιτοδικακή εκλεγμένη από το λαό και να γίνεται δημοκρατικός έλεγχος στους πλανόδιους. Ο φασισμός δεν θα περάσει!»

ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ:

«Μια μουζουρού νάσκον πασιά, ενίφτην τζι εστολισην τζι επήεν εις την εκκλησίαν... Είναι αδιανόητον. Είναι πέραν πάσης αμφιβολίας αδιανόητον. Δεν υπάρχει ομογνωμία. Τι θέλουν επιτέλους; Ας μας πουν! Ο λαός έχει ανάγκη ηρωχίας και γαλήνης σ' όλους τους κλάδους του. Οι μίρες μας είναι δύσκολες. Θα πρέπει να αγωνιστούμε με όλες μας τις δυνάμεις για να κερδίσουμεν αφτόν τον λαό να γελά, να χαίρεται, και να παίξει. Να αναβιώσουν τα παλιά ήθη και ήθημα. Τα παλιά κυπριακά λαϊκά παιχνίδια, όπως το λιγκρινό τζι ο ζίζερος. Τα σκατοβόλκικα είναι προς συζήτησιν. Το μέγεθος επίσης της λίγκρας είναι προς διαπραγματεύσειν. Διότι μπορεί ο δεξιός και ο αριστερός πόλος να εζάπτονται, αλλά η εβλυγισία της λίγκρας στην δεδωμένη στιγμή, μπορεί να τις θύσει εν αντιθέσει. Ζήτω η Κύπρος.»

Κοιμείσθαι
ΕΝΑΛΛΑΞ

Λεωφ. Αθηνάς 16 - 17. Τηλ. 30121 Λευκωσία

ΠΑΓΩΤΟ

bravo!!!

ICE CREAM

Λέγεται πως η αξία ενός προϊόντος είναι όση και η φήμη του ονόματός αυτού που το κατασκευάζει.

Γνώμονάς μας η προσφορά προϊόντων υψηλής ποιότητας σε συμφέρουσες τιμές, σε συνδυασμό με άριστη εξυπηρέτηση.

ΕΓΓΥΗΣΗ ΜΑΣ η φήμη του ονόματος ΓΕΒΟΡΕΣΤ

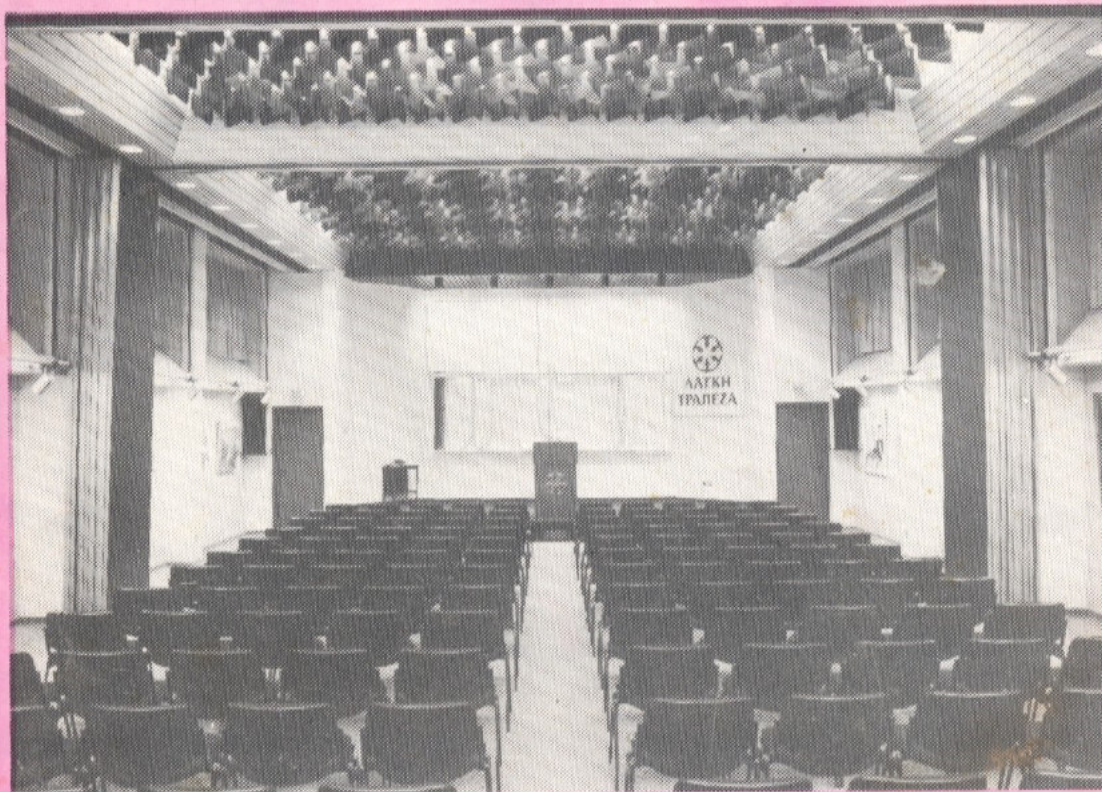
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΤΡΩΜΑΤΩΝ ΓΕΒΟΡΕΣΤ ΛΤΔ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Τ.Κ. 1307, Τηλε 2365 0600 CY
Τηλ. (021) 26522/3 & 29195
Ειδική (021) 49032

Quality Quilts from
Gevorest

ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Αρχ. Μακαρίου Γ 39, Τ.Κ. 2032, Λευκωσία - Κύπρος, Τηλ: (02)450000, Τέλεξ: 2494

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ και ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Το Εκπαιδευτικό και Πολιτιστικό Κέντρο αποτελεί μια ακόμα έκφανση της πολυδιάστατης πολιτικής κοινωνικής υπευθυνότητας της Λαϊκής Τράπεζας.

Το Κέντρο αντανakλά τη φροντίδα και το ενδιαφέρον της Τράπεζας για το προσωπικό της, το μεγάλο αριθμό μετόχων, πελατών, φίλων και του κοινού γενικότερα στον τομέα της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής ανάπτυξης.

Το Κέντρο, που άρχισε τη λειτουργία του την Άνοιξη του 1983, έχει δυο κύριες επιδιώξεις:

- την επαγγελματική εκπαίδευση και μετεκπαίδευση των μελών του προσωπικού όλων των βαθμίδων αλλά και τη συστηματική ενημέρωσή τους πάνω σε θέματα γενικού ενδιαφέροντος, που είναι απαραίτητη για ένα ολοκληρωμένο τραπεζιτή.
- την ευγενή φιλοδοξία να διοργανώνει διαλέξεις και συζητήσεις πάνω σε σημαντικά επίκαιρα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, πολιτιστικά και συναφή θέματα καθώς επίσης καλλιτεχνικές εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις.